D. D.

DISSERTATIO ACADEMICA,

DE

LINGUA CODICIS ARGENTEI,

QUAM

CONSENTIENT. AMPLISS. FACULT. PHILOS. IN ILLUSTRI REG. ACADEMIA UPSALIENSI,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO ET CELEBERRIMO,

DN. MAG. JOHANNE IHRE,

ELOQUENT. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.

S. R. S. M.

PUBLICÆ CENSURÆ MODESTE SUBMITTIT

S:Æ R:Æ M. ALUMNUS

NATHANAËL THENSTEDT,

DALEKARLUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XXI DECEMB. ANNI MDCCLIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ, Exc. L. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

Hög- och Wålårewördige,

Herr Doct. JOHAN LIND,

Högtförtjent KYRKOHERDE i St. Tuna,

Samt PROSTAR öfwer

Herr Mag. PEHR WOLLENIUS,

Högtförtjent KYRKOHERDE i Mora, ſamt PROST öfwer tillydande Contract.

Herr Mag. JOHAN GEZELIUS,

Högtberömlig KYRKOHERDE i Orſa.

Herr ERIC KÖRSNER,

Högtberömlig KYRKOHERDE i Torsång.

Tillåten. Höggunſtige. Och. Högtbenägne. Gynnare. Sitt. Elldade.! Nit Faſt. En. Beklagelig. Briſt. Widare. Komma. Waren. Doch. Nögde. Med. Åreſtod. Som. Undgår. Förändring. Af. En. Tårande. märke. Af. Eder. Ertedda. Godhet. Bönerop. Till. nelſe. Nårſkyldas. Wälgång. Skola, Hos. Mig. Alldrig.

E D

ödmjukaſte

NATHANAEL

Höglärde och Årewördige HERRAR,

Herr Doct. JOHAN NORDMAN,

Högtförtjent KYRCKOHERDE i Lekſand,

dertill lydande contracter,

Herr Mag. PEHR ECKMAN,

Högtförtjent PROST ock KYRCKOHERDE
i St. Skedvi.

Herr MATTHIAS BIÖRKDAL,

Högtberömlig KYRKOHERDE i Skuttunge, Upl.

Herr JOHAN FUNCK,

Mycket berömlig COMMINISTER i Lekſand.

Ett. Hjerta. Som. Lågar. Af. Ren. Wördnad. Wiſa. På. Förmåga. Swiker. Deſs. Billiga. Önſkan. Att. Deſs. Åſtundan. Låten. Erkänſla. Få. Uppreſa. En. Tid. Och. Tackfult. Sinne. Blifwa. Ewigt. Minnes-Den. Allrådande. För. Beſtåndigt. Wäl. Rik. Wällſig-Upphöra. Som. Ständſe. Framhärdar. Att. Wara.

E R

tjenare,

THENSTEDT.

FENDRIKEN

Ädel och Wälbördig

Herr MATTHIAS THENSTEDT,

Min käraſte FADER.

Krono-BEFALLNINGSMAN

Öfwer Ofwan Siljans Fögderi,

Högaktad

Herr ANDERS LINBORG,

Min Gunſtige GYNNARE.

Intet tillfälle har för mig warit önſkeligare, än detta
kånſla och brinnande kärlek. Wid intet har jag
ju mera wåra tankar hafwa att ſwäfwa omkring,
dra mitt tillkommande öde, att afhålla hotande ſtor
i ſå djup förbindelſe, att blotta åtankan derå alldeles
jer min ſwaghet, ock intet mera förſöker, än en tyſt
högaktnings wedermåle. Emottagen dem ſåſom
wanliga ömhet för mig beſtåndigt fortfara. Himla
och nöjſam lefnad, och befrede EDER och EDRA
önſkar till ſitt ſiſta

E D

Lydige Son och

NATHANAËL.

GOMMINISTERN wid Mora Förſamling,

Årewördige och Högwällärde,

Herr JOHAN MOLIZ,

Min Gunſtige GYNNARE.

HOFMÅSTAREN,

Högwålaktad

Herr LORENTZ THENSTEDT,

Min käraſte FARBRODER.

närwarande, att kunna ådagalägga min innerliga er-
ock tyckt mig fattigare på tjenliga ord. Ej under,
deſs ſnarare förlora de ſig. EDAR ömhet, att befor-
mer, ock uppehålla ett wacklande mod, förſätta mig
gör mig håpen. Förlåten då gemenſamt, att jag föl-
wördnad. Anſen likawäl deſſa rader för ett ringa
frukter af de frön J ſjelfwe plantat. Och låten EDER
HERren ſigne EDER deremot med blomſtrande år,
Anhöriga ifrån det, ſom EDER ſinnes ro qwälja kan,

E R

ödmjuke Tjenare,
THENSTEDT.

THESES

1. *Lingua Hebræa ſine dubio fuit lingua primæva, & mater omnium aliarum.*
2. *Linguæ Oſtrogothicæ reliquiæ haud parum adferunt lucis vernaculæ noſtræ & cognatis.*
3. *Runæ non debent originem ſuam neque Jonicis, neque Latinis literis, uti dici ſolent, uncialibus.*
4. *Fallunt & falluntur, qui exiſtimant hodiernam pronunciationem unicum eſſe fundamentum rite ſcribendi.*
5. *Male hodie ſequimur Latinorum modum dividendi ſyllabas.*
6. *Runarum exacta cognitio multum lucis affert Orthographiæ Linguæ patriæ.*
7. *Haud parum emolumenti affert nobis lingua Dalekarlica; circa obortas controverſias, inprimis Orthographicas.*
8. *Non dubitamus ſtatuere, hodiernum genus ſcripturæ, adhuc abundare literis ſuperfluis.*

D. D.

§. I.

Quum eo jam perventum eſſet, ut propediem publicam lucem foret viſura altera pars Ulphilæ illuſtrati, in animum quidem induxeram, prooœmium quoddam de lingua Codicis Argentei eidem diſſertationi præfigere; verum enim vero, quum modum Academici ſpeciminis hunc laborem dudum transgreſſum eſſe, animadverterem, committere nolui, ut operoſo prologo inſuper oneraretur. Separata itaque opera in præſentia iis mei inſtituti rationem ero rediturus, qui vitio mihi forte verterint, quod qui jam toties *Ulphilam* nominavi & *Linguam Mœſogothicam*, ſatis non indicavi, ambigi adhuc dum, quid linguæ ſit, quo conſcriptus eſt Argenteus codex, quemque auctorem agnoſcat, Ulphilamne an, neſcio, quem ſcriptorem Francicum. Sub examen itaque quam fieri poterit breviſſimum, totam hanc controverſiam vocabo.

§. II.

Poſtquam e Werdinenſis cœnobii latebris, & Pragenſis urbis excidio in lucem atque ſub eruditorum oculos primum pervenit codex ille membranaceus, qui a characterum colore, argenteus dici conſuevit, communi veluti eruditorum calculo, ULPHILÆ ſtatim adjudicatus eſt. ANTONIUS MORILLONIUS, *) qui omnium primus aliquam hujus codicis mentionem fecit, in Schediasmate, quod poſtea publici juris fecit BONAVENTURA VULCANIUS, ſermonem Gothicum agnovit. Vir harum literarum peritiſſimus FRANC. JUNIUS, qui eundem erudita opera illuſtravit, quemadmodum etiam THOMAS MARESCHALLUS, qui auctore ſuo digniſſimas Symbolas Juniano labori addidit, ULPHILÆ ſe verſionem terere arbitrati ſunt, eamque Gothica ſive Mœſogothica lingua conſcriptam. Taceo diverſarum nationum eruditos alios, qui eadem docuerunt, quosque ſi innumeros eſſe dixero, nihil a veritate alienum narravero. Sed uti numero depugnare, animus non eſt, ita breviter dicam, quid in hanc opinionem eos induxerit.

§. III.

---

*) Creditur ille conſcripſiſſe diſſertationem de lingua & literis Gothorum: v. USSERII Epiſt: ad FRANCISCUM JUNIUM præmiſſa Gloſſario hujus Ulphilano.

Sed ita tamen, ut dubius hæreat ipſe VULCANIUS MORILLONIUM ne an Schoonhovium auctorem agnoſcat. Qui verocunque auctor fuerit hujus tractatus, haud ſane absque injuria illi imputari poteſt, quod habet La CROZE in Epiſtola ad CHAMBERLAINIUM, nihil aliud velle eum, dum Gothicas literas nominat, quam antiquas & ab hodierna forma recedentes: uti Gallis id loquendi genus, haud infrequens eſt. Avertit vero hanc ſuſpicionem auctor ipſe in ipſo ſtatim opellæ limine. Dum vero hoc Schediaſma nomino, facere non poſſum, quin obſervem, auctorem jam animadvertiſſe, vulgari modo Codicem arg. non eſſe exaratum. ita vero ille p. 16. *Litera qua argenteus Codex pictus magis eſt, quam Scriptus.*

§. III.

Scilicet apud veteres tam Eccleſiaſticæ, quam civilis Hiſtoriæ Scriptores ſedulo annotari, & tanquam ſingularis & pietatis & laboris opus laudibus ferri, videmus, quod ULPHILAS Gothorum in Mœſia habitantium Epiſcopus in Gentis hujus linguam vernaculam Sacræ Scripturæ libros converterit. Commemorant id SOCRATES, SOZOMENUS, NICEPHORUS CALLISTUS, Martyrii Nicetæ Scriptor apud SIMEONEM METAPHRASTEN, PHILOSTORGIUS, ISIDORUS HISPALENSIS, JORNANDES, auctor Hiſtoriæ Miſcellæ, aliique ſequioris ævi Scriptores. Præter hanc verſionem, qvum haud videamus commemorari Gothicam aut Theotiſcam metaphraſin aliam, probabile eruditis viſum, illas, quas habemus, Codicis argentei reliquias, Ulphilani laboris monumenta eſſe, idque eo magis quum inſignis, quæ inter idioma ejus linguasque ceteras Scythicæ originis, Alemanicam, Francicam, Anglo Saxonicam, Islandicam Sueogothicam ceterasque convenientia eſt, opinionem hanc haud parum videatur confirmare.

§. IV.

Hoc licet ita ſit, fuere tamen nonnulli eruditorum, qui in alia abierint, & Francicæ nationis hominem fuiſſe auctorem hujus verſionis, in animum induxerint. GEORGIUS HICKESIUS vir in priſca literatura Alemannica & Anglo Saxonica verſatiſſimus non ſibi liquere profeſſus eſt. MATHURINUS vero VEYSIERE LA-CROZE, vir eruditiſſimus & Bibliothecæ Regiæ Berolinenſis præfectus celeberrimus, orbem eruditum antiquo errore liberaturus, peculiari diſſertatione, quam in modum Epiſtolæ JOH. CHAMBERLAYNII orationi dominicæ πολυγλώττῃ præfixit, quæque deinde Theſauro Epiſtolico Lacroziano inſerta eſt, hoc argumentum pertractavit, idque eo ſucceſſu, ut in ſuas partes non modo litera-

teratiſſimum THEOPHILUM SIGEFRIDUM BAIJERUM, ut idem Theſaurus fidem facit, ſed etiam quam plurimos Germaniæ eruditos pertraxerit, lætantes patrio eorum ſolo pretioſum hoc antiquitatis monumentum ita adjudicatum iri.

§. V.

Ego vero qvum primum LA CROZII argumenta expendere cœpi, mihi certe temperare non potui, quin mirarer, quam facile fieri poſſit, ut in luce caligemus, & rationes quantumcunque debiles pro claſſicis habeamus, ubi vel inventionis gloria nobis blanditur, vel auræ ſervire lubet. Sed neutrum forte ſpectabili huic ſeni imputari debet, a me omnium minime, qui hanc a me ipſo ſuſpicionem lubenter averterim, quam nuper incurriſſe apud non neminem univerſum nomen Suiogothicum deprehendo, qui, nos ideo Gothice ſcripſiſſe Ulphilam contendere, ait, ut noſtræ quid lucremur patriæ. Amoliri a me hanc accuſationem jam ſemel iterumque volui, utpote qui liquido profeſſus ſum, Gothica quidem eſſe hæc Ulphilæ, ſed non Suiogothica, & ita Gothica, ut ad Francos, Batavos, Anglos, pæne æquo jure pertineant, atque ad Suecos Islandosque. Et ſi imbecillis ingenii merito habetur, in fraudem veritatis amori ſuo in patriam quidquam dare, altera illa nec forte minor imbecillitas fuerit, immerita probra in univerſam gentem conjicere.

Sed ut e diverticulo in viam redeam, qua fieri poterit brevitate, Lacroziana argumenta bona fide recenſebo, quid ſingulis ineſſe roboris credam, candide indicaturus.

§. VI.

Prima illius ratio hæc eſt, quod in illa orbis parte, quæ Francicæ olim ditionis fuit, Codex Argenteus inventus ſit. Sed in hoc argumento refutando multi non eri-

erimus: Nos Suecos merito certe riderent exteri, ſi Suiogothicam linguam codicis hujus eſſe, exinde concluderemus, quod Upſaliæ jam ſervatur. Quis neſcit inſtabiles librorum ſedes? Valeret hoc argumentum ſi de coloſſico ſigno aut equeſtri ſtatua ſermo eſſet, de modico libro non item.

Altera ratio eſt, quod nonnulli literarum Ulphilanarum ductus ad veterem ſcribendi rationem Francorum, quam exhibent BOTEROVIUS & poſt eum MABILLONIUS, prope accedant. Sed elidi nervos hujus argumenti, facile animadvertit, qui cogitaverit, me nec ſtatuere Seculo IV:to, nec trans Danubium membranas haſce exaratas fuiſſe, ſed citeriori tempore rerum ſummam in Italia tenentibus Oſtrogothis. An mirum igitur, gentem cognatam & vicinam, literas, quousque communes fuere, parili figura pinxiſſe?

Tertium, quod affert, argumentum, ſuppeditant eædem hæ literæ Latinæ, quæ Gothicis immixtæ ſunt. Quærit vero, ULPHILAS, *qui inter Græcos degit, & cui nullum fuiſſe videtur in Mœſia, quam tunc incolebant Gothi, cum Latinis commercium*, unde latinas has literas acceperit? Non ſatis mirari poſſum, excidere hæc potuiſſe viro erudítiſſimo, qui tamen ignorare non potuit, utramque Mœſiam, ſuperiorem & inferiorem jam diu Romanam fuiſſe provinciam, a Magiſtratibus Romanis gubernatam, & Latio vario & amicitiæ & hoſtilitatis documento cognitiſſimam. Plena manu afferre poſſem teſtimonia Hiſtoricorum, Inſcriptionum, numiſmatum; ſed piget in re teſtatiſſima oleum meum operamque disperdere.

Quartum vero &, quod palmarium ipſe habet, argumentum deſumitur a loco GREGORII TURONENSIS, qui commemorat, CHILPERICUM temerario novaturiendi ſtudio literis Francicis quatuor novas addiſſe. Harum

rum autem tres, qvum in Alphabeto Codicis Aurei ſibi invenire viſus ſit, LA CROZIUS, conjicit, regnante CHILPERICO, Francorum Rege, qui anno Chriſti 587 eſſe deſiit, membranas haſce ſcriptas fuiſſe: quum probabile non ſit, diuturnius ævum habuiſſe literas haſce vitio creatas. Sed ne quid valoris ſui verba Lacroziana amittant, Ipſummet loquentem audiamus: Induxerat, inquit, "CHILPERICUS, referente GREGORIO TURONENSI, "novas literas in Alphabetum, quod ego de lingua Fran- "cica ſemper intelligendum duxi. Quam pervicax enim "& inepta fuiſſet illa barbaries, ſi in linguam Romano- "rum jam fere mortuam princeps peregrinus & ſemibar- "barus novas literas inferre decreviſſet, eo conatu, qui "in CLAUDIO imperatore, homine Romano & erudito, "vigente tum & florente lingua Latina contemtu & lu- "dibrio exceptus erat? Præterea qui CHILPERICUS literas "ſuas Hiſpanis, Italis, Afris, & aliis gentibus obtruſiſ- "ſet, quæ tunc latina literatura utebantur? Equidem ſcio, "hunc conatum vanitatis nomine exagitatum fuiſſe: at "ſtulto quamtumlibet conſilio CHILPERICUS uſus ſit; "ſunt tamen ſtultitiæ ſui fines, intra quos conſiſtit, niſi "in amentiam & animi impotentiam abeat: nec potu- "iſſet id a Rege Francorum tentari, quod nulla ratione "perficiendum vel puer ex aula docuiſſet, ne GREGO- "RIUM ipſum dicam, qui libere ſatis, ſi quæ ipſi fides, "Chilperici errores arguere ſolebat. Hoc itaque nova- "rum literarum commentum Françicas literas ſpectare "tantiſper cenſeo, dum certiora doceantur; interim ſen- "tentiam meam haud ita improbabilem eſſe, ſequentia "forte clarius oſtendent. Ipſa GREGORII TURONEN- "SIS verba hic deſcribere opportunum erit: *addidit au-* "*tem* (*CHILPERICUS*) *& literas literis noſtris*, *id eſt* "*ω*, *ſicut Græci habent*, *ae*, *the*, *uui*, *quarum chara-* "*cteres ſubſcripſimus. Hi ſunt*, ω, ψ, Σ, Δ. *Et miſit*

epiſto-

"*epiſtolas in univerſas civitates regni ſui, ut ſic pueri* "*docerentur, ac libri antiquitus ſcripti planati pumice* "*reſcriberentur*. Ita quidem has literas deſcriptas exhibet "RUINARTUS in elegantiſſima GREGORII TURO-"NENSIS editione, qui deinde alias harum literarum "formas ex Aimonio profert in §. II. appendicis novæ "libri ſexti de re diplomat. novæ edition. ita, tamen, "ut hanc GREGORII lectionem eſſe & vetuſtiſſimam "arbitretur. Hæ autem literæ in codice argenteo occur-"runt, uno ω excepto, cujus formam nusquam ibidem "obſervavi. Jam vero ψ pro *ae* diphtongo adhibitum "fuiſſe vix credibile eſt: transpoſitis ergo elementis *the* "primo loco legendum puto, quæ litera in codice ar-"genteo pro *theta* Græco uſurpatur: Z vero idem codex "frequentat, pro qua litera *Ze* in primis GREGORII "codicibus ſcriptum fuiſſe arbitror, ſecundum ordine & "loco temere motum. Supereſt nonnihil difficultatis in "litera Δ, quam his elementis *uui* GREGORII editio ex-"primit. Literam ſane, quæ vim habeat hujus ſoni ſig-"nificandi, argenteus Codex habet, quam initio ſecun-"dæ petitionis orationis dominicæ invenies, etſi eam "per literam *Q* perperam, ni fallor, in lectione expres-"ſam video, At olim *wimai* lectum fuiſſe videtur, craſ-"ſo quidem & adſpirato ſono, qui ſenſim in lingua Ger-"manica in *Q* vel *K* immutatus ſit, & in lingua Gallica "in literam *G*, ut nomen illud Wilhelmus oſtendit, quod "Galli modo omnes *Guilhelmum* pronunciant. Atqui cum "ea litera non nihil ad *D* Latinum in illius ævi manu-"ſcriptis accedat, facillime ab amanuenſi imperito in Δ "Græcum mutari potuit. Hactenus *Lacrozius*. Ego ve-ro dum ſeveriori lance hanc argumentationem expendo, plane nihil invenio, quod a receptiore ſententia me di-movere poſſit. Ut autem toti huic rei aliquid lucis fœ-nerer, ad ſequentia momenta B. L. animum attendere ju-beo.

§. VII.

§. VII.

1:o Negari nequit, ſatis pro imperio verba GREGORII refingi. Quatuor heic adſunt literæ, quarum duæ loco ſuo moventur, tertia Σ transmutatur in Z, quarta ex triquetra ſemicircularis fit, & ſonum, quem in codice revera habuit, (id quod harmonia Linguarum cognatarum aliæque rationes abunde probant, cfr. JUNII Alphabetum Gothicum præmiſſum Gloſſario ejus Ulphilano p. II.) amittit.

§. VIII.

2:do Imperitum dicere auſim, quod LACROZE Alphabetum, ſive Francicum ſive Latinum, litera Z tanquam nova a CHILPERICO adaugeri potuiſſe credat. Nam quicquid criminentur Hiſtorici, adeo domi talpa eſſe non potuit Rex ille, ut ignoraret, in Francico idiomate nullam eſſe literam, quæ in ore & calamo civium ejus frequentior fuerit, quam illa, de qua loquimur, Z. Rem me literaturæ Theotiſcæ gnaris notiſſimam loqui arbitror, ſed ſi quis teſtem adhibendum velit, dabo locupletem, virum de quo Muſæ Germanicæ merito glorientur, literatiſſimum WACHTERUM, qui in prolegomenis Gloſſarii Germ. Sect. III. hæc notatu digna habet: "Z Angloſaxones non utuntur niſi in vocibus externis, quales ſunt Zacharias & Elizabeth; Gothi vero, Franci & Alamanni in domeſticis; illi parcius, hi intemperantius. "Ubi tamen obſervandum, quod Gothi hoc elemento "nunquam utantur in iisdem vocibus ut Franci & Alamanni, ſed plerumque in aliis, & a Francico & Alamannico idiomate alienis: quales ſunt *izwis* vos, *hazjan* laudare, *marzjan* ſcandalizare, *razn* domus, *huzd* "theſaurus &c. Et quod Franci & Alamanni Gothorum "& Saxonum T continuo convertant in Z, id quod cuivis vel librum aperienti manifeſtum eſſe poteſt. Hæc "UNA LITERA, SI NULLA PRÆTEREA ARGUMENTA SUPERESSENT

SENT (SUPERSUNT AUTEM QUAM PLURIMA), SATIS "OSTENDERET, CONJCETURAM EORUM, QUI INTER-"PRETEM CODICIS ARGENTEI HOMINEM FRANCICUM "FUISSE VOLUNT, MINIME OPINABILEM ESSE. *)

3:o Quantumcunque deinde largi ſimus, reſtare non poſſunt niſi duæ literarum novitiarum: jam autem lubens ſcire velim, hocne argumentum auctori remittere poſſim, atque adeo quærere, ſi regnante CHILPERICO hic codex ſcriptus eſſet, cur duarum literarum excludendarum licentiam ſibi permiſerit Scriptor Codicis Arg.

§. IX.

4:o Sed hiſce omnibus tanto magis ſuperſedere potuiſſem, quanto mihi certius eſt, non de Francicis, ſed de Latinis literis a GREGORIO verba fieri, & has adeo eſſe, quas locupletare voluit CHILPERICUS. Notatur enim ab hiſtorico noſtro, mandatum hoc univerſis regni Francici civitatibus datum fuiſſe; aſt illarum omnes Theotiſco ſermone non utebantur; ſed erant adhuc, qui Latini ſermonis fæculas retinerent, erant qui Celtice loquerentur. Quod inſuper vel inde evidentiſſime mihi probari videtur; quod inſtitutum hocce ad ejusmodi linguam ſpectet, in qua *librorum antiquitus ſcriptorum* copia fuerit. Francorum vero res literaria quo in ſtatu hoc tempore fuerit, locus ille OTFRIDI, quem allegat LACROZIUS, nimium evidenter comprobat. *Lingua hæc*, inquit, *veluti agreſtis habetur, dum a propriis nec ſcriptura nec arte aliqua ullis eſt temporibus expolita.* Conatur quidem hunc ictum eludere LACROZIUS, arbitratus GREGORIUM, tantum ſignificare, *a propriis* excultam non fuiſſe L. Francicam, ſed

*) Addo teſtimonium OTFRIDI, ſcriptoris Francici in dedic. ad LUITBERTUM p. II. Edit. Schilt. *K & Z ſæpius lingua Francica extra uſum Latinitatis utitur*, &c.

id non impedire, quo minus exteri eadem ſcribere potuerint. Sed quid quæſo eſſet, quod peregrinos permoveret, ut Francice diſcerent, immo etiam libros hac L. conficerent? & ſi hoc eſſet, ſique peregrinos cultores allicere poſſet, non certe agreſtis haberetur. Verum enimvero ſi OTFRIDI verba effugiis locum relinquere poſſint, longe omnium evidentiſſimum arbitror illud teſtimonium, quod dicere videmus ſcriptorem Theotiſcum, qui ſub LUDOVICO Pio imperatore (Germanicum alii credunt) præfationem ſcripſit in translationem metricam Vet. atque Novi Teſtamenti Saxonicam. Inſerta legitur hæc præfatio Collectioni Scriptorum Franc. DU CHESNII, repetita in nuperæ Collectionis Pariſ. Tom. VI. p. 256. inter alia vero hæc habet notatu ſane "digniſſima. Cum divinorum librorum ſolummodo li-"terati atque eruditi prius notitiam haberent, ejus (LU-"DOVICI) ſtudio atque imperii tempore, ſed Dei o-"mnipotentia atque inchoantia mirabiliter actum eſt nu-"per, ut cunctus populus ſuæ ditioni ſubditus, Theo-"tiſca loquens lingua ejusdem divinæ lectionis nihilo "minus notionem acceperit. Præcepit namque cuidam "uno de Gente Saxonum, ut Vetus ac Novum Teſta-"mentum in Germanicam L. poetice transferre ſtuderet &c. Diſcimus hinc certe, in Theotiſcum ſermonem nunquam antea translata fuiſſe S. oracula, quod ſalva veritate dici non poſſet, ſi quarto jam ſeculo, aut etiam prius, ſi HICKESIUM audimus, in Francicum idioma per Cod. Arg. converſa fuiſſent divina oracula. Quum proinde, ut id hoc loco moneam, omnes antiqui Scriptores Gothicam metaphraſin laudent, Germanicam vero non taceant ſolum, ſed & expreſſe factam negent, neſcio, qui in mentem eruditis venire poſſit, ut veritati adeo evidenti ſigna ſua obvertant.

§. X.

§. X.

Fuere adeo ſcripta Latinæ linguæ, quæ hanc mutationem ſubierunt, ſed qualis illa cenſenda ſit, aut in quo conſtiterit, dictu difficile eſſe, fateor. Sed quum tamen rei diplomaticæ illuſtrandæ hic locus inſerviat, aliquam illi lucem affundere conabor. Id autem omnium primo mihi haud gravate concedi, arbitratus fuero, in tanto Latinam explicationem inter & quatuor Græcarum literarum valorem diſſidio, perexiguam harum rationem eſſe habendam. Notum eſt illud medii ævi: *Græca ſunt, non leguntur*. GREGORII proinde Scriptum, poſtquam per aliquot ſecula indoctis Scribarum manibus deformatum fuerat, mirum non eſt, ſi Græcæ literæ nihil ſinceri retinuerint: Sola vero Latina interpretatio ſi nobis pro cynoſura fuerit, inveniemus ſtatim, ubi pedem figamus: Ex indicio nempe GREGORII civitate donare voluit CHILPERICUS literas e Græcia mutuatas, quæ *o* longum ſonarent, *æ*, *the* & *uui*, quibus, niſi fallor, nil aliud ſignificandum habuit, quam omiſſis aut forte ignoratis Græcis nominibus, OMEGA, ÆTA, THETA & PHI, quarum priores duæ vocales longæ vel compoſitæ eadem quidem figura, florente quoque Latio, pingebantur ac ſimplices breveſve, ſed diverſiſſimi tamen ſoni fuere. Poſterioribus duabus conſonis etiam caruit Latium, idque ita ut per ambages illas ſignificare, habuerit neceſſum, ut notum cuivis eſt, Θ & φ per *t* & *p* cum addita aſpiratione exprimens. Non itaque adeo ineptus fuit CHILPERICUS, qui hæc comminiſcebatur, licet eventu fruſtratus fuerit, & ad id imperium extenderit, quod omnium difficillime leges accipit. Non eſt, quod moneam, *phi* per *uui* efferri, quo lapſu nullus Germanicæ nationis homini facilior eſſe poterat, *)

*) In MABILLONII Muſeo Ital. p. 141. inſcriptio eſt Latina Se-

Videant jam, qui tantopere contendunt, Codicem argenteum Francica L. conſcriptum eſſe, quibus armis adverſus nos pugnent. Ego quidem is non ſum, qui cuiquam præfracte obluctari velim, ſed dandam mihi veniam jure poſtulavero, ſi antequam a ſententia tot eruditorum calculis confirmata receſſero, certiores rationes poſtulavero. Interea quum jam in hac arena ſimus, relictis aliorum conjecturis, tanquam de integro rem cognitioni noſtræ ſubjiciamus, viſuri, aliquidne ex ipſo linguæ genio, quod ad rei declarationem faciat, indagare liceat. Illuſtrandæ huic controverſiæ ſequentia momenta aliquam forte faculam prætulerint.

§. XI.

Quo ſolicitius Codicem argenteum cum monumentis Francicis, quæ in Schilteriano opere inveniuntur, contendo, eo evidentius inter ambas has linguas diſcrimen invenio. Magnum mihi mare navigandum foret, ſi huic tractationi cymbulam meam immitterem. Sed loquor non inobſervata aliis. Celeberrimum WACHTERUM, qui peculiare Schediaſma de lingua codicis Argentei edidit, nunc iterum teſtem appello, & illo antiquiorem GEORG. CASP. KIRCKMAJERUM in diſſ. Wittebergæ habita de Lingua Scytho Celtica & Gothica p. 47. qui ambo a verbis auxiliaribus Francis familiariſſimis, Codici vero Argent. peregrinis idem demonſtraverunt. Ego quoque uti Ulphilam non ſemel nec incurioſa manu volutavi, nec minus ſtudioſe Francicos Scriptores conſului, ita inveniſſe mihi videor, duas has linguas, etiamſi facile appareat matre eadem ambas eſſe prognatas, majori tamen differentia quam ullas cognatarum inter ſe diſtingui. Sumamus exempli loco prima Gloſſarii Ulphilani verba, & cum Francicis contendamus.

Abin.

quioris ævi, ubi præter ɷ videmus quoque ϴ & ϴ in Theophila: ut adeo illa formata videri poſſit ſecundum præcepta CHILPERICI, non

Abin, caſ. obl. maritum notat. Vox hæc quantum mihi conſtat Francis penitus peregrina eſt. Utuntur ejus loco *gommdu* &c.

Abraba valde. Vox Francice ignorata, niſi illud *bora* Otfridi huc referre volueris. At certe terminatio ilia adverbiorum in *Aba* Gothis peculiaris eſt. de qua in Specimine Ulph. I. haud pauca.

Abrs magnus. Vox pariter Theotiſcæ linguæ ignota. Terminatio adjectivorum Gothica heic cernitur; quæ fere in S exeunt: ut *riks* dives, *gaurs* triſtis, *andags* beatus. Inſolentius vero hoc Francis ſcio, utpote quorum adjectiva vario alio modo terminantur.

Sed reprimo me inque medio curſu ſuſtineo; obſervationem enim inſtituo non librum.

§. XII.

6:o Dum uno obtutu univerſæ L. Gothicæ, quod reſtat, contemplor, invenio ibi præter Gothica & Scythica, de quibus mox plura, ſane quam multa Græca & Latina, & id ita, ut FRANCISCUS JUNIUS vir, ſi quisquam alius, utriusque L. peritiſſimus, Græcam Gothicamque L. non niſi dialecto differre, judicet. Et ſane Græcismum ſapiunt non modo Orthographia Gothica (uti dum e. g. *g* ante alterum *g* & *k* pro *n* ponit. Ulphil. illuſtrat. pag. 36: quo accedit, quod Græco more Latinum *I* longum per *ει* exprimat & *E* longum per *ai* v. STIERNHIELMII præf. ad Gloſſ. Ulph. Gothicum.) ſed etiam idiotiſmi Gr. L. quam plurimi & voces mere Græcæ in Mœſiam traductæ e. g.

il ἥλιος, Sol

air ἦρ diluculum;	*ams* ὦμος, humerus
afſtaſſais ἀποςασίε, repudii,	*gagrefts* γραφὴ edictum;

hlif-

---

vero Codex noſter Argenteus;

hliſtus κλέπτης fur,	*Spyreidans* σπυρίδας ſportas,

& alia longe plurima.

Præter hæc non exigua ibi invenitur farrago vocum Latinarum e. g.

Kumbjan	cumbere obſolet.
Anakumbjan	accumbere.
Faſkja	Faſcia.
Aurkje	Urceus vel urceorum.
Sineigs	Senex.
Auralia	Orale vel orarium, i. e. Sudarium

Taceo alia, quorum ingentem numerum afferre poſſem. Jam vero etſi indubium ſit, eadem matre uſas fuiſſe has tres Linguas, idque ita ut Gothica L. Sororibus ſuis ſæpiuscule lucem præferat, *) quum tamen L. Ulphilana hiſce Græciſmis & Latiniſmis multo magis quam ulla reliquarum dialectorum Gothicarum aut Theotiſcarum ſcateat, veriſimile mihi videtur, loci ſitui & imperii ſocietati, hoc maximam partem eſſe aſſignandum. Vidimus enim, Mœſiam Romanis faſcibus diu paruiſſe. Græcia vero contermina fuit, & multo haud dubie commercio vicinis Gothis familiaris, ut adeo facilius eam cognationem, quam antiquitus cum L. Græca habuit, hæc noſtra ſervare potuerit. Quo etiam facit, quod in Ponticis regionibus integras urbes fuiſſe Græco ſermone utentes, teſtetur OVIDIUS:

In paucis remanent Graiæ veſtigia linguæ,
Hæc quoque jam Gethico barbara facta ſono.

Quibus verbis neſcio an aliquid accuratius L. Moeſogothicam depingere poſſit.

§. XIII.

7:o Inter vocabula Latinæ originis refert quoque WACH-

*) Oſtendimus in id præf. prioris partis Ulph. illuſtr. nec non prooemiis Speciminibus II. & III. Ulphilanis præmiſſis.

WACHTERUS illud *Kintu*, quod Math. V. 26. occurrit. *Amen quitha thus, ni usgaggis iainthro, unte usgibis thanna miniſtan kintu* i. e. Amen dico tibi, non exibis inde, usque dum reddas minimum nummulum. Haud ulli peperci labori, ut indagarem, ubinam gentium monetæ ſpecies eſſet, quæ hoc nomen gereret. Id enim ſi reſcire daretur, haud dubie valido indicio patria interpretis proderetur. Sed mihi nondum conſtitit, Romanos, qui quadrantes & Sextarios habuere, a quinario numero monetam quandam nuncupaſſe. Eruditis itaque ulterius inquirendum linquo, an hujus monetæ veſtigia alicubi offendantur. Probabile interea eſt, quum minima æris menſura ut plurimum apud antiquos penſilis eſſet, nec ſignata, id quod de noſtratium *penningar*, ſpeciali ſenſu ita dictis, certum eſt, minimum ponderis genus *quintin* inde nomen ſuum in borea accepiſſe.

Monere fortaſſis debeo, nec linguam Francicam Latinorum vocabulorum immunem eſſe; ſed videbit, quicunque ad ea animum attenderit, Theologica hæc fere eſſe, aut etiam artium vocabula, quæ clerici, ut transferendi laborem vitarent, retinuerint, & adeo Germanica civitate donaverint.

§. XIV.

In numero exoticarum vocum linguæ M. G. ponuntur quoque a WACHTERO in diſſ. de Lingua Codicis Argentei, inſerta actis Berolin. T. 2. aliæ, quas Barbaricas appellat. Has autem ut uno faſce collectas videre poſſit B. L. catalogum Wachterianum heic ſubjiciam, obſervationes nonnullas eidem infra ſubjuncturus.

Abo, vir.
Abraba, valde.
Abrs, magnus.
Aglo, tribulatio.
Aibrs, Munus.
Awiliudon, gratias agere.
Baujan verere. in compoſit. *usbaujan*, everrere.
Bigitan, invenire.
Bimamindam, deridere.

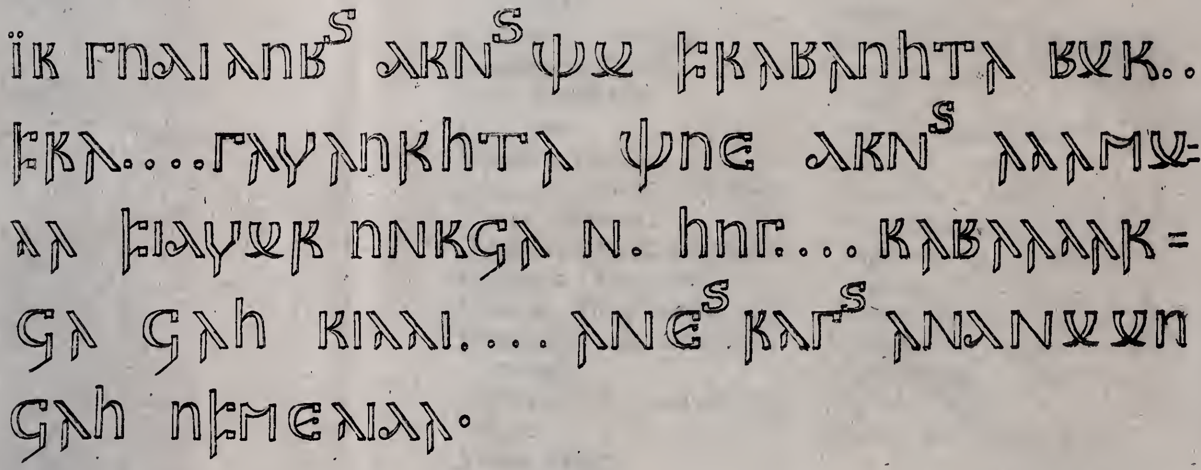
Anza,

Anza, Trabs.
Atiſk, Sata.
Azetizo, facilius
Aurahjo (monumenta. (Sepulchra.
Ei, ſi, ut.
Fairgunje, mons.
Fairhwus, mundus.
Gadaban, evenire.
Gaurs, triſtis.
Gauritha, triſtitia.
Gawrisquand, fructum ferunt.
Glaggwuba diligenter.
Gramſta, feſtuca.
Hlaiw. Monumentum Sepulchrale.
Hleidumei, Siniſtra.
Hunjan confidere.
Inilo, excuſatio.
Kas, vas.
Kasjins, Figuli.
Latio, conſolatio, redemtio.
Manvi, ſumtus
Manwjan, parare, præparare.
Maudeith, ſuggeret.
Naitein, Blasphemia.
Nanthiands, *Ananathjands*. audens.
Nanthida, *Gananthida* cesſavit.
Nidwa ærugo.
Not puppis.
Paida tunica.
Birekjai waurthun, periclitabantur
Bisunjane, circumjacentes.
Biuthi conſuetudo
Dufrisahtai, exemplum.
Plapjo, plateæ.
Plinsjan, Saltare
Razn, domus.
Riquiz, tenebræ.
Rohsna, Atrium.
Saitqua, oceaſus.
Saudim, Sacrificiis.
Seithu, Veſpera.
Sifaida, exultavit.
Siponeis, Diſcipulus.
Slawan, tacere.
Sprauto, cito.
Suns, *Sunsaiw*, confeſtim.
Swinthai, validi; fortes robuſti.
Tahjan, diſcerpere.
Theihwon, tonitru.
Tramſtein, locuſta
Tuzwerjan hæſitare.
Usagajan, Sugillare.
Usdaudo, ſollicite.
Usfilmei ſtupor.
Waihſta, angulus
Waip corona.
Waluns virgas:
Wis, tranquillitas.

§. XV.

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi poſſent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines ſunt, ita ratio facillime reddi poteſt, cur in L. Moeſogothicam ſeſe inſinuaverint. Moeſia enim inferior & Pontica regio a Scythia & Thracia hinc Iſtro tantum flumine inde Hæmi jugo ſeparabatur, ut adeo non potuerint non

A. Åkerman Sc.

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi poſſent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines ſunt, ita ratio facillime reddi poteſt, cur in L. Moeſogothicam ſeſe inſinuaverint. Moeſia enim inferior & Pontica regio a Scythia & Thracia hinc Iſtro tantum flumine inde Hæmi jugo ſeparabatur, ut adeo non potuerint non inter hos populos continuæ eſſe conſortiones & mutua commercia. Tribuat B. L. huic argumento quantum libuerit: Ego etſi eidem ſoli fidere nollem, nihilo minus videor mihi, pari jure hoc geographico argumento uti poſſe, ac poſt aliquot ſecula deperditis literarum monumentis, vel obſcuriore reddita migrationum hiſtoria, ubi quæſtio oriretur, utrum ex America in Britanniam, an vero hinc eo ſermo Anglicanus traductus fuerit, quum utrobique in uſu ſit: Europæus e Britania primam ejus originem ex ea ratione deduceret, quod ſcateret vocibus Latinis, Gallicis, Gothicis, Danicis, Batavisque, doceretque inſulam hanc diu Romanam fuiſſe provinciam, & de cætero omnibus his regnis vicinam & frequentatam, dum ab Americanis toto oceano diſtet.

§. XVI.

Sed ne diutius quempiam ſuſpenſum teneam, rem hanc totamque controverſiam evidentiſſime dirimunt tabulæ illæ Venditionis, in Italia haud dudum repertæ, quasque ex DONII inſcriptionibus ab ANTONIO FRANCISCO GORIO Florentiæ 1731. editis affert EDV. LYE, in præfat. ad Ulphilam pag. 35. Quæ quum ſecundum Ulphilæ verſionem unicum ſint, quod adhuc cognovimus L. Moeſogothicæ λείψανον, facere non potui, quin illud æri inciſum heic B. L. videndum offeram, quum editio illa Benzeliana in paucorum adhuc manibus ſit. Mutilum vero hocce monumentum ita interpretari conatus modo laudatus EDV. LYE. Ego Gudilubus Diaco-

NUS HÆC VENDIDI, LIBELLUM FECIT FRA - - - TVE DIACONUS - - - - - QUATUOR UNCIAS N. HUG. - - - KABBALARIÆ ET KILLI - - - - ANEUS - - - - RENUNTIAVIT ET SUBSCRIPSIT. Nihil videt, qui heic eandem omnino linguam non agnoſcit, quam præfert codex argenteus: Si quis interea dubitet, Gloſſaria in conſilium adhibere poterit circa voces *ik* ego, *Frabaubta* vendidi, *gavaurbta* fecit, *fidvor* quatuor, *uſmelida* ſubſcripſit; ab *uf* ſub & *meljan* ſcribere. Aureum ſane hoc eſt, & auro pretioſius monumentum, utpote ex quo haud pauca porismata ſcitu utilia deduci poſſunt: ut autem cætera miſſa faciam, id tantum obſervo, brevi hacce ſchedula illam, quæ jam ſub incude eſt, quæſtionem penitus extra dubitationis aleam poni. Scilicet notiſſimum eſt teſtimonium, perhibente JORNANDE ALANO, aliisque, Oſtrogothos, qui & alias Gothi minores appellabantur, in *Moeſia* ſuas habuiſſe ſedes, nec minus notum, eosdem hos Oſtrogothos, permixtos forte ejusdem nominis Scandinaviæ incolis, in Italiam eſcendiſſe, eamque regionem haud brevi imperio tenuiſſe. Quum itaque videamus, in Italia eundem Gothicum ſermonem easdem literas uſurpatas fuiſſe, neſcio ſane, an quisquam dubitare poſſit, quo minus Oſtrogothica heic ſint omnia, & Codex adeo argenteus in ejus populi uſum deſcriptus, qui in Italia cum imperio fuit: nam uti uno ore omnis loquitur vetus hiſtoria Eccleſiaſtica, eosdem Gothos, qui jam Italiæ domini erant, Scripturam S. ἐις τὴν οἰκεῖαν φωνὴν translatam habuiſſe, veri non videtur ſimile, aut interiiſſe hunc adeo ſalutarem laborem, aut poſt HOMERUM alium extitiſſe, qui Iliada conſcribere voluerit. Jam vero quum per has tabulas venditionis evidentiſſimum ſit, alio Oſtrogothos ſermone uſos non fuiſſe, quam qui in Cod. Arg. extat, tam de lingua, quam etiam de paraphraſte luculentiſſimum teſtimonium dicit. Video quidem heic objici,

etiam

etiam Francos aliquando Alpes tranſiiſſe, & ibi virtutem ſuam bellicam expertos fuiſſe. Sed ex ſubito aliquo tumultu nihil ſane hujusmodi colligi poterit. Vidit haud ita pridem Germania Muſcovitarum cohortes, nec nos ibi rari hoſpites fuimus, ſed nunquam tamen alterutrius ſermo civibus imperatus eſt, nedum in publicas tabulas migravit. Idem, quem modo laudavimus EDW. LYE ex HIERONYMO ROMAN affert, TURINI ab eo viſum fuiſſe breviarium alioſque libros ſingulares eisdem literis exaratos, quibus uſus quondam Ulphilas fuit. Miror ſane, qui fieri potuerit, ut in tanta literarum luce, nullus eruditorum hos manuſcriptos Codices ſua cura dignos judicaverit, & quomodo diligentiam MABILLONII aliorumque, qui in has oras literaria itinera ſuſceperunt, effugere potuerint. Sed deteget hæc forte volvenda dies & curioſior poſteritas,

§. XVII.

Subductis itaque omnibus calculis, ἀπόγραφον illud Verſionis Ulphilanæ, quod nomine Codicis Argentei appellare ſolemus, in Italia, ſub Dynaſtia OſtroGothica, eſſe exaratum, intrepide affirmo: conjecturæ meæ favet non ſolum eximius libri nitor, qui eo tempore haud levi pretio comparandus erat, & cui forte impares Gothorum, dum domi degebant, modicæ facultates fuere; ſed etiam harmonia illa ſingularis, quæ animadvertitur inter veteres verſiones Latinas, hujusque lectionem Sacri textus. Nam etiamſi in Moeſica regione primum Gothice translata fuerint Sacra oracula, nihilo minus credibile eſt, ad typum Eccleſiæ Latinæ conformata & varie refiĉta fuiſſe Gothica Biblia. Obſervarunt jam dudum eruditi, Cantabrigianum BEZÆ Codicem in plurimis noſtro concinere, atque id ita ut, dum a vulgari lectione Codicum Græcorum abit Ulphilanus, hunc fere auctorem habeat. Et notatu digniſſimum reputavi, quod

verſus ille, quem in Præfatione Ulphilæ illuſtrati poſt Luc IX: 50. in Codice Argenteo intercalarem veluti eſſe ſubnotavi, inque nulla verſione antiqua extare tradidi, in veteri verſione Latina inſerta Evangeliario Celeb. BLANCHINI Romæ ante paucos annos impreſſo cum aliqua tamen variatione reperiatur. *) Debeo hoc indicio Eruditorum Goettingenſium, qui dum Ulphilana noſtra ſumma comitate in Relationum Faſciculo III. recenſuere, varia docta ſane & quorum eos poenitere non debet, noſtris meditationibus adjunxere. Nos vero ſi brevi hac opella in diverſa ab illis abimus, tam æquo animo noſtra accipiant, quam nos illorum criſi, ubi licet, lubentes aſſurgimus.

§. XVIII.

De induſtria hucusque intacta omiſimus illa argumenta, quibus uti voluit Celeberr. HICKESIUS, in quibus refutandis jam breviores eſſe poſſumus, quum per antea dicta eorum nervos ſatis eliſos putemus. Quod enim ad conſenſum attinet Codicum Latinorum, quorum copiam adeo paratam Gothico homini inque Moeſia habitanti fuiſſe, veriſimile non putat, quum Ulphilas haud dubie Græco Bibliorum exemplo uſurus fuiſſet, vidiſti B. L. nos eodem telo ad noſtram tuendam ſententiam, &; uti arbitramur, certioribus auſpiciis pugnare. De cetero oſtendit Rev. D. Er. BENZELIUS in præfat. ad Ulphilam, manifeſtis indiciis prodi, ex Græco textu quam plurima loca Codicis Argentei translata fuiſſe. Et bene habet: conſpirant omnia amiciſſime, ſi dicamus ab initio ex Græco textu Gothicam formatam fuiſſe verſionem,

---

*) Codicis Argentei verſus hunc ſenſum ex Benzeliana translatione habet: *nec ullus eſt hominum, qui non faciat miracula in nomine meo:* quæ verba in memorata verſione ita plenius efferuntur: *Nemo eſt enim, qui non faciat virtutem in nomine meo, & poterit male loqui de me.*

nem, ſed in Italia ad tenorem verſionum antiquiorum eandem fuiſſe variatam & interpolatam.

§. XIX.

Vitamus ita quoque illud dubium, quod vir hic doctiſſimus, inde ſumit, quod nulla in hoc Codice appareant Arianiſmi veſtigia, quum tamen huic Sectæ ULPHILAM addictum fuiſſe, inter antiquos conſtet. Sed ſi hic Codex in ſolennem alicujus templi aut Principis uſum fuit deſcriptus, qui fieri potuiſſe exiſtimabimus, ut illud fermentum, ſi quod fuit, ſolicite inde non ſit demtum? Si vero, an ulli in hac verſione errores fuerint, dubitare videor, cauſſa hæc eſt, quod incertum ſit, ſuum ne laborem antequam Ariani dogmata amplexatus fuerit Gothicus hic Præſul, jam perfecerit. Aliquamdiu enim orthodoxum fuiſſe Ulphilam, luculenter prodit SOCRATES in Hiſtoria Eccleſiaſtica Lib. VI. c. 37. Ἀλλὰ γὰρ, inquit, *καὶ Οὐλφίλας ὁ παρ᾽ αὐτοῖς τότε ἱερωμένος, τὰ μὲν πρῶτα οὐδὲν διεφέρετο πρὸς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν.*

§. XX.

Quod vero ad ſimilitudinem literarum Latinarum ab Ulphila adoptatarum, earumque quibus alii Codices Europæi ſcripti ſunt, attinet, non video quid egregii eadem probet. Illudne mirum, ſi gentes vicinæ eædemque cognatæ, in quibus poterant, & uſus addixit, ſimiles literas pinxerint? Iterum moneo, intra ſinum Italiæ & ab OſtroGotho Codicem argenteum pictum eſſe, non vero ad littora Ponti Euxini.

§. XXI.

Pedem heic pæne fixiſſem, in primis quum dicendorum non niſi ſumma capita in chartam tumultuaria hac opera conjicere, in animum induxerim: ſed quum tamen videam, immiſceri illi quæſtioni, quam modo attigimus, alteram, quæ cum eadem parum commercii habet, utrum nempe ad Gothicam an Germanicam Lingua Codicis Argen-

Argentei, quam Oſtrogothicam mihi appellare liceat, propius accedat, nonnullis lineis, quid ego de hac re ſentiam, aperire non abs re erit. Inter omnes conſtare, arbitratus ſuero, Liuguas Theotiſcas & Septentrionales, Francicam puta, Alemannicam, Burgundicam, Angloſaxonicam, Batavicam, Suethicam, Danicam Islandicamque ex uno fonte Scythici Sermonis omnes propullulaſſe. Noſtri Scriptores ultro de Sueogothica Lingua id confitentur, narrantque ODINI comitatum, victricia ſua arma Scandinaviæ inferentem, victorum conſuetudinem ſecutum fuiſſe, novumque illud idioma, quod *Aſan.al*, ſeu Aſarum ſermonem appellant regioni induxiſſe. Ante hanc enim epocham credibile eſt, Lapponum linguam terræ inhabitatoribus vernaculam fuiſſe. Hos vero aborigines, ubi Aſani longius longiusque propulere, ſubſiſtere demum ad extremos Boreæ terminos, ibique novas ſedes quærere paſſi ſunt. Subiit itaque tam qua mores, quam etiam qua ſermonem orbis SuioGothicus omnimodam mutationem, ita ut pro priſtino illo veterum incolarum idiomate, Aſanum illud ſeu Gothicum introductum fuerit: quod Gothorumne in Moeſia habitantium fuerit, dicere haud pronum eſt, quum Gothica Lingua in varias dialectos abierit, nec ſatis certum, ubi præciſe ODINI patriæ ſedes fuerint. Interea id plusquam probabile eſt, hos, qui nominis Gothici ex aſſe heredes erant, ſermone ad eos proxime acceſſiſſe. Nec Linguæ veteres hodiernæve litem hanc dirimunt; nam ſi illas cum priſca hac OſtroGothica contulerimus, multa invenire licet hujus Linguæ vocabula, quæ in AngloSaxonica reſidua ſunt, quæque in nulla alia dialecto uſu recepta animadvertuntur, multæ aliæ voces apud Theotiſcos ſuperſtites ſunt, quas AngloSax. ignorarunt. Qui vero omnium ſingulorumque accuratiorem numerum inire voluerit, inventurus facile erit, erraſſe WACHTERUM,

TERUM, dum in laudata Diſſertatione de Lingua Codicis Argentei, p. 47. docet, *eam cum nulla minus dialecto convenire, quam cum SuioGothica.* Re enim vera longe ſecus eſt. Nam etiamſi id bona noſtra venia ſibi vindicare poſſint Germani, quod OſtroGothica Lingua *ga* nominibus collectivis, nec non verborum præteritis, Supinis immo & infinitivis non raro præfigat, ut hi ſuum *ge:* quod articulum Subſtantivis præmittat, quem nos Sueci poſtponimus: quod, dum nos Paſſivas verborum formas immediate ex verbis creamus, Codex Argenteus, more Germanico, ope verborum auxiliarum *wairthan* & *wiſan* utatur. Hæc inquam licet omnia vere dici, ultro confiteamur, novimus ſimul tamen, catalogum longe operoſiorem condi poſſe idiotismorum noſtræ L. qui OſtroGothis nobiscum ſolis communes ſint. Sed uti hæc res majus & temporis & chartæ ſpatium requirit, quam quod nos huic obſervatiunculæ deſtinavimus, mittimus hæc tantiſper. Ne autem plane nihil dixiſſe videamur, Celeberr. WACHTERUM obſervare velimus, in illo, quem dedit, & ex eo attulimus, Catalogo vocum Scythicarum, *quas ad Germanicam nulla arte referri poſſe*, ipſemet confitetur, haud pauca genuina SuioGothiæ vocabula eſſe. Exempli loco ſequentia ſunto. *Bigitan*, invenire, Islandum *giæta* eſt, quod inter alia invenire notat, ut in Havam. *vil tu af vin þinum gott giæta*, ſi vis quod bonum eſt ab amico tuo invenire: inde torgjætin, inventu difficilis: v. Heimſkr. T. I. p. 448. *Inilons*, excuſatio, ortum eſt ab *ill* accuſatio, quod ab *illa*, litem intentare, accuſare. v. WeſtG. L. Kirk. B. c. 8. *illa bönder at bonom*, ſi eum accuſent coloni. cfr. Jord. B. c. 2. Præmittitur *in* vel *inuh* particula negativa, reſpondens Latino *ſine, absque:* ut adeo *inilons* ſit actio alterum absque accuſatione ſiſtens, hoc eſt excuſans. *Saudim*, ſacrificia, Suethicum eſt in ſenſu proprio, quo *pecus* notat & in

in ſpecie *oves*. v. VEREL. & & GUDMUNDUS ANDREÆ in Lex. Islandicis. Deinde traductum eſt ad ſacrificia, quorum illa materia fuere. *Usfilmei*, ſtupor, Islandicum eſt, *felm* ſtuporem ibi notat, *felmtr* id. *felmsfullur*, ſtupidus, *felmtra* ſtupere. *Waluns*, baculos, SuioGothicum vocabulum & pleno uſu adhuc vigens: unde *handval* tribulum, quo frumenta excutiuntur. v. VEREL. Ind. in *val*. *Naitheins*, blasphemia, Gothice *nid*, unde *nidord.*, id. *nidviſa*, carmen diffamans, alias pasquill. Heimſkr. Tom. I. p 141. *Nanthiands*, *ananathians*, audens a Sueth. *nænnas*, quod olim audere denotavit, quo ſenſu aliquoties in Konunga Styrilſe occurrit, unde *nænne* audacia, *nännogr*, audax. cfr. *nendigi*, audacia, apud Notkerum Pſalm. XXLIV. 26. *Razn*, domus, quæ vox eadem & eodem ſenſu occurrit in Leg. Weſtg. Prætereo alia, quæ ejusdem claſſis eſſe, facile monſtrare poſſem: & ſpeciminis tantum loco ſequentia Ulphilæ adjungo, quæ an nobis dubia reddere poſſit Francica vel Theotisca dialectus, ſcire vellem:

Fraiſan, tentare.	Freſta.
Gahweilan, requieſcere.	Hwila.
hwotjan, comminari.	Hota.
Gamaidans, debiles.	Isl. meida, mutilare, meiſl, mutilatio.
Ganithjos, cognati.	Nidjar, id, in Legg. Patriis.
Greitan, flere.	Gråta.
Malm, arena.	Malm, unde NorreMalm.
Stainahamma, locus petroſus.	Stenhammar: ab hammar, locus petroſus, rudetum.

Si vero quispiam juſtum utriusque Linguæ, SuioGothicæ & OſtroGothicæ deſideraverit parallelismum, Specimen ſatis amplum videre poterit in Appendice poſteriore ad ERICI JULII BIÖRNERI Cogitationes etymologicas Holmiæ 1742 in 4:to editas. Quum vero libellus iſte exteris

teris ad manus ubique non fuerit, nonnullos ex eodem verſiculos huc transferemus.

Evangelium Matthæi,

CAP. V.

v. 15. Ak ana lukarnaſtathin. ja liugeith allaim thaim in thamma razna.

Helldur a lukaraſtadin ja loge allom daim i dann rasne.

v. 16. Sua liuhtjai liuhath izvar in andvairthja manne. Ei gaſaihuaina izvara vaurſtva jah hauhjaina attan izvarana thana in himinam.

Sua loge logit idvart i andvardi manna, at ſai idvara goda vaurka, ja hægja atin idvar dan i himnum.

v. 17. Ni hugjalth ei quam gatairan vitoth. aiththau praufetuns. ni quam gagatairan ak usfulljan.

Ne hugith at ek kuamin taira vitotit eda praufetum, ne kuamin taira helldur upfulla.

v. 18. Amen auk quitha izuis. und thatei usleithith himins ja airtha. jota ains aiththau ains ſtriks ni usleithith af vitoda. unte alla gavairthith.

Amen dy kueda idur uns dat utslitiſt himin ja jardin, jota ain eda ain ſtrik ne utslitiſt af vitotit, uns allt vardir.

v. 19. Ith ſaei nu gatairith aina anabusne thizo minniſtono. jah laisjai ſua mans. ſah minniſta haitada in thiudangardjai himine. ith ſaei thaujith jah laisjai ſva. ſah mikils haitada in tiundangardjai himine.

En ſa nu tairir ain anbudi disſa minnſta, ja laiſir ſua mannum, ſa minnſte haitaſt i diodgardi himma. En ſa tairir jah laiſir ſua, ſa mikil haitaſt in diodgardi himna.

TANTUM.

Studiorum ſuorum Moderatori, dilectiſſimo, honoratiſſimo.

Ut amicis, quod habet proverbium, communia ſunt omnia, ita nemini mirum obveniat, ſi, qui aliquot per annos familiari non minus quam ſolida Tua, Eruditiſſime D:ne, *uſi ſumus informatione*, Tibi, *diſſertatione publica, laudi & doctrinæ viam pandenti, plaudere, reconditumque lætitiæ ſenſum ex* Tuis *progreſſibus publice ſignificare, noſtrum eſſe duximus. Operoſe autem in hoc negotio verſari, &* Tua *modeſtia & tenuior noſtra prohibet dicendi facultas. Hinc omnia dicenda ſuſpiriis, ex intimis receſſibus animi conceptis, comprehendimus, velit D. O. M. honeſtis* Tuis *clementiſſime adſpirare conatibus, viamque virtutis, multis difficultatum ſyrtibus obſitam, ſua provida cura* Tibi *mitigare, ut metam, quam* Tibi *propoſuiſti, feliciſſime attingas, utque laborum* Tuorum *fructus ſemper* Te *maneant ultra vota uberrimi.*

JOH. & AND. GUST. MOLIZ.

Q. B. V.

ULPHILAS ILLUSTRATUS,

CUJUS

PARTEM ALTERAM,

SUFFRAGANT. AMPLISS. SENAT. PHILOSOPH.
IN ILLUSTRI ACADEM UPSALIENSI,

PRÆSIDE,

VIRO CELEBERRIMO,

D. MAG. JOHANNE IHRE,

ELOQ. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.
S. R. S. M.

DISSERTATIONE GRADUALI,
PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT

ERICUS SOTBERG,

VADSTENO-OSTROGOTHUS.

IN AUDITORIO CAROL. MAJ. D. VIII. MARTII,
ANNO MDCCLV.
HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

UPSALIÆ,
Excudit LAUR. MAGN. HÖJER, Reg. Acad. Typ.

S:Æ R:Æ M:TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

Regis Regnique SueoGothici

SENATORI,

Regiæ Cancellariæ

PRÆSIDI,

Illuſtriſſimo

Excellentiſſimoque

BARONI ac DOMINO,

D:NO ANDREÆ VON HÖPKEN,

Ordinum Regiorum

EQUITI

Et

COMMENDATORI

Splendidiſſimo.

MÆCENATIBUS

S:Æ R.Æ M:TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

Regis Regnique SueoGothici

SENATORI,

Supremo Aulæ Regiæ

MARESCHALLO,

Regiæ Cancellariæ CONSILIARIO

Illuſtriſſimo Excellentiſſimoque

COMITI ac DOMINO,

D:NO CLAUDIO EKEBLAD,

Ordinum Regiorum

EQUITI

Et

COMMENDATORI

Splendidiſſimo.

SUMMIS.

Patiamini, Mæcenates, Vobis ſubmiſſe offerri Specimen hoc Academicum, Ulphilam ſive Codicem, uti dici conſuevit, Argenteum illuſtraturum. Non defuere jam diu huic ſtudiorum generi ſui Patroni benigniſſimi, & veneratur præcipue amans noſtra literarum ætas, venerabiturque, quæ pii officii memor fuerit, poſteritas Illuſtriſſimum Nomen Delagardianum, cui debemus non modo theſaurum illum pretioſiſſimum; ſed & maximam partem eorum, quæ ex illo depromta & cum orbe erudito communicata fuere. Tantus vero Mæcenas literaturæ MœſoGothicæ olim oblatus, & in primis, gratia illa plane ſingularis, qua Vos, Mæcenates Summi, literarum cultores amplecti ſoliti eſtis, confugere me docuerunt ad aram Excellentiſſimorum Nominum Veſtrorum, Tantæque tutelæ præſentem opellam ſubmiſſo venerationis cultu conſecrare: Ero, dum vixero,

Illuſtriſſimorum Excellentiſſimorumque
NOMINUM VESTRORUM

Cultor Humillimus
ERICUS SOTBERG.

D. D.

Evangelium Lucæ.

Cap I.	Cap. I.
1. Unte *raihtis* a) managai dugunnun meljan inſaht.	1. Quum enim multi cœperint ſcribere hiſtoriam.
5. was in dagam herodes *thiudanis* b) iudaias gudji.	5. Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſacerdos.

L   9.

a) Conveniunt J. & B cum Codice Mſcr. ST. *rahtis*. Hanc particulam prætermittunt J. & St. in Gloſſariis; excipit vero Hickes. in Gram. Angloſax. & MœſoGoth. p. m. 62. inter Conjunctiones promiſcue poſitas. Unum idemque notare cernitur ac Græc. οὖν, Marc. 12: 37. πὲρ & μὲν, Matth. 9: 37. Joh. 16: 9. γὰρ Marc. 7: 8. cfr. ulterius, ſi placet, Matth. 11: 18. Marc. 6: 17. 7: 25. Luc. 1: 18. 6: 44. 7: 33. 14: 28. 17: 24. Præterquam quod conjunctio cauſalis eſt, aliquando ceu expletiva particulis quibusdam ornatus gratia adjici videtur: Marc. 7: 10. Luc. 18: 14. & paſſim: Wachterus noſtrum *raihtis*, jam, nunc, ſignificare Luc. 1: 18. atque adeo affine eſſe Germ. *Bereits* in Gloſſ. docet. Sed profitemur diſſenſum.

b) B. idem. v. Matth. 5: 35. J. & St. *thiudans*, caſus rectus, quem ratio conſtructionis h. l. admittere nequit. Familiam vocis diligenter recenſet Jun. in Gloſſar. Goth. p. 348. ſeq. cui addimus, ex annotationibus Verelii ad Herv. Sag. c. 17: p. 164. quod *thiudans* emphaticum

9. *hlauts.* c) St. hlauths. 9. Sors.
11. warth than imma in *ſiunai d*) aggilus fanins. 11. Fuit autem illi in viſione angelus Domini.

15.

---

regis nomen, deſcendat a *þiod*, populus, & *anna* vel *anſa*, curare, q. d. curator vel tutor populi. *þiodans kone*, regis uxor, Runa Capitul. 9.

c) Sic J. B. & Cod. Mſcr. Ideoque rejicimus *h* poſterius apud St. eademque emendatione indiget Ejus Gloſſ. Ulph. Goth. in voce p. 90. *hlauts*, ſors, Sueth. *lott*, idem. Iſland. *hlut*, *hlutr*, *hlutfall*, conjecto ſortium. *hlauta wairpan*, Marc. 15: 24. Sueth. *lotta*, Iſl. *hlutaſt*, ſortem jacere, ſortiri. Gothr. & Rolf. Sag. c. 7. p. 34. Conſentit Angloſax. *hlet*, *hlyt*, v. Jun. Gloſſ. Goth. p. 197.

d) B. & Cod. Argenteus ita. J. & ST. *in ſiuna*, quod, ſi regulas declinationum obſerves, incommodum eſt; namque *ſiuns*, Luc. 9: 29. format Genit. *ſiunais*, Dativ. *ſiunai*, Joh. 7: 24. Accuſat. *ſiun*, Luc. 4: 19. & Ablat. quem poſtulat *in*, Dativo ſimilem, Luc. 3: 22. Annotamus præterea triplicem hujus vocabuli ſenſum apud Ulphilam: ſignificat 1.) ὀπτασίαν, qui hujus eſt loci, & infra v. 22. *ſiun gaſaqh in alh*, viſionem vidit in templo: unde noſtratibus formula illa loquendi, *vara i ſyne*, id quod naturalem quandam videndi facultatem non deſignat; ſed de iis uſurpatur, quibus vel ſomno, vel alia, neſcio qua, ratione, miræ rerum imagines, ſpecieſque vel ſpirituum vel hominum mortuorum &c. paſſim & ab infecta plebe offerri creduntur. 2.) τὸ βλέπειν, Luc. 17: 21. *blindaim managaim fragaf ſiun*, multis cæcis reddidit viſum. Island. *ſion*, idem. Vilkin. Sag. p. 47 *at ſion oc at ſogn*, viſu relatuque. Sueth. *ſyn*, *ſun*, unde *ſyna*, luſtrare, *ſynas*, apparere, *åſyn*, conſpectus, adſpectus. 3.) εἶδος τȣ͂ προσώπȣ καὶ σώμα-

15. *nauhthan.* *e*) ST. naukthan.
15. Adhuc.
17. *in ſrodein* *f*) garaihtaize.
17. Ad ſapientiam juſtorum.
23. jah warth bi the usfullnodedun *dagis andbahteis* *g*) is.
23. Et factum eſt, poſtquam impleti eſſent dies miniſterii ejus.

τος, Luc. 9: 19. 3: 22. Utrique notioni convenit noſtrum *ſyn*, facies, item vultus, quod MGothis alias dicitur *wlits*, *andawleiz*, quo de cfr. Specim. Gloſſ. Ulphil. III. p. 62. Sic noſtrates dicunt v. gr. *han ſlår mig i ſynen*, percutit faciem: unde porro habemus *uppſyn*, frons, Gall. phyſionomie: *fôrſyn*, reverentia, Gall. égard. *fôrſea*, ſpecies corporis. Konung. ok Hôfd. Styrils. p. 91. *fagra ok vitra fôrſea*, nitidus ac decens cultus.

e) Pro *nauhthan* legitur alibi *nauh* & *nauhthanuh*. Joh. 7: 33. 8: 20. unum vero idemque ſonant.

f) J. & ST. legunt *du ſrodein*. B. ex Codice probe ſubſtituit *in*, docetq; nihil obſtare, quo minus ſignificationem τȣ̃ εἰς ſive πρός illi tribuamus. v. Edition. Benzel. p. 150. in notis.

g) Lectionem Codicis Mſcr. adferimus; eam vero ut regulis ſui ipſius contrariam improbamus. J. & ST. *usfullnodedun dagos andbahteis is*. B. *usfullnodedun dagos andbahteins is*. Conveniunt itaque ambæ lectiones in mutatione τȣ̃ *dagis*, i. e, Genitiv. ſingul. v. Marc. 16: 2. Luc. 2: 44. *in dagos*, i. e. Nominat. plural. quem verbum 3. plural. *usfullnodedun* poſtulat: & ſic infra Luc. 2: 6. *usfullnodedun dagos du bairan izai*, impleti ei ſunt dies pariendi. cfr. ibid. v. 21. 22. Diſcrepant autem vocabulo ſequenti, quod, utrum *andbahteis*

24 afar *uhthan. h)* ST. uhtan.
ib. jah galaugnida ſik *menoths i)* fimf.
25. afniman *idweit k)* mein.

24. Poſt autem.
ib. Et abdidit ſe menſes quinque.
25. Auferre opprobrium meum.

28.

---

an *andbahteins* ſit legendum, vel ideo incertius eſt, quod h. l. tantum occurrit. Rev. B. ſine adjecta ratione habet *andbahteins*, lineamque transverſam ſuper *i* evanuiſſe, ſupponit. v. Nuper. Edit. p. 151. Cui lectioni nos lubenter ſubſcribimus, utpote quæ analogia flexionum niti, videtur: ſic enim habemus infra v. 50. 54. *armahairtei*, *armahairteins*. Luc. 7: 35. 2: 40. *handugei*, *handugeins*. Luc. 2: 13. Joh. 7: 31. *managei*, *manageins*, &c. at *n* illud omiſſum in *andbahteis* non vetuſtati, ſed Amanuenſis incuriæ tribuimus.

h) Cfr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 380. & noſtras obſervat. ad Marc 16: 12. P. Pr. p. 58.

i) Editi legunt *menaths*; Lectionem vero codicis Mſc. confirmant alia loca. ſic infra, eodem hoc capite v. 26. *in menoth ſaihſtin*, in menſe ſexto. v. 56 *ſwe menoths thrins*, quaſi menſes tres, 4: 25. *menoths ſaihs*, menſes ſex. De vocis cognatione v. Jun. Gloſſ. p. 253. Refer. ad *mena*, luna, Marc. 13: 24. Sueth. *måne*, eadem ratione, ac Græcorum μήν, menſis, derivatur a μήνη, Dor. μάνα, luna; eſt quippe *menſis* nihil aliud, quam menſura circuli lunaris. De terminatione vocabuli audiendus eſt Wacht. Gloſſ. Germ. inter Prolegom. Sect. VI.

k) Favent J & B. eidem lectioni. ST. *idweith*, v. Gloſſ. Ulph. Goth. p. 97. Nos rejicimus *h* finale, idque ſuffragio vocum affinium Angloſ. *edvit*, *ædvit*, objectio, opprobrium, *ædvitan*, imputare, exprobrare. Franc.

28. fagino *anſtai audabaf-ta l*). 28. Lætare gratiæ valde plena.

29.

& Alam. *eduuit, ituuizon, ituuiz* Belg. *vervyt, vervyten*, Iſl. *avit*, increpatio, *avita*, increpare. Germ. *weiſen, verweiſen*, inculpare. Noſtrates *förvita*, *förvitelſe*; etenim noſtrum *för*, perinde ac German. *ver*, ut obſervat WACHTERUS Gloſſ. Germ. p 1778. auget ſignificatum, & ex ſimplici objectione facit acrem & vehementem v. SCHILT. Gloſſ. Teuton. p 155. Vox referenda ad Iſl. *vita*, arguere, convincere, v. VEREL in Indice p. 295. JUNIO & WACHTERO vox hæc longe non recedere videtur a Græc. αἰτία, crimen, αἰτιᾶσθαι, criminis inſimulare, culpare, per proſtheſin literæ *w*. cfr. Eorum Gloſſ. nec non SCHILT. L. cit. p. 879.

l) J. & ST. conjunctim: *anſtaiaudabafta*. B. autem diviſim, &, noſtro judicio, optime; nullum quippe apud Ulphilam invenimus exemplum vocis cujusdam ex tribus nominibus compoſitæ. *Anſts*, gratia, Luc. 2: 40. Angloſ. *eſt*, amor, caritas, favor, benevolentia. Sueth. *aſt*, amicitia, amor inter ambientes matrimonium, & amor inter conjugatos. cfr. HICKES. in Theſaur: & Gram. Aſax. & MGoth. p. 181. Franc. *anſt* vel *enſt*, gratia: unde OTFRIDUS L. 1. C. V. v. 36. de eadem illa Evangelica ſalutatione *fol biſtu gotes enſti*, plena es Dei gratia. v. SCHILT. in Gloſſ. Teut. p. 52. Eademque ſignificatio eſt hujus vocis in Gloſſ. RHABANI MAURI, KERONIS, LIPSIANO, &c. teſte ECCARDO in notis ad monumenta Catechet. p. 127. Ex eodem fonte habemus *ynneſt*, & a præfixo *ge* & *anſt*, *gunſt*, benevolentia, favor. cfr. WACHT. Gloſſ. v. *gunnen*: *audabafta* componitur ex *audags*, dives, beatus, quod eſt ex *auda*, veteri lingua noſtrate *audur*, opes, divitiæ, nunc *öde*, unde

29. gathlahsnoda *bi inna-gahtai m)* is. | 29. Turbata eſt. - - - ejus.

ib.

Upſala *ôde*, opes vel poſſeſſio regis Upſalienſis. v. Edit. Benz. ad h. l. p. 152, item Loccen. Lex. Jur. SueoG. p. m. 198. 199. & *haban*, habere: denotat igitur locupletem, divitem, bonis refertam, ut adeo interpretatio Stiernhielmii in h. l. admitti nequeat, v. Gloſſar. Ulph. Goth. v. *faginon.*

m) Editi: *bi innſagahtai*. Vertit B. ſermone. J. & ST. in Gloſſ. & Lambert. Katenus in *Gemeenſchap tuſſen de Gottiſche Spraeke en de Nederduytſche*, p. 53. ex obliquo hoc caſu rectum formant *innſagaht* vel *innſagahts*, ſermo: vocemque referunt ad *innſaht* vel *innſahts*, διήγησις, narratio, cujus radicem Junius eſſe cenſet Angloſ. *ſæigan* vel *ſæcgan*, v. Gloſſ. Goth. p. 211. ad eundem modum, quo noſtrum *ſaga*, *ſågn*, narratio, relatio, hiſtoria, item fabula: cfr. Not. Verelii ad Gothr. Sag. p. 3.: ortum ducit a *ſåga*, dicere, narrare. Quamquam ita ſe vocem habere veriſimile videretur, eam nihilominus, prout in Cod. Argenteo legitur, adferre volumus, eruditisque judicandum relinquere, annon compoſita ſit ab *inn* vel *inna*, εἰς, ἔσω, in, ad, & ſubſtantivo quodam a verbo Ulphilano *gateihan*, nunciare, referre, vel, quod malim, *gathiuthjan*, benedicere, ut adeo *bi innagahtai* reddi poſſet: annunciatione, vel potius, benedictione. Certe, ad primum quod attinet, nemo, meo judicio, negabit, prodere hanc vocem, ſi modo error abſit Amanuenſis, ſcaturigem illam, etiam in eo, quod ab eodem ſenſu non multum abludat. Eſt tamen ipſa ratio formalis ſalutationis angelicæ, cui debeo alterum, quem conjectando addimus voci, ſignificatum; etenim facile mihi

ib. jah *thabta ſis n)* qheleika weſi ſo goleins. *thatei ſwa thiuthida izai. o)*

32. jah ſunus *hauhiſtins p)*

ib. Et cogitabat, qualis eſſet hæc ſalutatio, quod ſic benedixit ei.

32. Et filius altiſſimi vohai-

---

perſuadeo, legiſſe Ulphilam διεταράχθη ἐπὶ τῇ ἐυλογία ἀυτȣ̃: ideoque transtuliſſe: *gathlahsnoda bi innagahtai is*, turbata eſt benedictione ejus. cfr. Codex Cantabrig. qui Bezæ fuit. Et hanc opinionem confirmare videntur antecedentia: ἐυλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν, *thiuthido thu in quinom*; præcipue vero ſequentia: ὅτι οὕτως ἐυλόγησεν ἀυτὴν, *thatei ſwa thiuthida izai*. Quod ſi neutra conjectura arriſerit, culpam verti lubenter patimur in typothetam MGoth. cujus incuria litera *s* fuerit omiſſa.

n) Eſt Gothismus v. Thom Mareschal. Obſervat. p. 444. Refer. ad *thagkjan*, cogitare, pro quo ST. minus accurate *thaggkjan*, Gloſſ. Ulph. Goth. & Lamb. Katen. *thankjan*, Lib. cit. p. 25.

o) Sic quoque Codex Mſcr. in Colleg. Gonvilli & Caji Cantabrig. v. Nov. Teſtam. ex Edit. Gerard. a Maſtricht. p. m. 121. Hujus immemor fatetur Mareschallus, Lib & l. cit. ſe alibi non inveniſſe, quod ad comma claudendum h. l. ſubnectit interpres Gothicus. B. ſuſpicatur quidem, eſſe variantem lectionem ex margine in textum manantem, v. Nuper Edit. p. 152. niſi ſit verius, cum Mareschallo autumare, quod velut intentius reſpiciat concluſionem ſalutationis angelicæ, verſu proxime præcedenti.

p) B. obſervat J. & ST. inepte admittere *hauhiſtons*, altiſſimæ; nam ex regulis Declinat. Nom. maſc. gen. *hauhiſt*, *hauhiſts* habet Genit. *hauhiſtins*, & ſic infra v.

hauhada. jah *gibid. q)* imma ſan goth ſtol daweidis.

33. jah thiudanoth ufar gar. da iakobis in *ajukduth.r)*

cabitur, & dabit ei dominus Deus ſedem Davidis.

33. Et regnabit ſuper domum Jacobis in perpetuum, & regni

jah

35. 76. A ſimplici *hauh*, vel, ut apud KATEN. Lib. cit. p. 31. *haubs*, altus, unde *haubjan*, extollere, laudare, *hauheins* & *hauhitha*, gloria, altitudo, Joh. 8: 54. Luc. 14: 10. Etymon vocis v. in Gloſſ. WACHT. ejusque ad German. præfat. §. V.

q) B. ita. J. & ST. *gibith:* utrumque pari ſtat auctoritate, quia *th* & *d* ſæpiſſime permutantur apud MœſoGothos, ut *gibid.* h. l. δώσει, dabit, ſed *gibith*, idem, Marc. 8: 37. *taujid*, ποιεῖ, facit. Luc. 7: 8. *taujith*, id. Matth. 8: 9. *habaid*, ἔχει, habet, Luc. 5: 24. *habaith*, id. Marc. 7: 6. *fijaid*, μισεῖ, odit, Joh. 15: 19. *fijaith*, id. ibid. v. 23. v. Luc. 7: 8. collat. cum Matth. 8: 9. & porro Luc. 6: 2. cum Matth. 5: 47.

r) Editi: *in aiwins*, & quidem bene uſitateque, ſuffragante Codice alibi; verum nec inſolens aut ſuſpecta videri debet, quam h. l. damus, lectio. cfr. Joh. 6: 51. 58. Varie ceteroquin, pro varietate textus Græci, expoſitam legimus hanc locutionem, ut mox infra v. 55. Joh. 8: 35. 51. 52. *und aiw*, *du aiwa*, *aiwa dage*, εἰς τὸν αἰῶνα, in æternum, in perpetuum, in æternitatem dierum. Matth. 6: 13. *in aiwins*, in ſecula, &c. Vox, ut ego arbitror, temporis adnumeranda adverbiis, eam licet horum in numerum referre oblitus ſit HICKES. in Theſaur. & Gram. ASax. & MGoth. p. m. 60. Docet ST. in Indice Ulph. p. 8. *ajukduth* ortum eſſe ab *aiw*, *æ*, *æve*, *ævam*, Gr. αἰών, cf. JUN. Gloſſar. p. 41. qua

jah s) thiudinaſſaus is ni wairthith *andeis. t)*	ejus non erit finis.
35. aggilus quath du *izai.v)*	35. Angelus dixit illi.

autem ratione explicandum, ſi ad artis Etymologicæ obruſſam illud accuratius exegeris, mihi non liquido conſtat. v. Specim. II. Gloſſ. Ulph. p. 44.

s) Editi *ith*, cui variæ apud Ulphilam ſignificationes conſtant, reſpondent enim Gr. δὲ, ἐν, εἰ, καὶ, ceu exempla, quorum affatim adduxit Jun. in Gloſſ. p. 215. monſtrant; *jah* autem eſt conjunctio copulativa affinis Fennon. *ja*, v. Juslen. Lex. Fenn. & quæ diximus P. Pr. p. 3. in notis.

t) Editi *andei*; Codex autem habet *andeis*, idque regulis Grammaticalibus magis videtur conforme. Contendas vocem cum exemplo inflexionis XIII. Nom. Subſt. apud Hickes in Thes. Gr. AS. & MG. p.m. 15. Cui etiam illud accedit, quod *ni* ellipticῶs poſitum Genitivum adſciſcat, ut pluribus docet Ed. Lye in Grammat. Goth. p. LXI.

v) Editi *izaize*, reclamante Codice, qui nullibi admittit τὸ *ize*, iſthac ratione, huic vocabulo, vel aliis Pronominibus ſubjunctum; adſunt vero exempla non pauca, quæ conſtanter reſtitutioni noſtræ favere videntur. cfr. Luc. 7: 13. 48. Marc. 5: 34. 41. Joh. 11: 23. 40. & paſſim. Ceterum, non ignoro, τὸ *ize* in Editis ſubnecti Pronomini *thai*, v. Luc. 8: 15. Marc. 9: 1. ſed illa copulatio non modo nititur nulla auctoritate, ut ſuo loco dicemus, verum nequidquam noſtræ aſſertioni officit. Obſervandum denique, Fennonibus *ipſe* dici *itze*, auctore Juslenio Libr. paullo antea laudato.

ib. *duthe eiſaei x*) gabai-
rada veihs.

36. jah ſai *aileiſabaith y*)
nithjo theina, *jah ſo in-
kiltho ſunau in aldomin
ſeinamma. z) jah ſa me-
noths ſaihſta iſt izai*

ib. Propterea, qui naſce-
tur ſanctus.

36. Et ecce, Eliſabetha
cognata tua, etiam
hæc concepit filium in
ſenectute ſua, & hic
menſis ſextus agitur il-
ſei

---

x) Editi *duthe ſaei*; ſequimur vero rectius Codicem Mſcr. in quo alias ſæpius occurrit *du the*, διὰ τοῦτο, Luc. 14: 20. *duth the*, idem. Joh. 7: 21. *duhthe*, Joh. 16: 15. *du the ei*, διότι, ἀνθ᾽ ὧν, διὰ τὸ, Luc. 1: 13. 20. 2: 4. Nec ratione deſtituti disjunctim legimus *du the ei*; eo enim in ſignificationem ſingulorum propriam intendimus, quæ foret *pro eo quod*.

y) J. & B. ita ST. *aileizabaith*. v. ſupra verſ. 5. 13. & infra 41. 57.

z) Hæc eſt vera Codicis noſtri lectio, cujus tantummodo particulam extricarunt Celeb. Editores: legunt *jah ſo in kiltho ſunu* (J. & ST. *ſuna*) *ganam* - - - *nin ſeinam*. - - Mendo non nemini, quæ reſtituimus laborare fortaſſis videntur, eſt autem ellipticum dicendi genus, atque pro *in kiltho*, in utero, lego *inkiltho*, prægnans, gravida; adjectivum, ni fallor, a *kilthein*, quod mihi notat *ſinum*; & ſubintelligi opinor *warth*, prout obſervare mihi videor vers. præcedenti 24. & infra Cap. 2: 5. ut adeo non incommode legas *inkiltho warth ſunau*, Svethice, *hafvande vardt med en ſon*. Enimvero huic noſtræ conjecturæ lubentius acceſſerit, qui conſideraverit, illam, quam exhibent Cel. Editores, Codicis ſuffragio & ratione ſyntactica carere. De voce *kilthein* conferantur Wachterus in Gloſſ. Germ. p. 246. & Junius in Gloſſ. Goth. p. 221.

37. *ſei haitada ſtairo. unte niſt a) unmahteiggotha b)*	li, quæ vocabatur ſte-
38. *ainhun waurde. quath than mariam c) ſai thiwi d)*	37. rilis: quia non eſt im- poſſibile Deo quidquam
	38. verborum. Dixit au-

M 2 *ſa-*

a) *niſt* pro *ni iſt*, ſcriptura apud MœſoGothos uſitatiſſima, v. JUN. Lib. cit. p. 268. nec peregrina Alamannis, ut colligitur ex obſervationibus SCHILTERIANIS, Gloſſ. Teut. p. 634.

b) Obſervari meretur, quod Ulphilas hic excludat præpoſitionem *fram*, quam tamen alibi videre eſt. Marc. 10: 27. Manifeſtum igitur arbitror, utramque locutionem MœſoGothis in uſu fuiſſe *unmahteig gotha* & *unmahteig fram gotha*, ſimili ratione, ac noſtrates hodieque loquuntur: *gud omögeligt & omögeligt för gud.*

c) *mariam & marja:* utrumque recte & uſitate. v. antecedent. verſ. 27. 30. 34. &c. quæque annotavimus ad Marc. 16: 9. Part, Pr. p. 57.

d) *thiwi*, ancilla, ſerva, Joh. 18: 17. vox ejusdem familiæ ac Alam. *thiw*, & Angloſ. *theowa*, *thiwa*, idem, item *theu*, *theov*, *theovman*, ſervus, mancipium, MœſoGoth. *thiwe*, famulus, Luc. 16: 13. Cambr. Britan. *tyvas*, idem. His VERELIUS in annotat. ad Hervar. Sag. p. 118. addit Moſcovit. δ'εϕκα, noſtrum *dåka* & *thio*, ancilla, nec non *þy*, ſervus, ſerva, & *þiadur*, mancipatus: omniaque derivat vel a *tjena*, *tiona*, *thiena*, Angloſ. *theowjan*, ſervire, vel, ut docet ibid. p. 164. a *þia*, coërcere. JUNIUS, pro more ſolito, ad fontes Græcos recurrens deducit a θέω, curro, vel a θύω, impetuoſe feror; quod famulantes mira ſedulitate ultro citroque curſitare, & commiſſa ſibi munia ſtrenue obire ſolent. Alii alia tradunt. v. WACHT. Lib. cit. p. 281. & SPEGEL in Gloſſ. SveoG. p. 514. Id autem in trans-

fanins. e) wairthai mis tem Maria: ecce ſerva
bi

curſu haud indignum duximus notatu, quod pleraque *ſervi*, *ſervæ*, *pueri*, *famulique* nomina antiquiſſima, initio bona, poſt ob improbitatem iſti hominum generi conſuetam, abierint in ſignificationem malam. Sic v. gr. *Tæſva*, noſtratibus *tik*, catula, canicula, v. Speg. L. cit. p. 510. & *teef*, Belg. meretrix a *thiwi*, quia antiquitus malas meretriciasque artes in domibus & familiis exercebant ancillæ, quod quoque ex Leg. Sal. Tit. XXIX colligitur. *Tyf*, *tjuf*, noſtratibus eſt *fur*, atque a *thiwe*, *tywas*, ad fures pervenit, ea haud dubie ratione, quod plerique *ſervi* antiquitus erant fures domeſtici. Idemque fatum experiuntur voces German. *dieb* & *bub*, quæ ante *ſervum*, quam nebulonem deſignarunt. v. Wacht. L. c. p. 281. 222. *Skalk*, nobis extra compoſitionem idem eſt ac *bof*, *ſkælm*, nequam, v. Bibl. Svecan. 1. Sam. 20: 30. & *ſkalkas* reſpondet Græco περπερεύεσθαι, perperam agere, ibid. 1. Cor. 13: 4. *ſkalks* apud Ulphilam notat *ſervum*, & *ſkalkinon* ibid. *ſervire*, *miniſtrare*. Porro, *Mær*, nobis hodie ſignificat *equam*, *ſtod;* veteribus autem *mô*, *virginem*, cfr. Gothr. & Rolf. Sag. c. 14. item Herv. Sag. c. 20. Et his ſimilia vide, ſi placet, apud Gloſſographos.

e) Integram hanc vocem nullibi exprimit typotheta, ſed linea ſuperinducta, in Nominat. FA, Genit. FINS, Dativ. & Ablat. FIN, Accuſ. FN. v. Obſervat. Mareschalli p. 448. Scythicæ originis vox, ejusdemque ſignificationis ac Arcadum ΠΑΝ & Romanorum *Faunus*, quem Voſſius Lib. 1. de Idololatr. interpretatur *Deum univerſitatis*, item *rerum naturam*. cfr. Verelii Diſſertat. de voce *fanin.* Hoc nomine veteres noſtri gen-

bi waurda theinamma. f) jah galaith fairra izai ſa aggilus.

42. *ufwopida. g)* ST. uswopida.

54. hleibida iſraela *thiumagu h)* ſeinamma.

Domini, eveniat mihi ſecundum verba tua: & diſceſſit ab ea angelus.

42. Exclamavit.

54. Refocillavit Iſraëlem famulum ſuum.

9.

tiles, ad ſacra Chriſtianorum tranſeuntes, *Deum, univerſorum dominum* inſigniverunt: *fan goth unſar fan ains iſt*, Marc. 12: 29. *frijos fan goth theinana*, ibid. v. 30. & paſſim: atque ut in S. Codice homines eminentes *Dii* appellantur, ita & ipſis tributum eſt, ſed imminuto ſignificatu: *fan. wileima iaiſu galaiqhan*, Joh. 12: 21, Matth. 10: 24. Hinc *gunfani*, Dominus virorum, Rex, dux, v. Hervar. Sag. p 174. Nec aliunde deduco *fanum*, templum, etiamſi a *fando*, quod inde *fata* petuntur, verior quibusdam videatur Etymologia.

f) Supplevimus ex Codice Argenteo lacunam, qua impreſſa exempla laborant.

g) J. & B. recte v. infra cap. 8: 8. 16: 24. Componitur ex adverbio Gothorum inſeparabili *uf*, Angloſ. *up*, Iſl. *off*, latiſſimæ ſignificationis, ex verbo, cui præfigitur, hauriendæ, & *wopjan* vel *hropjan*, clamare, Sueth. *ropa*, & antiquitus *opa*, *æpa*, *ŏpa*: unde *her-op*, *ŏpa-op*, & apud Peringsköld. in Fragm. RunicoPapiſt. p. 19. *Jak græt ŏpande*, *ok ŏpte grætænde*, ejulatum plangore diſpunxi, inclamitando.

h) Sic Codex noſter & editi; ſed pro *thiumagu* foret *thiumagau*, poſcunt enim ita regulæ Grammatices: confer tamen Edvardum Lye, in Gram. Goth. p. XLII qui obſervat terminationes *aus* & *us*, *au* & *u* identidem confundi. Vox conſtruitur, judice Wachtero, non a *thiu*, idem ac *thiwe*, de quo ſupra, ut docet Jun. in

59. jah warth in daga *abtudin. i)*	59. Et factum eſt die octavo.
64. *tuggo. k)* ST. tungo.	64. Lingua.
65. jah warth ana allaim *agis l)* thaim *biſitan-*	65. Et factus eſt ſuper omnes timor vicinos *m)*

Gloſſar. p. 349. ſed a Celtico *ty*, domus, quod hodie cuſtodiunt Cambri, & *magus*, puer, Luc. 2: 43. cujus diminutivum eſt *magula*, puerulus, Joh. 6: 9. & cognatum *magath*, virgo, Luc. 1: 27.

i) Editi *in daga abtudim*; tradimus vero lectionem veriorem, cfr. Luc. 9: 22. 18: 33.

k) J. & B. emendant STIERNHIELMII lectionem, cui tamen id concedendum eſt, quod ejusmodi accuratio apud Ulphilam ſibi perpetuo non conſtet; ſed in vocibus nonnullis, quibus, ut aſſolet, *g* ineſſe deberet geminatum, prius fortaſſis recte mutetur in *n*: ſic omnino legimus infra c. 15: v. 22. pro *briggith*, *bringith*, & v. 23. pro *briggandans*, *bringandans*: unde, ad calculos etiam vocata linguarum cognatarum harmonia, nullam crediderim fore litem de juſto hujus geminationis ſono apud MœſoGothos, eamque propterea per *ng*, ex hodierno uſu, exprimendum eſſe, ut: *aggilus*, *ængel*, *bliggwan*, *flænga*, *briggan*, *bringa*, *draggk*, *drank*, *figgr*, *finger*, *gagga*, *gånga*, *huggrjan*, *hungra*, *jugg*, *ung*, *lagg*, *lång*, *pugg*, *pung*, *ſiggwan*, *ſjunga*, *ſtiggan*, *ſtinga*, *tuggo*, *tunga*, &c. Non tamen contendimus geminationem illam in qualibet voce ſubiiſſe ejusmodi mutationem, ævo recentiori: habet Ulphilas v. gr. *triggws*, *untriggws*, fidus, infidus, Sueth. *trygg*, *otrygg*, &c. hoc autem non contrariatur, ſed limites ponit, noſtræ obſervationi.

l) *agis*, timor v. Specim. Gloſſar. Ulph. II. p. 36.. Ab hac voce derivatum eſſe nomen Gallicum *ogre*, in fa-

dam m) ina.	ejus.
69. in garda *daweidis n*) *thiumagaus o)* ſeinis.	69. In domo Davidis famuli ſui.
71. jah us *handau p*) allaize.	71. Et ex manu omnium.
76. *fauragaggis.* *q*) ST. fauragangis.	76. Præibis.
Cap. II.	Cap. II.
2. atwiſandin kindina *ſyriais r*) raginondin ſaurim kyreinaiau. *)	2. Exiſtente præfecto Syriæ, imperante Syris Cyrenio.

4.

bellis anilibus PERALTII frequens, ut illi quaſi *terribiles* ſint dicti, credit ECCARDUS in Obſervat. ad Monument. Catechet. p. 119.

m) Recte editi. In Codice Arg. *biſitantandam*, quod expungi debet.

n) Sic J. & B. non *deweidis*, quod, errore librarii, habet STIERNHIELMIUS.

o) ST. *thiumagans*. Vide quæ de hac voce differuimus ſupra v. 54.

p) J. & ST. *us bandam*, ſed Codice noſtro non addicente, B. emendate.

q) J. & B. recte. cfr. interim quæ nuperrime obſervavimus ad v. 64 & v. *tuggo*.

r) Eſt lectio Codicis Argent. quam regulæ Declinationum difficulter admittunt; habemus quippe *galeilaia*, *galeilaias*: *ituraia*, *ituraias*: *iudaia*, *iudaias*: *kaiſaria*, *kaiſarias* &c. Annon igitur rectius *ſyrias*? ſic certe editi.

*) Obſervamus heic duplicem dicendi modum æquipollentem, unde ſuſpicatur Rev. BENZ. alterutrum iteratæ editionis eſſe, & ex margine translatum. Vide

4. urran *than s)* jah ioſef *us galeilaia t) us baurg nazaraith v)* in iudaian in *baurg x)* daweidis ſei haitada *bethlahaim. y)*

4. Aſcendit autem etiam Joſephus ex Galilæa, ex urbe Nazareth, in Judæam, in urbem Davidis, quæ vocabatur Bethlehem.

7.

quod ſimiliter notavit Cel. Dom. PRÆSES in elegantiſſima Præfat. Part. Pr. præmiſſa.

s) Ita J. & ST. Nec incommode B. *thanei*, rarius licet occurrat. v. Luc. 5: 14.

t) Non dicitur *galilaia*, ut legunt J. & ST. tranſcribunt enim MœſoGothi ι græc. per ſuum *ei*, ut: Δαβίδ, *daweid*, Πιλάτος, *peilatus*, Σίμων, *ſeimon*, Ελισάβετ, *aileiſabaith*, Ηλίας, *beleias*, &c. hoc vero non eſſe perpetuum adſerunt exempla, utut rariſſima, φίλιππος, *filippus*, Ισκαριώτης, *iſkarioteis* &c. Ceteroquin ſuffragio Codicis Arg. recte legimus: *us galeilaia*, quod cur prætermiſerit Rev. BENZ. in nupera editione, mihi non conſtat.

v) Hæc verba a JUNIO præterita ſunt, quare eadem in Cod. Msc. deeſſe credit MARESCHAL. in ſuis Obſervat. p. 446. ST. & B. quod ſuum eſt, reddunt Ulphilæ.

x) J. errore typothet. *baurh*. ST. & B. rectius *baurg*. Eſt omnino idem vocabuli ac Græcorum πύργος, Gall. antiqu. *borgo*, turris, caſtellum, oppidum cfr. VELÆL. Ind. p. 41. Hinc *baurgjans* Luc. 19: 14. Sueth. *borgare*, *borgersmån*, cives urbani. v. SPEGEL in Gloſſ. p. 62. Unde porro manifeſta emergit ratio appellationis urbium, oppidorum, locorumve, quorum apud nos exterosque nomina in *borg* deſinunt. cfr. WACHTERUS in v. *burg*. item SCHILTER. in Gloſſar. p. 147.

y) Editi *betblaibaim*, & ſic utique foret juxta Obſervatio-

7. jah gabar ſunu *ſeina-na* z) thana *frumabaur.* a)
ib. ni was *im* b) rumis in ſtada thamma.
13. jah anaks warth mith thamma *aggilau.* c)
15. jah ſaiqhaima waurd thata *waurthano.* d)

7. Et peperit filium ſuum primogenitum.
ib. Nihil erat ei loci in ipſo loco (manſionis)
13. Et mox fuit cum angelo.
15. Et videamus verbum quod factum eſt.

N 16.

---

nem noſtram Part. Prim. p. 14. not. *b.* quodque idonea & ſufficienti nititur auctoritate; ne vero lectionem ſuam Codici noſtro derogare, aut vitium, quod nobis inter ſcribendum eo loco obrepſit, tueri videamur, bona fide reſtituimus *bethlahaim*: quemadmodum etiam mox infra v. 15. præeunte Codice, legimus.

z) J. & ST. *ſeinama*, vox nihili.

a) J. & ST. legunt *frumabauri*, quod Codex & B. non agnoſcunt, neque probo exemplo confirmari poteſt. Compoſitum eſt a *fruma*, initio, Joh. 15: 27. & *bairan*, gignere, unde *gabauran* vel *gabaurans*, natus, Joh. 16: 21. De voce *fruma*, &, quæ inde habentur, compoſitis conſuli velim Jun. & Schilt. in Gloſſariis, nec non Verel. in Indic. p. 83.

b) ST. errore typographi, *in.* J. & B. recte.

c) J. perperam *aggilu*; nam præpoſitio antecedens *mith* requirit Ablativ. *aggilau*: quin etiam infra v. 21. hujus capitis, apud J. & ST. minus recte legitur *fram aggilu* pro *fram aggilau.* B. utraque hæc loca emendavit.

d) ST. *waurthand*, quod rejicimus, ejusque in locum, ad ductum Codicis Mſcr. reponimus *waurthano*, eſt enim hæc forma particip. paſſiv. gen. Neutr. Sing. numer. qua nihil fere apud Ulphilam vulgatius: vid. Luc. 15: 6. Marc. 4: 15. 5: 14. Joh. 10: 35. 12: 6. 13: 18.

16. jah quemun *ſnium-jandans. e)*	16. Et venerunt feſtinantes.
17. *gakannidedun f)* bi thata waurd.	17. Notum fecerunt verbum.

18.

De uſu autem & terminatione horum particip. plural. numeri, cfr. Annotat. ad Matth. 27: 54. Part. Pr. p. 20: quibus addi poſſunt exempla, quæ occurrunt hoc cap. v. 18. & infra C. 4: v. 22. &c.

e) Sic J. & B. habet vero ST. vitio fortaſſis librarii, *ſnumjandans*. Eſt particip. activ. plural. num. a ſingul. *ſniumjands*, feſtinans, Luc. 19. 5. a *ſniumjan*, feſtinare, properare, unde *ſniumundo*, feſtinanter Luc. 1: 39. Affines hujus vocis reperimus apud Alemannos, teſte Schiltero, Gloſſar. Teut. p. 749. item apud Majores noſtros, quibus *ſnemma* idem eſt ac *cito*: Hervar. S. c. 13: p. 134. *kongr var okatur þan dag, oc gieck ſnemma til reckiu*, Rex ſubtriſtis fuit eo die, citoque petiit lectum. v. Verel. in Indice. Hinc *ſnimen*, dialect. Smolandica, nuper. Antiq. *ſnemaum morgunen*, primo mane, v. Spegel. in Gloſſ. p. 457. Cfr. Junii Gloſſ. p. 310.

f) B ita J & ST, vitioſe *gakannadedun*; habet quippe Infinitiv. *gakannjan*, manifeſtare, Sveth. *kunngöra*, præterit. regulare *gakannida*. v. ſupra v. 15. atque adeo 3. perſ. plural. *gakannidedun*, ut: *gataujan*, facere. Luc. 5: 34. *gatawida*, Luc. 1: 49. *gatawidedun*, Joh. 12: 16 *gamotjan* occurrere, Joh. 12: 18 *gamotida*, Joh. 11: 30. *gamotidedun*, Matth. 8: 28, *laiſtjan*, ſequi, Marc. 8: 34 *laiſtida*, Joh. 6: 2. *laiſtidedun*, Matth. 8: 1. & ſexcenta alia. Ceteroquin vocem hanc in pleriſque linguis Borealibus uſu viguiſſe, nec Græcis fuiſſe peregrinam, utpote quibus κοννεῖν, auctore Hesychio, eſt *ſcire*, *intelligere*, in Gloſſar. Juniano obſervatum videbis. cfr. Verel. Ind. in v. *kunna*.

18. fram thaim *bairdjam g)* du im.	18. A paſtoribus eis.
20. jah gawandidedun ſis thai *hairdjos. h)*	20. Revertebantur paſtores.
ib. in alaize *thizeei i)* gahauſidedun.	ib. Super omnibus, quæ audierant.
22. usfulnodedun dagos *braineinais k)*	22. Complerentur dies purgationis eo-

g) Editi *hairdjan*, ſine exemplo Codicis, qui conſtanter ſuffragatur noſtræ lectioni, regulis Gram. apprime convenienti. *hairdeis*. paſtor, Joh. 10: 2. Sueth. *herde*. *hairda ſweins*, grex porcorum, Matth. 8: 30. Sueth. *ſvinehjord*. Etymon vocis habemus. *hird*, cuſtodia, unde *hirda*, ſevare, cuſtodire, apud VEREL. in indice.

h) Iterum corrupte editi: *hairdjonds*, non tamen dubitat Rev. BENZELIUS legendum, ceu ſupra v. 8. *hairdjos*, idque h. l. habet Codex argent.

i) Editi *thoeei gahauſidedun*, quod ſi quid ego judico, non diſplicere debet: at in Codice noſtro legimus *thizeei gahauſidedun*, quod æque manifeſta ratione ſyntactica nititur; ſiquidem *hausjan* apud Ulphilam interdum per ellipſin Genitivum adſciſcit. Joh. 6: 60. 7: 40. 10: 16, 18: 37. & alibi. Heic autem ſubaudiri crediderim, vel vocabulum *inſaht*, vel aliud id genus.

k) J. & ST. *braineimais*, quod reſpuit B. & jubente Codice Mſcr. probe reſtituit *braineinais*, cujus infra occurrit caſus ſextus *gabraineinai*, Sueth. *rening*. *brains*, *brania*, *brain*, purus, a, um, Sueth. *ren*: *gabranjan*, purificare, Sueth. *rena*, *renſa*. Radicem huic voci conſtituit JUNIUS Græc. ῥαίνω, aſpergo, aqua perfundo, quum ab aſperſione aquæ ad purgationem facilis ſit in ſignificando tranſitus. His vero, utut ſpecioſe dictis, contradicunt alii, deducentes eam vel a *rin*, *rinn*, fluvius,

ize. l)	rum
24. gajuk *braiwadubono. m)*	24. Par turturum.
29. nu fraleitais ſkalk thei-nana *fraujinond ſan. *)*	29. Nunc dimittas famulum tuum, dominans Domine.

34.

rivus, unde Germ. *reinen*, & noſtrum *rena*, proprie erit *aqua profluente abluere*, v. WACHTERUS, item STIERNHIELM. & SCHILT. in Gloſſariis.

l) Non legit Ulphilas αὐτῆς, ejus, cum verſione veteri Latina, conſentiente Codice Complutenſi; ſed αὐτῶν, eorum, prout editi & verſiones præcipuæ Orientales confirmante ORIGENE Homilia XVI. ad noſtrum Evangeliſtam. v. Edit. BENZEL. p. 164. & Obſervat. J. MILLII ad hunc locum.

m) Sic J. & B. ST. errore amanuenſium, *braiwadubona*, quod etiam in Gloſſar. p. 36. & 91. eſt notandum. Vox mihi proprie denotat *columbas ravas*: ſubit vero *ravus* duplicem ſignificatum, vel, ut FESTUS ex VERRIO interpretatur, cui vox rauca & obtuſa, vel qui ravi eſt coloris, utrumque turturibus apprime convenientem. Prope a vero abfuerunt Etymologi, ſed ita tamen, ut WACHTERUS confugerit, aut ad ſonum avis naturalem & luctuoſum *tur*, aut, cum JUNIO, ad Angloſax. *hreovan*, Germ. *reuwen*, dolere, lugere, v. Gloſſ. Germ. p. 1730. Nobiliſſim. STIERNHIELMIUS originem arceſſit a noſtro *kræve*, ingluvies, q. d. *krævedufvor*, quod quidem, meo judicio, non ſatisfacit: neque illi aſſentimur, qui porro derivat *dubo*, columba, a fictitia, ni fallor, voce *dufa*, involare, quum potius huc facere videatur Angloſ. *dufian*, immergere, ut bene obſervavit JUN. in Gloſſ.

*) *ſan* eſt Scholion, judice Rev. BENZELIO, ex margine tranſlatum, v. nuper. Edition. p. 165. MARESCHALLUS

34. ſa ligith du *druſa jah uſtaſſai. n)*
37. *ſ<ins></ins>ob o)* ni afiddja fairra alh. faſtubnjam jah bidom *blotandei p)* ſan.

34. Hic jacet in caſum & reſurrectionem.
37. Hæc non diſceſſit e templo, jejuniis & precibus colens Deum.

38.

autem ſtabilit hunc Ulphilæ pleonaſmum, conjectura non improbabili, ut quæ nil habet, quod ſenſui & manifeſtæ etymologiæ repugnet. *fraujinond* mihi eſt caſus quint. participii *fraujinonds*, a *fraujinon*, dominari, imperium gerere, quod ſupereſt in illo *gafraujinond*, quod occurrit Marc. 10: 42: ut adeo *fraujinond fan* reddi poſſit *dominans Domine*, Sueth. *herſkande herre*. An vero lectioni interpretis noſtri ſuffragentur alii Codices, mihi non conſtat.

n) Sic Codex Argent. & B. *drus*, caſus, & *uſtaſſ*, reſurrectio, Dativum, quem *du* regit, aliter formare nequeunt. cfr. P. Prim. p. 6. not. *b*.

o) B. aſſentitur Codici, quem J. & ST. deferunt legentes *ſo*, vide quæ obſervavimus P. Prim. p. 52. 58. in notis.

p) Ita probe editi; eſt enim hæc terminatio uſitatiſſima Nominat. ſing. præſent. particip. feminin. generis, ut *dailjandei*, hæc dividens, *ſokjandei*, hæc quærens, &c. in Codice autem minus recte: *blotande*. *Blota*, ſignificatu vetuſtiſſimo, *victimis & hoſtiis Deos placare*, unde apud VERELIUM in Ind. *blot*, *blotſcap*, ſacrificium cruentum, *blotgodur*, ſacrificiorum præſides, *blotmadur mikill*, in ſacrificando aſſiduus, *blothus*, fanum, delubrum, &c. v. Herv. Sag. c. 20: p. 183. Hanc vocem poſtea retinuerunt MœſoGothi, & vero Dei cultui adhibuerunt: hinc *blotan* illis eſt colere Deum, & *gothbloſtreis*, Dei cultor, Joh. 9: 31. quorum radicem eſſe

38. jah rodida bi ina *in q)* allaim.
40. ahmins *fullnands. r)*
43. jah ni *wiſſedun s)* ioſef jah aithei is.
46. bigetun ina in *alh. t)*

38. Et loquebatur de eo inter omnes.
40. Spiritu impletus.
43. Et neſciverunt Joſephus & mater ejus.
46. Invenerunt eum in templo.

47.

---

bloth, ſanguis, Sueth. *blod*, a βλύειν, ſcaturire, cenſet JUNIUS in Gloſſar. Gothico.

q) J. ingratiis Codicis omiſit præpoſitionem, quam ST. & B. reſtituerunt.

r) ST *fulnands*, cui opponimus primitivum *fulls*, Luc. 5: 12. Sueth. *full*, & *fulljan*, implere, *fylla*, unde *fulljands*, implens, Matth. 27: 48. *fuls* autem longe alia vox eſt, & notat *fœtidum*, Joh. 11: 39. Atque his probe obſervatis, facile etiam corrigi poſſunt menda illa leviora, quæ incuria Amanuenſis admittit Nobiliſſ. Auctor in Indice, ſub voce.

ſ) Codex habet *wiſedun*: editi ad analogiam propius *wiſſedun*, ut infra C. 4: v. 41. a *witan*, ſcire, Sueth. *veta*, Germ. *wiſſen*, quod videſis apud WACHTERUM.

t) Sic editi: Codex noſter præter conſuetudinem, & vitio haud dubie operarum, *allh*. cfr. Marc. 11: 11. 15. 16. 14: 58. 15: 29. Luc. 1: 21. 22. Una hæc eſt vocum, quarum occaſione Celeb. Dom. PRÆSES demonſtravit inſignem illam affinitatem, quæ eſt inter linguam Gothicam & Latialem, qua de vide ſupra laudatam Præfationem: quod vero exinde perſuadere ſibi videantur Auctores Relationum Gœttingens. anni 1752. N. 82. nos fugiſſe uſu vigere hanc vocem in lingua Germanica & præcipue Angloſaxonica, id quidem modeſte præterimus, & plura deſiderantem mittimus ad Specim.

47. hausjandans *is. v)*	47. Audientes illum.
51. *aithei. x)* ST. athei.	51. Mater.
Cap. III.	Cap. III.
1. in jera than *fimftataibundin. y)*	1. Anno autem decimo quinto.

ib.

Gloſſar. Ulphilan. II. p. 46. nec non WACHTER. in Gloſſar. p. 643. Addimus tamen adhuc, quod eadem vox in lingua Eſthonica, ſimili plane modo ac in Latina ſuperſit, nimirum in *Hallial, Kuſal, Hapſal, Leal*, &c. quæ Eſthonibus ſunt templa, his nominibus inſignita, ceu nobiscum, pro ſuo in nos favore, communicavit rerum Livonicarum diligenter peritus cl. EIL. WETTRING.

v) J. & ST. *ina.* cfr. Annotat. ad v. 20. antecedentem, not. *i.*

x) J. & B. recte, prout ST. in Gloſſar. p. 7. v. Luc. 1: 43. 60. Vocis familiam conſervant hodieque Fennones, quibus *æiti*, mater, *æitinen*, matercula, *æitillinen*, maternus, in Lexic. JUSLENIANO: quin & *aitea*, ejusdem apud Lappones ſignificatus, obſervatum STIERNHIELMIO in Indice. Huic, eodem pæne ſono, conſentit Græc. Bithyn. & MœſoGoth. *atta*, pater, annotante JUNIO in Gloſſar. & BAS. FABR. in Theſaur. Quemadmodum etiam ad hanc claſſem ſpectare *attinum* ſeu *atlantem* pluribus docet Cel. RUDBECK Atlant. T. 1. c. VII. §. 5. p. 211. De antiqua hac voce vide porro WACHTER. in Gloſſar. p. 26.

y) Editi *fimftaibundin*, eadem ni fallor, ratione, ac Joh. 11: 18 *fimftaibunim*, quindecim; ſed magna hæc inter loca eſt differentia: illic enim obſervaveris numerum compoſitum cardinalem poni pluraliter; hic autem numerum compoſitum ordinalem ſtare ſingulari-

ib. fidurraginja this galeilaias *herodei.* z)
2. at *aubmiſtam a)* gudjam.
5. wairthith *thata wraiquo b)* du raihtamma jah *usdruſteis c)* du wigam ſlaihtaim.

ib. Tetrarcha Galilææ Herode.
2. Sub ſummis ſacerdotibus
5. Erit curvum in rectum, & aſperum in vias planas.

10.

---

ter, *fimftataihundin,* decimo quinto, Sueth. diceres *ſemtetionde,* jam vero, per ſynæreſin, & ſyncopen, *ſemtonde.*.

z) Editi *herodes.*

a) Reſtituimus auctoritate Codicis Mſcr. Rev. Benz. cum editis, *auhumiſtam,* nec ſine mendi ſuſpicione admittit noſtram lectionem, v. Nuper. Edition. p. 183. 284. in notis: utraque tamen, ſi quid video, in lingua Gothica, invaluit, legimus quippe Luc. 4: 29. *und aubmiſto*, ad ſummitatem, & cap. 19. 47. *und aubmiſtans gudjans*, ſummi ſacerdotes. Refer vocem ad *haub*, quo de vide ſupra C. 1: 32. not. *p.*

b) Emendavimus lectionem J. & ST. Codici noſtro, reguliſque Grammat. contrariam. *wraiquo* Rev. Benzelio eſt *curvum*, nobisque deducitur a Latin. *varicus,* quod a *varus* cfr. Festum & Nonium in *obvaricari*, Græc. βρικὸς Heſych. πονηρὸς, interim conſule Jun. in Gloſſar. p. 410.

c) Sic Codex Mſcr. Editi *uſtbrusteis*, quod auctore Rev. Benzelio exponitur *aſperum,* quæ vero ſignificatio huic voci propria ſit, mihi nondum innotuit. Videatur tamen conjectura non improbabilis apud Junium L. cit. in voce *tbrutsfill*, item Verel. in Indic. & v. *thrutna.*

10. *an d*) qha taujaima.
14. nimannanhun *anamahtjaid. e*) jah *waldaith f*) *annom g*) izwaraim.

10. Ergo, quid faciamus.
14. Nemini per calumniam quidquam abripite, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

O 17.

d) J. & ST. *than* Notamus, morem fuiſſe veteribus Gothis præmittendi reſtitutam particulam interrogationibus, v. Luc. 10: 29. 18: 26. Joh. 9: 36, neque apud noſtrates in deſuetudinem abiiſſe, ſed mutatam in *æn* eandem ingredi rationem. v. Edit. BENZEL. p. 171.

e) Ita Codex & B. Nec male J. & ST. *anamahtjaith* cfr. Luc. 1: 32. & quæ ib. docuimus. JUNIUS deduxit vocem a *mahts*, potentia, ut adeo *anamahtjan* ſit *potentiæ ſuæ fiducia ad injurias minorum efferri*, v. Matth. 11: 12. Luc. 18: 32. vel, quod eodem redit, *viribus ſuis in aliorum fraudem abuti*, v. Marc. 10: 19. & Specim. Gloſſ. Ulphil. II. p. 50.

f) Rev. BENZELIUS non tranſtulit vocem, quæ omnino difficillima eſt explicatu; etenim ſi interpres noſter pro ἀρκεῖσθε, ut omnes Codices editi habent, legerit ἀρκετε, quæ conjectura eſt MARESCHALLI, certe hæc propria ſignificatio τȣ̃ *waldan;* ſed qui heic locum habeat, non aſſequimur: nec, ſi priorem illum ſignificatum retineamus, in vado res fuerit, quum quid vocis ſit, & unde domo ignorent Gloſſographi. Provocamus igitur ad lectionem in margine, *ganohidai ſijuth*, contenti eſtote, atque inde, quod ad rem ipſam, integer apparet ſenſus.

g) Ex Latio ad Gothos, ſub Imperatoribus Romanis merentes, vocabulum hoc manaſſe, non nemini in confeſſo eſt, v. Edit. BENZ. p. 172. qui vero meliora vide-

17. *jah h*) briggith kaurn in *banſta i*) ſeinamma.	17. Et deferet frumentum in horreum ſuum.
21. warth than bi the daupida *alla managein. k*) jah at Iaiſu *ufdaupidamma jah bidjandin. l*) usluknoda himins.	21. Factum vero eſt cum baptizaretur omnis populus, etiam Jeſu baptizato ac precante, aperiebatur cœlum.
23. jah ſilba was Iaiſus ſwe *jere m*) thrijetigiwe *uſ*	23. Et ipſe Jeſus erat quaſi triginta annorum *ga-*

re cupit, adeat Cel. Dom. Præsidem in Specim. Gloſſar. Ulphil. III. p. 67. 68.

h) ST. *jak* v. Part. Prim. p. 3. not. *m*.

i) Sic Codex Argent. & B. ideoque in Nominat. *banſts*, horreum, receptaculum frugum. J. & ST. *banſtan*. Etymon hujus vocis fruſtra quæſivimus. v. interim *banze*, locus aſſervandis ſegetibus deſtinatus, apud Lœsch. in Lit. Celt. p. 85.

k) Junius habet *allama managein*, ſed *ma* in *allama*, culpa forte librarii, irrepſit ex voce ſequenti. ST. *alamma mitothim*, in errorem inductus paginæ alterius literis folium permeantibus, ceu monet Cel. D. Præses in citata Præfatione.

l) J. & ST. *ufdaupidammai jah bidjandein*, quod B. optime emendavit. Obſervo, ne quid diſſimulem, in Codice noſtro errorem amanuenſis, qui primum videtur ſcripſiſſe *bidjandein*, id autem poſtea, *e* deleto, ad regulas Grammat. reſtituiſſe. cfr. Matth. 5: 42.

m) ST. *jera*, ſed non quadrat ſequenti *thrijetigiwe*, hoc enim eſt caſus 2:dus Numer. plural. illud vero Dativ. vel Ablativ. J. & B. recte. Vocem, pro more ſuo, eleganter explicat Wachterus in Gloſſar. p. 776. 777.

gakunthai. n) ſwaei o)	- - - - uti
ſunus munds was *ioſe-*	putabatur, filius Jo-
fis. p)	ſephi.
24 *laiwweis. q)* ST. laiweis.	24. Levi.

n) Eſt hæc vera Codicis Argent. lectio, quæ diu multumque torſit ingenia Etymologorum, ſed ita tamen, ut Reverendiſſ. BENZELIUS putet, ſeorſum legenda eſſe *uf* & *gakunthai*, hoc vero caſum tertium eſſe a *gakunths*, manifeſtatio, a *gakunthjan*, manifeſtare, adeo ut ſenſus ſit, *ſub manifeſtationem ſuam*, ſive *circa initia manifeſtationis ſuæ ac publici muneris:* ſicut ſupra c. 1. verſ. ultimo *und dag uſtaikneinais ſeinaizos*, de initio officii Johannis Baptiſtæ. Vide nuperam Edition. p. 174. Addam inſuper conjecturam ED. LYE in Obſervationibus ad h. l. nimirum, pro *ufgakunthai*, legi vult *us gabaurthai*, a nativitate, quod illi parum a Codicum lectione diſtare, & huic loco accommodatum videtur. Confer adhuc quæ exhibet ſagaciſſimus MARESCHALLUS in Obſervationibus ſuis pag. 451. quæque mihi certe, præ ceteris arrident; ſi modo pro *ufgagunthai*, ut auctor ſuſpicatur, foret *uf gagunnai*, ſub initium, quod proxime accedit lectionibus Codicum Græcorum: interim tamen, in hoc ſententiarum divortio, quum meliora ipſe afferre nequeam, ſuo quemque abundare ſenſu facile patior.

o) ST. literarum ſimilitudine lapſus, habet *ſylei*, vocem nihili. Marc. 2: 28.

p) Sic recte. Mox infra v. 24. 26. 30. eadem menda apud ST. occurrunt.

q) J. & B. conſentiente Codice, nobiscum faciunt, & ſic legendum v. 29. apud ST.

26. *iodins. r)* ST. iudins.	26. Judæ.
34. *iakobis. s)* ST. iacobis.	34. Jacobi.
35. *ſairokis. t)* ST. ſaikoris.	35. Sarochi.
37. *maleilaielis. v)* ST. maleiaielis.	37. Maleleelis.
Cap. IV.	Cap. IV.
3. jah quath du imma *diabulus. x)*	3. Et dixit ei Diabolus.
10 *wairp y)* thuk thathro dalath.	10. Jace te hinc deorſum.

11.

---

r) J. & B. recte, nec aliter Codex Argent. cui hæc perpetua eſt lectio.

s) Elemento *c* caret Alphabet. Gothicum, quod vide Parti Prim. præmiſſum.

t) J. & B. obſervant lectionem Codicis. Gr. Σαρούχ.

v) Iidem h. l. eandem tuentur accurationem. Præterea apud ST. v, 24. pro *iannis* lege *ianiins*, & paulo poſt v. 27. pro *iohannis*, *iohanniins*.

x) Editi *diabulaus*, quod æque Codici probatur, vide mox infra v. 5. uſitatius tamen *diabulus*, ut ſequenti v. 6. *ſa diabulus*, ubi ſimul obſerves articulum præpoſitivum *ſa*, quem J. & ST. præter conſenſum Codicis noſtri, omiſerunt: ſic porro v. 13. pro *diabolus* apud Jun. & *diabolaus* apud Stiernh. recte Rev. Benz. legit *diabulus*. Pari modo promiſcue occurrunt *ſunus* & *ſunaus*, unde Vocativ. *ſunu* & *ſunau*, item *magus* & *magaus*, &c. Confer annotat. in cap. 1. v. 54.

y) Hæc eſt forma Imp. mod. 2. perſ. ſingul. J. autem & ST. *wairpi*, quod probe emendavit B. Ita Marc. 11. 23. *wairp thus in marein*, projice te in mare. De voce diximus Part. Pr. p. 24. in notis.

11. ana *handum* z) thuk ufhaband ei qhan ni *gaſtagqujais bi ſtaina* a) fotu theinana.

13. jah uſtiuhands all *frai-*

11. In manibus te extollent, nequando ad lapidem offendas pedem tuum.

13. Et finiens omnes ten*ſto-*

z) J. & ST. *handun*, quod expungimus, atque ejus in locum cum Benz. ex Codice reſtituimus *handum*.

a) Codici noſtro iterum refragatur lectio Jun & Stiernhielmii: *ni gaſtagujaiſei ſtaina*, quam Rev. Benzelius merito ſuſpicatur vitioſam eſſe, eamque ob cauſam ſupplet ſenſum vertendo *ne quando ad lapidem offendas*, ratus culpa typothetæ excidiſſe præpoſitionem *at* vel *du*. Legit nihilo minus *gaſtagqujaiſei ſtaina*, & affixum illud *ei*, quod incommodum cenſet, in textu retinet. v. Nuper. Edition. p. 179. Pro *gaſtagujais* habemus *gaſtagqujais*, a ſimplici *ſtigquan*, cum impetu ferri, ordine militari procedere, ut Luc. 14: 31. *qhas thiudans gaggands ſtigquan withra antharana*, quæ Junius interpretatur: *quis rex militari ordine procedens adverſus alium*, &c. v. Gloſſar. p. 317. 318. Porro confer *biſtugquun*, Matth. 7: 25. 27. in lingua vetere Gothica *ſtinka*, *ſtjunka*, *ſtucka* non raro notat *cum impetu ferri* v. LL. Helſ. Manh. B. c. III. §. 1. LL. Upl. eod. Tit. c. IV. *ſtjunkær ſidhæn af ſtene ællær ſtucki* i. e. ſi poſtea repercutiatur a lapide vel trabe. Rolf. Krak. Sag. p. 86. *ſtockur han ſo fram a bærſerkine* i. e. irruit ita in pugilem, cfr. Ol. Trygg. Sag. p. m. 25. Heims Kr. Tom. 1. pag. 139. LL. Gothl. c. 23. Et, ni fallor, ejusdem familiæ vox eſt quæ occurrit apud Notker. Pſal. 62. 11. dum verba *divitiæ ſi affluant* vertit *ube jah aber rihtuoma zuo geſtungene ſin*. Ceterum, *ei* rejecto, ſubſtituimus *bi* præpoſitionem ad *ſtaina* neceſſariam.

ſtobnjo. b)

14. urrann and *all gawi biſitande c)* bi ina.

18. merjan *frabunthanaim d)* fralet.

tationes.

14 Exiit in omnem regionem circumjacentium.

18. Prædicare captivis dimiſſionem.

25.

---

b) Sic B recte. J. & ST. *fraiſtubnjo.* Neutrum improbat Ulphilas. cfr. Matth. 6: 13. Et hujus permutationis, quæ ob affinitatem vocalium naturalem facilis eſt, adſunt nobis exempla inter alia: *widuwo* & *widowo*, Luc. 7: 12. 18: 3. *ushofon* & *ushofun*, Luc. 17: 13. Joh. 11. 41. *afdobn* & *afdumbn*, Luc. 4: 35. Marc. 4: 39. *obtedun*, *ubtedun*, Joh. 6: 19 Marc. 11: 32. quin etiam in flexionibus *fon*, *funins*, Marc. 9: 44. Matth. 5: 22. *laubmoni*, *laubmunja*, Luc. 10: 18. 17: 24. Vocem, mutata terminatione, conſervant adhuc noſtrates, quibus *tentatio* dicitur *freſtelſe*, Iſland. *freisn*, *freisne*, & *freiſting*, idem. Hisque accedunt Franc. *freiſon*, periculum v. WACHT. Gloſſ. in v. *freislich*, *fraiſan*, tentare, Joh. 6: 6. Sueth. *freſta*, Aſax. *fraſigan*, idem. Cuncta derivat SOMNERUS a *freiſſen*, vorare, v. SCHILT. Gloſſ. Teut. p. 313.

c) Rev. BENZELIUS putat vitioſam eſſe conſtructionem, ideoque legendum *all gawi biſitando*, vel *all gawie biſitande*, abbreviate pro *biſitandane*; obſervat vero EDW. LYE, quod etiam nobis viſum eſt, integrum fore nexum, ſi verbum verbo reddideris, *omnem regionem circumjacentium*: pro *gawie* porro foret *gauje*, Genitiv. plur. τȣ *gawi*. v. Edit. BENZ. p. 180. De hac voce cfr. SCHERZ. ad OTFR. Evang. L. III. c. XIV. v. 148. it. WACHT. in v. *gau*.

d) J & ST. *frabunthanais*, quod Codici Mſcr. & regulis Grammat. contrariatur. Etymon vocis, judice WACHTERO, eſt *benden*, capere, cui conſentiunt Lat. *hendo*,

25. weſun in *dagam e)*
heleiins in *israela. f)*
than galuknoda himins
du *jeram thrin. g)*
27. thrutsfillai weſun uf
haileiſaim h) praufetau.
29. uskuſun imma *ut us i)*
baurg.

25. Erant in diebus Eliæ
in Iſraele, quando clau-
ſu n eſt cœlum ad tres
annos.
27. Leproſi erant ſub E-
liſæo propheta.
29. Ejecerunt eum ex
urbe.

31.

---

prehendo, noſtrumque *handa*, *hænta*, apud Loccen. in Lex. Jur. SueoGoth. Unde Germanis *hund*, captivus, v. citati auctoris Gloſſar. Germ. p. 704. Anglis *to hunt*, venari & captare feras, & apud Willeram. *verhundeta*, captiva, cfr. Hickes. in Theſaur. Grammat. Franco Theot. p. 18.

e) Sic Codex & B. v. Luc. 1: 5. J. & ST. *in daga* in die, ibid. v. 59.

f) Junius habet *in iſrael.* ST. & B. rectius. v. Annotat. noſtras ad Matth. 9: 33.

g) Editi *du jeran thrin*, incommode, regit quippe *du* caſum tertium, qui in plural. numero ſemper exit in *m*.

h) J. & ST. *haileiſand*, quod Hickesius corruptum cenſet pro *haileiſaia*, v. in Theſauro Grammat. Angloſ. & MGoth. p. 81. Prævalet interim, quam ex Codice reſtituimus, verior lectio, & B. adſtipulatur.

i) Editi *utun baurg;* nos autem rectius legimus *ut us baurg*, Sueth. *ut ur ſtaden. ut* vel *uta*, ἔξω, foras adverbium linguæ Gothicæ cum ſeptentrionalibus Dialectis commune, v. Gloſſar. Junianum p. 379. Duplici modo conſtruitur, vel ſeparatim, v. gr. *usgaggands ut*, egreſſus foras, Matth. 26: 75. *uſidaja ut us thizai baurg*, egreſſus eſt extra urbem, Marc. 11: 19. cfr. cap. 1: 45. 11: 4. Joh. 11: 43. vel conjunctim, v. gr. *utusiddjedun.* Matth. 9: 32. cfr. Luc. 7: 12. Joh. 9: 22.

31. laisjands *ins k)* in ſabbatim.	31. Docens eos in Sabbatis.
40. miththanei than *ſagqu l)* ſunno.	40. Quum autem occiderat ſol.
ib. ith is *ainqharjammeh m)* ize handuns analagjands.	ib. Verum is unicuique eorum manus imponens.
42. ei ni *aflithi n)* fairra im.	42. Ne diſcederet ab eis.
43. wailamerjan ik *ſkal bi thiudangardja o)* goths.	43. Evangelizare me oportet de regno Dei.
Cap. V.	Cap. V.
4. *brigg p)* ana diupitha.	4. Duc in altum, & de-

jah

k) Vocem omittit Junius; admittit vero Codex Argenſ. & ſic probe ST. & B.

l) ST. & J. legunt *ſagu*, quod obelo notari debet. v. Part. Prim. p. 8. not. *o*.

m) Eſt caſus tertius a primo *ainqharjis*, unus quisque, Sueth. *en hwar*, cfr. Luc. 19: 26. Perperam igitur J. & ST: *ainqharjaneh*. B. emendate,

n) J. & ST. *galaith*, bene omnino quoties reſpicitur modus Indicativus; atqui *ei*, particula præcedens, requirit Conjunctivum *galithi* vel, quod h. l. Codicis proſtat, *aflithi* ab *af*, ἀπὸ, ab, & *leithan*, quod vide Part. Pr. p. 6. not. *f*.

o) J. & ST. legunt *ik ſkulda thiudangardja*, & ſic quidem pro 1. perſon. futuri, quæ hujus eſt loci, exhibent. primam perſonam præteriti. cfr. Joh. 9: 4. & Edw. Lye in Grammat. Gothica p. L. quin etiam, reclamante Codice, excludant præpoſitionem *bi*, περὶ, de, B. utrumque emendat.

p) ST. habet *bring*, nec non infra v. 14. *gaug* pro *brigg* & *gagg*, ut apud J. & B.

jah *athabid q)* tho natja izwara.
5. waiht ni *nemum. r)*
7. jah *bandwidedun s)* gamanam *thoei t)* weſun in antharamma ſkipa.
10. ſununs *zaibaidaiaus. v)* *thaiei x)* weſun gadailans ſeimona.

mittite retia veſtra.
5. Nihil cepimus.
7. Et innuerunt ſociis, qui erant in altera navicula.
10. Filii Zebedæi, qui erant conſortes Simonis.

---

q) Sic Codex & B. recte, eſt enim ab Infinit. *athaban*, in altum mittere, ſuſpendere, extollere, cfr. *hahaida*, Luc. 19: 48. affine eſt, ni fallor, *haujan*, de quo ſupra cap. 1: 32. not. *p*. J. & ST. *athaibid*.

r) ST. *nemun*. Repugnat formæ 1. perſ. pluralis, utpote quæ ſemper terminatur in *m*, & ſic Codex Argent. J. & B. v. Part. Prim. p. 18. not. *y*.

s) Ab infinitiv. *bandwjan*, unde *bandwon*, Marc. 14: 44. Iſland. *benda*; innuere, & *bending*, nutus, apud VEREL. in Indice. Huc pertinet *band*, quod perantiquo uſu notavit *ſignum eminens*, præſertim *vexillum*, unde vocabula Longobardis, ac deinceps Gallis, Italis & Germanis uſitata, *bander*, *bandereſius*, pro vexillifero: v. LOESCHER. Literat. Celt. p. 84. & illuſtr. LEIBNIT. Collect. Etymolog. Part. II. p. 92.

t) Sic certe codex, quod, ſalvis regulis, ſtare nequit; eſt enim *thoei*, idem ac *thatei* vel *thoeei*, quod, quæ, ceu docent Grammatici: neque cum editis legendum *thaei*, v. Part. Prim. Matth. 11: 8. Marc. 4: 16. Tutius ergo *thaiei*, qui, vide infra verſ. 10. 17. 29. & alibi.

v) JUNIUS: *zabaidaiaus*, Gr. Σεβεδαίου. v. Part. Prim. p. 14. not. *h*. ST. & B. bene.

x) Editi *thatei*, exiſtimaverim autem, ſenſui convenien-

13 thata thrutsfill aſlaith *af y)* imma.

13. Lepra abiit ab eo.

14 jah *is z)* faurbaud imma.

14. Et is præcepit ei.

15. jah garunnun hiuhmans managai *hausjon. a)* jah leikinon fram imma ſauhte *ſeinaizo. b)*

15. Et conveniebant homines multi auditum, & ut ſanarentur ab illo a morbis ſuis.

17. *thaiei c)* J. & ST. thaei.

17. Qui.

18. jah *galagidideina d)* in andwairthja is.

18. Et ponerent in conſpectu ejus.

19.

---

tius eſſe *thaiei* οἱ, & ſic omnino Codex Argenteus & Græci.

y) ST. præterit *af*, J. & B. probe obſervant. v. Luc. 9: 37. & paſſim.

z) ST. iterum, & J. ingratiis Codicis noſtri vocem extrudunt a Rev. Benzelio reſtitutam.

a) Editi *hausjan*, idem. Utrumque uſus approbat. cfr. Marc. 4: 33. Joh. 6: 60. quin etiam Luc. 15: 1. Joh. 9: 17. Manifeſtam affinitatem, permutatione, qua nihil in ore vulgi eſt frequentius, literarum *r* & *s*, produnt Angloſax. *hyran*, *gehyran*, Franc. & Alam. *horen*, *qihoren*, *hoorran*, Sueth. *höra:* ab *auſo*, auris. Vide Specimen Gloſſ. Ulph. I. p. 8. & Wacht. Gloſſ. Germ. v. *ohr*.

b) ST. *ſeinazo*, vitio, quod ſæpius illi contigit, typographi.

c) Sic B. Vide quæ nuper notavimus ad eandem vocem.

d) J. & ST. *galagidedeina*, idem. Utrumque, niſi fallor, optimæ notæ, & 3 perſ. plural. Præterit. Subjunct. a *galagjan*, ponere, ut infra, cap. 6: 11. *tawidideina*, a

19. *gaſatidedun e)* ina mith thamma badja in *midjaim. f)*
20. *afleitandag)* thus fra·

19. Poſuerunt eum cum lecto in medio.
20. Remittuntur tibi pec-

---

taujan, facere, & Joh. 18: 36. *usdaudedideina*, ab *usdaudedjan*, ſollicite curam agere; exempla vero in contrarium frequenter occurrunt, ut: *ſokidedeina*, *faſtaidedeina*, *ſalbodedeina*, &c.

e) Citra aſſenſum Codicis J. & ST. legunt *gaſandidedun*, miſerunt; Textus autem Græcus καθῆκαν habet, adeoque recte interpres noſter *gaſatidedun*, a *gaſatjan*, ponere, collocare, Sueth. *ſætta*. B. idem monet.

f) Editi *in midjain*, quod explodit Ulphilas, & nobiscum facit, ceu videre eſt cap. 2: 46. 4: 35. 6: 8. In uſu ceteroquin eſt *in midumai*, in medium, Marc. 3: 3. Luc. 8: 7. 10: 3. unde Angloſ. *on myddan*, Alam. *in mittan*, Sueth. *midt uti*. Convenit etiam Græc. μέσον, & Lat. *medium*. Cuncta autem deducenda arbitror a *mith*, inter, Marc. 7: 31. 9: 50. pro quo in compoſitis occurrit *mid*, Luc. 7: 11. nam hæc particula, judice WACHTERO Lib. cit. p. 1085. quando naturam induit ſubſtantivi, ſignificat id, *quod inter duo vel plura extrema æqualiter vel inæqualiter locatum eſt*. Hinc noſtratibus *medel*, medium, *medlare*, mediator, *media* & *midja*, medium corporis, & porro, notione compoſita, *middag*. meridies, *midnatt*, nox media, *midſommar*, medium æſtatis, *midwinter*, medium hiemis, &c. v. VEREL. Ind. p. 173. Quin etiam huc referri poteſt Ulphil. *midjungard*, locus in univerſo medius, orbis terrarum, Luc. 2: 1. & *midjaſweipains*, orbis obvolutio, diluvium, Luc. 17: 27.

g) J. & ST. *afletanda*, quod tamen eodem ſenſu occur-

wauhr'eis theinos.

21. *fareiſaieis. h)* J. fareiſaeis.

22. qha bithagkeith *in hairtam izwaraim. i)*

23. *czetizo. k)* Editi, azeitizo.

24. ith thanei *witeid l)* thatei waldufni *habaid m) ſa n)* ſunus.

28. usstandands *iddja o)* afar imma.

cata tua.

21. Phariſæi.

22. Quid cogitatis in cordibus veſtris?

23. Facilius.

24. Ut autem ſciatis, quod poteſtatem habeat filius.

28. Exſurgens ibat pone illum.

29.

---

rit infra v. 23. cfr. Matth. 9: 2. 5. Recte igitur legimus vel *afletan* vel *afleitan*, remittere. v. Stiern. in voce.

h) Ita ST. & B. nec aliter fert conſtans in Codice ſcriptura.

i) J. & ST. *in hairthan izwaramma*, quæ male cohærent; meliora autem, quemadmodum reſtituimus, docent Codex & B.

k) Sic. v. Matth. 9: 5. Marc. 2: 9. Luc. 16: 17. Habemus etiam, quamvis rariſſime, *azitizo*, idem Marc. 10: 25. De origine vocis, quid dicam, neſcio; legi interim merentur, quæ ad eandem diligenter annotavit Junius in Gloſſar. Goth. p. 77.

l) J. & ST. *witeith*, utrumque in uſu, prout adductis exemplis antea probavimus.

m) Iidem legunt *habaith*, cujus eadem eſt ratio, quæ præcedentis, v. ſupra cap. 1: 32. not. *q*.

n) J. & ST. rejiciunt articulum, quem rectius B. aſſenſu Codicis, retinet.

o) In margine legitur *laiſtida*, quod unum idemque ſo-

29. *thaici p*) Editi, thatei.	29. Qui.
33. ſamaleiko jah *farei-ſaiei. q*)	33. Similiter ac Phariſæi.
34. tharuh *is* quath *r*) du im.	34. At ille dixit eis.
ib. unte ſa *bruthfads s*)	ib. Quamdiu ſponſus cum mihi

nat ac *gaggida*, vel *iddja*, quod eſt præteritum, ni fallor, irregulare verbi *gaggan*, ire.

p) Sic recte Codex. Diximus nuper in notis ad v. hujus capitis 10.

q) B. habet *fareiſaieis*, & quidem optime: aliam vero, quam quæ exhibemus, lectionem hoc in loco non præfert Codex Argenteus, eamque facile emendamus, vel addendo *s*, ut Rev. BENZELIUS, v. Marc. 2: 18. vel auferendo *i* finale & legendo: *thai fareiſaie*, ſubaudi *ſiponjos*, Græc. οἱ τῶν Φαρισαίων: eaque Græciſſandi conſuetudine, nulla Auctori noſtro eſt familiarior. cfr. EDV. LYE in Gram. Goth. p. LXII.

r) Editi habent *tharuh iaiſus quath*, & Gothum putant legiſſe cum Codd. Cantabr. Colbert. 8. Leiceſtrens. &c. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε. vid. Edit. MILLIAN. p. m. 138. habet vero noſter *is*, ille, nec lineolam invenimus, quæ voci ſuperinduci deberet, juxta obſervationes noſtras P. Pr. Marc. 1: 45, ſi, quod volunt editores, admitteret Codex.

s) B. in notis ad hunc locum legit *bruthfaths*, quod, cum promiſcue ponantur literæ *d* & *th*, ut ſæpius monuimus, perinde eſt. v. Matth. 9: 15. Eſt enim a *bruth*, nurus, Math 10: 35. Unde Gallis *bru*, femme du fils; proprie vero in compoſit. *ſponſam* denotat, idemque ac Angloſ. *bryd*, Belg. *Bruid*, Angl. *bride*, Sueth. & Iſland. *brud*, Franc. & Alam. *brut* vel *prutha*, TA-

mith im *iſt. t*)	illis eſt.
36. *quathub than v*) jah	36. Dicebat autem & pa-ga-

TIAN. 21: 6. NOTKER. Pſalm. 21: 21. & *fads* vel *faths*, quod ſignificat aut *rei totius*, ſeu *negotii procurationem & curam*, aut *ornatorem*, deſcenditque a priſco quodam verbo, reſpondente ASaxonico *fadian*, ordinare, diſpenſare, diſponere, ceu ex JUNIO obſervat HICKESIUS in Theſaur. Gram. Franco Theot. p. 99. vel etiam *ornare*, quia moribus antiquis dotem & ornamenta nuptialia non ſponſa viro, ut hodie, ſed vir ſponſæ offerebat, prout ex TACITO docet WACHTERUS in Gloſſar. German. p. 202. Accedit autem opinioni HICKESIANÆ, quemadmodum ipſe monet loco citato, quod Orcadum præpoſitus, quæ Danorum olim imperio ſubjectæ erant, *faud* vel *faad* dicatur, & in legibus Barbaris urbium & regionum præfecti, qui e miniſtris Imperatorum & Principum eligi ſolebant, *thiufadi* appellentur, quaſi *thiu fadi*, i. e. *οἱ ἄρχοντες*, vel rectius, populi duces ab Iſl. *þiod*, gens, populus, *fads* in *fadus* verſo. Adde ex Diſſertatione ejus Epiſtolari, p. 153. quod magiſtratus tam civilis, quam caſtrenſis apud exteros VeſtroGothos vocatus ſit *thyuphadus*, Hiſp. *thiuphædus*: nec non ex Ulphila, cui *hundafaths*, centurio Matth. 8: 5. *thuſundifaths*, chiliarcha Joh. 18: 12. *ſynagogafads*, præfectus Synagogæ Marc. 5: 38. ut adeo *bruthfads* vi vocis notet *ſponſæ præpoſitum & curatorem*.

t) J. & ST. *is*, es, pro *iſt*, eſt, quod B. urgente ſenſu & Codice, emendavit.

v) Ita diviſim legimus cum J. & B. v. Matth. 5: 31. Part. Pri. p. 2. not. *b*. & quæ de *ub* vel *u* euphonico uberius diſſerit Cel. D. PRÆSES in Specimine Gloſſ. Ulph. I. p. 11. Hisque porro ſubjicimus obſervationes HICKE-

gajukon du im. thatei ainshun *plit x)* ſnagins niujis ni lagjid.
ib. *aiththau. y)* ST. aihthau.
39. jah ainshun driggandane *fairni.* ni ſuns wili jugg. *quithith**) auk thata *fairnjo z)* batizo iſt.

rabolam illis, quod nemo plagulam veſtis novæ imponat.
ib. Alioquin.
39. Et nemo bibentium vetus, ſtatim vellet novum, dicet enim vetus melius eſt.

Cap.

ſit de *u* & *o* paragogico, quibus apud Francos voces producuntur. cfr. Theſaur. Gram. FrancoTheot. p. 9.

x) Locus lectu difficilis, ideoque non imputandum J. & ST. quod ſimilitudine elementorum ducti legant *naat*, pro *plat*, plagula, aſſumentum, Sueth. *plåt*, quod tamen noſtratibus non niſi de laminis, quæ ex metallis conficiuntur, uſurpatur, ut: *plata*, thorax ferreus, *platari*, *harniſkmakare* apud Verel. in Indice. Francis vero Helvet. & Svevis *blezza* & *blez* notat aſſumentum, fruſtum & fragmentum panni coriique: unde *blezen*, ſuere, ſarcire. &c. v. Schilt. Gloſſ. Teut. pag. 120.

y) Recte J. & B. v. infra v. 37. 14: 12. 18: 29.

*) J. vitio operarum, *quith* pro *quithith*, a *quithan*, Sueth. *quæda*, cujus duplex ſignificatio, qua Ulphilæ notat idem quod *dicere*, *loqui*, noſtratibus hodie *cantare*, linguarum ſtudioſis obſervari meretur: idque eo magis, quod voces eædem ratione originis & ſoni, ſua vero natura, locorum & temporum intervallis mutatæ, atque adeo ratione ſignificatus diverſæ, occurrunt ſæpius. Dictis fidem fecimus in obſervationibus ad cap. 1: v. 38.

z) Sic Codex Argent. &, ſi quid judico, recte; nam ad-

Cap. VI.	Cap. VI.
11. qha *tawidideina a*) thamma iaiſua.	11. Quid facerent Jeſu.
12. uſiddja *iaiſus b*) in fairguni bidjan. jah was naht *thairwakands. c*)	12. Abiit Jeſus in montem precatum, & fuit pernoctans.
13. jah gawaljands *us im d*) twalib.	13. Et eligens ex illis duodecim.

17.

jectiva emphatice & demonſtrative poſita *a* vel *o* prostheticum adſciſcunt. v. Edv. Lye Gram. Goth. p. XLIV. Supra legitur *fairni*, quod obſervavit & reſtituit Benz. hic autem retinet *fairnji*, quod J & ST. habent utrobique. Præterea vox dialectis Gothicis perfrequens; inde quippe *forn*, *fornt*, antiquus, priſcum, *fornvinur*, amicus veteranus, *fyrnſka*, vetuſtas. Verel. in Indice. Angloſ. *fyrn*, *fyrnlic*, anteactus, antiquus. Helſingis hodieque *fornas* idem eſt quod *fyrnas*, obſoleſcere, veteraſcere. Germ. *firn*, vetus &c. cfr. Stiernh, Gloſſ. Goth. p. 40.

a) J. & ST. *tawidedeina*. Diximus ſupra v. 18. Cap. 5.

b) Editi *is*, v. Part. Pr. p. 25. not. *x*. Sed lineola transverſa h. l. luculenter apparet, ideoque ſuam Codici lectionem, haud inconvenientem, abjudicare noluimus.

c) Editi rectius legunt *thairhwakands*, a *thairh*, διά, per, Luc. 4: 30. 5: 5. & *wakan*, vigilare, Sueth. *waka*: unde *wahts* vigilia, Sueth. *wak*, *wakning*, idem: item *wakt*, cuſtodia, *wakta*, cuſtodire, *wåktare*, cuſtos, & LatinoBarbar. *wactæ*, cfr. Gloſſar. German. p. 1799. Cuncta mihi proxime deducuntur a noſtro *wakna*, expergiſci; hoc autem a *wakjan*, excitare, expergiſci, quod ſupereſt in *uswakjau*, Joh. 11: 11. Sueth. *wæcka*.

d) J. & ST. *us in*, quod merito exulare juſſit Rev. Benzelius.

17. jah *atgaggaggands e)* dalath.

20. jah is ushafjands augona ſeina du *ſiponjam ſeinaim f)* quath. audagai jus *unledans ahmin.g)*

21. audagai jus gretandans nu. unte ufhlohjanda. *)

22. audagai ſijuth than *fijand h)* izwis mans.

23. faginod in jainamma daga. jah *laikid. i)*

17. Et deſcendens:

20. Et is attollens oculos ſuos in diſcipulos ſuos, dixit: Beati vos pauperes ſpiritu.

21. Beati vos flentes nunc, quia ridebitis.

22. Beati eritis, quando oderint vos homines.

23. Gaudete illo die, & exſultate.

Q ib.

---

e) Editi recte *usgaggands*. Codex noſter geminatam habet ſyllabam penultimam.

f) J. & ST. perperam *du ſiponje ſeinai*, quod B. rejicit, & pro ſuo acumine ſupplet *du ſiponje ſeinaize*; neutrum vero Codex agnoſcit, ut qui rariſſime caſui Genitiv. conjungit præpoſitionem *du*, ſæpiſſime autem Dativo v. Edit. Benz. p. 198.

g) J. & ST. omittunt *ahmin*, ejusque in locum ſufficiunt particulam *nu*, cujus nec volam neque veſtigium in Cod. Arg. reperio.

*) Quid defectus obſervatum fuerit Junio, eumque ſequenti ST. quorum uterque ad finem hujus commatis lacunæ indicia apponit, non equidem percipio: integer certe eſt locus Codicis, quin etiam ſenſus cum editis communis; quare nihil deeſſe ſignificat Edit. Benzeliana.

h) Sic, non *fijond*, ut J. & ST. v. Part. Pr. p. 3. not. *n.*

i) Editi *laikod*, quod reſpuimus. *laikan*, exultare, cujus præterit. formatur more Græcorum per augmen-

ib. *prauſetum.* *k*) Edit. prauſetun.	ib. Prophetis.
24. unte *ju l*) habaid *gathlaiht.* *m*)	24. Quia nunc habetis.
25. wai izwis jus *ſadans n*) nu.	25. Væ vobis, vos ſaturati nunc.

27.

tum ſyllabicum *lailaik*, Luc. 1:41. 44. Iſl. *leika*, Angloſax. *lacan*, Sueth. *leka*, idem, Fennon. *leicki*, ludus, jocus. Hinc STIERNHIELMIO deducitur obſoletum *lacka*, currere, unde porro, neſcio quam vere, *Laquais*, Ital. *Lacaio*, ſervus ad pedes, pediſſequus. cfr. SPEG. Gloſſ. SueoGoth. p. 595. item WACHTER. in voce *Lakei*.

k) Ita, v. infra v. 26. *galiugaprauſetum*. Nos alioquin non fugit, eſſe permutationem literarum *m* & *n*, in motione nominum tam ſubſtantivorum, quam adjectivorum, Ulphilæ familiarem, qua de v. HICKES. in Theſ. Gram. ASax. & MGoth. p. m. 81. mutatio autem illa ſcripturam atque διάκρισιν mere arbitrariam non patitur.

l) J. & ST. *nu*, ἄρτι, νῦν; *ju*, *juthan* reſpondet Græc. ἤδη, Franc. *giu*, *gio*, idem, cfr. HICKES. Lib. cit. & Gram. FrancoTheot. p. 76.

m) Diſſonas editorum lectiones obſervat, iisque veriorem eſſe, quam nos tradimus, docet Cel. D. PRÆSES in Prœmio ſæpius laudato. De vocis propria ſignificatione, vide quæ acutiſſime, ut ſolet, affert Rev. BENZ. in nupera editione p. 199.

n) ST. *ſandans*, rectius autem in Gloſſar. *ſad*, ſatur, Iſl. *ſaddur*, Ang. Bor. *ſadd. ſed*, ſatio, *ſadde*, ſatiavi: & porro Goth. *ſad itan*, ſaturare ſe, *ſath itan*, idem, Luc. 16: 21. *ſad wairthan* ſaturari, *gaſothjan*, ſatu-

27 wailataujaid thaim *fijandam. o)*	27. Bene facite inimicis.
34. fram *thaimei. p)* Edit. thammei.	34. A quibus.
35. gods iſt thaim *unfagram. q)*	35. Benignus eſt ingratis.
36 *ſwa ſwe r)* jah atta *izwar. s)*	36. Sicut etiam pater veſter.
39. *quathuh than t)* gajukon *im.* *)	39. Dixit autem parabolam eis.
40. ith *gamanwids v)*	40. Sed præparatus quis-

Q 2 qhar-

rare. Ang. *i am ſaded*, repletus ſum. cfr. RUN. JONÆ Dictionar. Iſland. in Theſ. HICKESIANO, p. 86. & RUDBECK. Specimen Uſus Ling. Gothic. p. 157.

o) Codex in margine habet *hatjandam*, odio proſequentibus. Matth. 5: 44.

p) Eſt Dativ. plural. articuli *ſa*, *ſo*, *thata*, qui ſyllabica particula *ei* productus, vice fungitur relativi, v. EDW. LYE Gram. Goth. p. XLV. Legit ideoque interpres παρ' ὧν, non παρ' ἐυ. v. Edit. BENZ. p. 201.

q) J. & ST. *unfairam*, & ſic etiam in Gloſſariis; ſed corrupte. Vox enim eſt compoſita ab *un* & *fagr*, idoneus, utilis, appoſitus, quod vide.

r) Sic editi, bene. C. Arg. *ſwa we.* v. Part. Pr. p. 41. not. *q*.

s) J. & ST. *atta izwara*: æque inſulſa conſtructio, ac ſi latine diceres *pater veſtra.*

t) ST. *quath uhtan.* v. ſupra v. 36. Cap. 5.

*) J. & ST. *in*, quod nuper expunximus, v. 13.

v) Editi *gauſtauiane manwids*, quod per tmeſin, figuram Gothis non infrequentem, explicare annititur Rev.

qharjizuh wairthai ſwe laiſaris is.
41. ith anza in theinamma augin ni *gaumeis. x)*
44. nihthan us aiqhatundjai *trudanda *) weinabas.*

que erit ſicut magiſter ejus.
41. Sed trabem in tuo oculo non vides.
44. Non enim e rubo calcantur uvæ.

BENZ. in obſervationibus ad hunc locum p. 202. alii aliter, cfr. MARESCHAL. Annot. p. 454. Eſt vero locus, quod pace tantorum virorum dicam, duplici nomine corruptus: etenim 1.) lectio marginalis in textum ab Editoribus inſeritur, prout antea in Præfatione Part. I. obſervatum eſt: 2.) Si marginem Cod. Argent. oculis acriter intuemur, pro *ustaujane* vel *ustauhans*, legitur *ustaubans*, vocabulum cujus veram originem & propriam ſignificationem acutioribus extricandam relinquimus: ſi modo extricari queat, nec potius credere fas ſit, errore amanuenſis, factum fuiſſe, ut pro *h* litera *b* pingeretur. *ustauhans* certe ad genium linguæ M. Gothicæ reſpondet Latino *conſumatus*, v. Joh. 17: 23. atque adeo æquipollet fere τῷ *gamanwids* inſtructus, præparatus, perfectus; a *manwjan*, de quo vide Præfationem Specim. Gloſſ. Ulph. I. præmiſſam p. 9.

x) J. & ST. *gaumjeis.* B. recte, & ſic ſupra.

*) Codd. Græc. συλλέγουσι, item ἐκλέγονται. Monet EDW. LYE in Obſerv. ad h. l. *trudanda* poni pro *truganda* a τρυγᾶν, vindemiare: at Rev. BENZ. dum vertit *calcantur*, reſpectum habuit ad Goth. *trudan*, quod, æque ac noſtrum *tråda*, Germ. *tretten*, ſignificat omnes pedum motus, qui vel *incedendo* vel *calcando* fiunt, oriturque a Celtico *trud*, pes. v. WACHTER. in voce, item JUNIUS in Gloſſ. & MARESCHALL. obſervat. p. 454.

baſja. y)	
48. at *garunjon* z) than waurthanai. *biſtagqu a)* aqha.	48. Inundatione autem facta, irruebat aqua.
ibid *ana b)* thamma ſtaina.	ibid. Super petram.
49. thatei *biſtagqu c) flodus. d)*	49. In quam irruebat flumen.

Cap.

---

y) J. & ST. *weinabasjan*: *n* finale ſuſtulit B. & docet Nominat. ſingul. fore *weinabaſi*, neutr. proptereaque nullum habere caſum regulariter exeuntem in *n*. Ab hac voce porro deducit Batav. *weinbeſye*, noſtrumque *winbær*, conſueta mutatione *r* & *s*. cfr. WACHT. in Gloſſ. Germ. p. 149.

z) J. *atarunjan* ST. & B. *atgarunjan* eſt autem caſus rectus *garunjo*, femin. inundatio cujus Dativ. vel Ablativ. ex analogia erit *garunjon*, ut: *gajukon*, Marc. 4: 30. *brinnon* Luc. 4: 38. &c. Refer ad *rinnan*, fluere. manare.

a) Sic recte B. exhibent vero J. & ST. vocem hanc fere ſemper corruptam & h. l. *biſtagun*, eſt enim a *bi* & *ſtigquan*, quod ſupra habuimus. Cap. 4: 11. not. *a*.

b) Emendavit B. J. & ST. *and*, quod caſum quartum poſtulat, *thamma ſtaina* vero eſt Dativ. & Ablativ. Matth. 27: 60. Marc. 4: 16. & paſſim.

c) J. & ST. rurſus *biſtagun*, quod nuperrime rejecimus.

d) Editi *aqhaflodus*; *aqha* vero in margine, *flodus* in textu Codicis reperitur: ideoque, quum voces æquipollentes ſint v. Matth. 7: 25. 27. nihil mihi videor Codici argenteo detraxiſſe, ſi alterutram ad exprimendam interpretis mentem tantummodo retinuero. *flodus*, flumen, fluxus aquarum, in dialectos tantum non omnes permanavit. v. J. & ST. in Gloſſariis: deſcendit, judice SKINNERO, a Lat. *fluere*, *fluitare*; regerit vero, ſi quid

Cap. VII

2. hundafade than ſumis ſkalks ſiukands *ſwulta wairthja. e)*

4. wairths iſt thammei *fragibis f)* thata.

Cap. VII.

2. Centurionis autem cujusdam ſervus æger moribundus erat.

4. Dignus eſt cui præbeas hoc.

6.

---

judico, optime WACHTERUS: neutiquam veriſimile eſſe gentibus boreæ vocabulum ante bella cum Romanis geſta ignotum fuiſſe, cfr. Gloſſ. Germ. p. 459. Idem de Goth. *aqba* dicendum, cujus, ut ſuſpicatur VOSSIUS in Etymol. fons nec in Hellade, nec in Latio exiſtit; ſed in lingua Gothica vel, ſi placet, Saxonica, uti jam modo laudatus WACHTERUS, Lib. cit. p. 9. erudite obſervat. cfr. Specim. Gloſſ. Ulph. II. p. 38.

e) Sic Codex Argent. Editi *ſwulta wairthid*, uſitatius. *Swulta* deducimus a *ſwiltan*, mori; hoc autem a *ſaiwala*, eadem, ni fallor, ratione, ac a *ſjæl*, *ſjælas*, & ab *anda* Iſland *andas*, exſpirare. cfr interim JUNIUS in v. & HICKES. in Theſ. & Diſſ. Epiſtol. p. 155. nec non *uzon* Marc. 15 : 37.

f) Editi *frambis*, unde J. & ST. item WACHT. in Gloſſariis effingunt verbum quoddam *framban*, affine ASaxonico *fremian* & Alaman. *fremen*, facere, efficere &c. ſed eos lectio vitioſa in iſtam conjecturam impulit. Spectat vox, quam minima mutatione Codici reddidimus, ad *giban* vel *giſan*, quod videſis in *fragiſan* apud JUN. in Gloſſario p. 165. Obiter moneo, particulam *fra* Ulphilæ uſitatiſſimam, præfici verbis, non modo ad deſtruendam, ut antea obſervavimus, verum etiam ad augendam ſignificationem ſimplicium, ut: in *fragildan*, *fraliuſan*, *fraletan*, aliisque id genus. cfr. HICKES. in Gram. Franco Theot. p. m. 95.

6 ith iailus iddjuh mith *im. g)*	6. Jeſus autem ibat cum illis.
ibid. quithands *du imma h)* fan,	ibid. Dicens ei: Domine.
11. iddja in baurg namnida *naen. i)*	11. Ibat in urbem vocatam Nain.
12. jah *managei k)* thizos baurgs *ganoba* mith izai.	12. Et turba hujus urbis multa cum ea.
14. jah duatgaggands attaitok *qbilſtrjom. l)*	14. Et accedens tetigit loculum.

15.

g) J. & ST. *in.* ſæpius idem vitium emendavimus.

h) ST. & B. probe reſtituunt has voces, quibus caret editio JUNIANA.

i) Bene editi. In Codice pro *naen* occurrit *maen*, vitio forte operarum. Varie etiam efferunt Codd. Græc. hanc vocem prout obſervatum videbis in Edit. MILLIANA p. m. 143.

k) J. & ST. *manegai*, ſed, hoc ſtante, foret etiam mox *ganobai*, ut, more ſuo, optime docet B. ſed neutrum habet Codex.

l) Vertimus *loculum.* Non tamen diſſimulamus, incertum eſſe, utrum *arcam funebrem* intelligat Ulphilas, an vero *feretrum*: forſan, auctore BENZELIO, utitur voce ex moribus ſuorum mutuata, id eſt, quod non loculis incluſerint, ſed cadavera faſciis involuta, rudibusque ſive perticis ſuſpenſa per loca montana extulerint. Unde hodieque vulgus noſtrum Gothicum de inhumato, *han ligger på ſtång*, perticæ impoſitus eſt. cfr. Nuper Edit p. 207. Vide interim, annon concinant noſtrum *hvalf*, ſepulcrum, apud JÖRANSSON, in Bautil, n. 938. *Reginmot let gera hvalf ifir Gunhar Esbeor-*

15. jah *dugann m*) rodjan.
16. jah *mikilidedun n*) goth *quithandans. o*)
ib. gaweiloda goth manageins *ſeinaizos. p*)
20. thau antharanu *venjaiſna. q*)

15. Et cœpit loqui.
16. Et magnificarunt Deum dicentes.
ib. Viſitavit Deus populum ſuum.
20. An alium exſpectemus?

21.

---

nars ſon, &c. i. e. Reginmotus conſtrui fecit *ſepulcrum* Gunharo Esbeornari filio: & n. 942. *Oler Shialdolfs ſon let gera hvalf thenna ifir Gunnuru: felaga ſin goda*, &c. i. e. Olaus Shialdolfi filius conſtrui fecit *ſepulcrum* hoc Gunnaro, amico ſuo bono.

m) ST. dugan. B. & J. rectius cum *n* geminato. Matth. 11: 7. 20. Præterea v. Junius in voce *duginnan.*

n) Parum quidem refert; ſed obſervo tamen editos habere *mikelidedun.* Matth. 9: 8. Luc. 5: 26. a *mikils*, magnus, Sueth. *mykla*, Eſai. 63. 7. quod Nob. Stiernhielmius non incommode derivat a *magan*, poſſe; quippe quum, quoquo modo æſtimetur *magnum*, quantitate, vel qualitate, a *potentia* magnitudinem ſuam habeat. v. Wacht. Gloſſ. p. 1077.

o) Editi bene. C. Arg. *quithandas:* Gothus ut videtur, compendioſo ſcribendi genere uſurus, lineolam illam, notam τȣ *n*, ſyllabæ ultimæ ſuperinducere neglexit.

p) ST. errore typothetæ, *ſeinazos.*

q) Iterum ST. perperam *wenjaina.* J. & B. Codicem ſequuntur. Duplex hujus vocis ſignificatio eſt obſervanda apud Ulphilam; notat enim vel putare, exiſtimare, arbitrari, v. antea cap. 3: 15. & infra v. 43. vel etiam ſperare, exſpectare, v. ſupra v. 19. & paſſim: atque hac notione congruit *wenjan* Alamannico *uuanen*, noſtroque *wanas*, ſperare, & *wån*, ſpes, ut vulgo dicitur, *thet*

21. gabailida managans af ſauhtim jah ſlahim. jah *ahmane ubilaize. r)*
21. Sanabat multos a morbis & plagis, & (affectos) Spiritibus malis.
24. *at galeithandam s)* than thaim airum iohannes.
24. Abeuntibus autem nuntiis Johannis.
25. ſai thai in waſtjom
25. Ecce qui amictu ſplen-

R *wult-*

ær ingen wån, nulla eſt ſpes: & in Auctoribus priſcis, teſte VERELIO, *wana dis*, ſpei Deus, *wana diſa*, ſpei Dea: nec non in Konunga Styrilſe p. 8. *wanhuxa* vel *wånhuxa*, ſperando meditari. cfr. porro JUNIUS in v. item Gloſſar. SCHILTER. p. 833. Cur autem vox ab intellectu ad voluntatem relata ſit, docebit WACHTERUS Libr. citat. p. 1819.

r) Sic recte J. quin etiam Rev. BENZ. quamvis, propter præpoſitionem *af*, quæ Ablativo, ut heic in præcedentibus *ſauhtim* & *ſlahim* aſſidue jungitur, dubitet, an jure reponi queat *ahmam ubilaim?* Eademque, ni fallor, conjectura in mentem venit STIERNHIELMIO, qui pro *ahmane ubilaize* legere maluit *ahmanum*, quod tamen, ſi addiderim ſimul, omiſiſſe eum vocem ſequentem *ubilaim*, non modo corruptum; ſed regulis etiam, quas diligenter ſibi obſervare videtur, contrarium eſt. Nos nihilo minus retinemus hanc Syntaxin, quippe quæ aliis e Codice exemplis confirmatur cfr. Luc. 8. 2.

s) J. *afgaleithandam*. ST. & B. recte. Ceteroquin notandum, particulam *at*, præterquam quod præpoſitionibus adnumeretur, v. Part. Pr. Math. 27: 1. idem quandoque valere ac Isl. *at*, ut: *at ſlitnum bondum*, ruptis vinculis, & A.Sax. *æt*, ut: *the gyrneth husles æt orvænum life*, qui, vita deſperata, petit euchariſtiam. v. EDW. LYE ad h. l. Edit. BENZ. p. 209.

wulthagaim t) jah fodeinai wiſandans *in thiudangardjom v)* ſind.

26. *jai x*) quitha izwis.

28. maiza *in baurim y*) quinono praufetus iohanne thamma daupjandin ainshun *niſt. z*)

29. jah alla managei *gahausjandei. a*) jah motarjos *garaihtana domidedun goth. b*)

dido & victu utuntur in regis ædibus ſunt.

26. Immo dico vobis,

28. Major inter natos mulierum propheta Johanne baptiſta nemo eſt.

29. Et omnis populus audiens (hæc) & publicani juſtum judicaverunt Deum.

30.

t) Editi *wulthanaim ;* ſed falli eos docet adhuc Codex noſter Cap. 5: v. 26. *gaſaiqham wulthaga bimma daga*, vidimus glorioſa vel ſplendida hodie: a *wulthus*, gloria, fulgor. cfr. P. Pr. Marc. 9: 3.

v) J. & St. *thiudangardja*. B. *in thiudangardjan*; neutrum inſiſtit veſtigiis Gothicis. St. legit etiam cap. 18: 16. *thiudangardo* pro *thiudangardi*, quod ex Codice reſtituimus. De voce ſatis dictum eſt. P. P. Matth. 6: 13.

x) J & St. *jah* v. P. P. Matth. 11: 9.

y) Sic B. probe Matth. 11: 11. J. & St. *in bauran*, quod pro ſcribentis vel correctoris errore habeo.

z) Editi *ni iſt;* hoc autem uſus veterum non raro in unum coëgit. v. antea cap. 1: 37.

a) J. & St. *gahausjandans*, audientes, quod regulis refragari, nemo non videt. B. idem monet.

b) Sic affirmante C. Arg. & B. explevimus, quod editis deeſt. Præterea eundem loquendi modum hic obſervo, ac infra Cap. 10: 29. & 16: 15. unde haud temere concludo, Gothos, caruiſſe verbo reſpondente Gr. δικαιόω. De *domjan* v. J. & St. in Gloſſariis,

30. runa goths *frajethun and ſik. c)*
31. *) qhe nu galeiko. &c.
32. *ſwiglodedum d)* izwis. jah ni plinſideduth. *gaunodedum e)* izwis.

30. Conſilium Dei improbarunt de ſe.
31. Cui ergo aſſimilabo.
32. Tibiis canebamus vobis, & non ſaltaſtis: lamentabamur vobis.

---

c) Eadem eſt ratio hujus loci, v. J. & ST. In *frajethun*, quod eſt a *fra*, de quo paullo antea egimus, & *jathan*, probare, vovere, reperimus illud *gæta*, quod hodieque uſurpatur in dialectis Gothicis, ſignificatione prædicendi, approbandi, laudandi &c. unde *gæten man*, vir celebris, laudatus, cfr. Edit. Benz. p. 211. item Spegel in Gloſſ. v. *jæta*, ibi vero obiter notandum, pati Reverendiſſ. Auctorem aliquid humani, dum *jah than*, καί δέ, quin &, apud Ulphilam Joh. 15: 27. verbum eſſe, & idem, quod Lat. *teſtari*, opinatur. Porro v. Verel in Indice, & Wachterus in Gloſſario p. 590. Ceteroquin legimus cum B. *and ſik;* annon vero rectius *ana ſik?* Certe, ſpatium inter *frajethun* & *ſik*, atque ſcintillulæ, quæ reſtant, argenteæ trium quidem literarum præſentiam arguunt; at certi quid ex loco Codicis plane exeſo, erui non poteſt: nec tamen diſſimulabo, me *ana* prius legiſſe, quam in manus venit nupera Editio. v. Marc. 3: 16.

*) J & ST. invito Codice, præmittunt *quath than fan*, i. e. dixit autem Dominus, quæ verba Codices Græci plurimi quoque habent: B. autem hæc exeſſe jubens ex Bengelio docet, illorum εἶπε δὲ ὁ κύριος ex Lectionariis irrepſiſſe: cfr. porro Edit. Millian. p. m. 144.

d) J. & ST. minus recte: *ſwigalodedum*; eſt enim a *ſwiglian*, canere, quod vide P. Pr. Matth. 9. 23.

e) In margine Codicis exſtat *hufum*, quod in textu oc-

34. ſai. manna *afetja f*) jah weindrugkja.
35. fram barnam *ſeinaim g*) allaim:
37. quino in thizai baurg. *ſei h*) was frawauhrta. *jah i*) ufkunnandei thatei anakumbida *in razna this fareiſaiaus brigandei alabalſtraun k*) *balſanis:*
38. jah ſtandandei faura

34. Ecce homo edax & vinipotor.
35. A liberis ſuis omnibus.
37. Mulier in hac urbe, quæ fuerat peccatrix, & reſciens quod accumberet in domo Phariſæi, afferens alabaſtrum balſami.
38. Et ſtans ad pedes e-
fotum

---

currit Matth. 11: 17. Vocem refert JUNIUS ad *haifjan*, lamentari; rectius vero KATENUS, judice BENZELIO, ad *hufan* vel *hiufan*, quo cum convenit A.Sax. *beofian* vel *beofigan*, lugere, & Isl. *hoa*, vocem clamore & cantu intendere. De *gaunon*, cui affine eſt A-Sax. *geonge* vel *gounge*, gemitus, v. ST. in Gloſſ. p. 70.

f) Editi *afetei*, male; nam *afetja* ipſius Codicis eſt, v: Matth. 11: 19. in dato Specimine ad pag. 16. Part. Pr. a particula *af*, quæ in compoſitis quibusdam denotat exceſſum, & *etan* vel *itan*, edere. cfr. Spec. Gloſſ. Ulph. I: p 15.

g) J. *ſeinama* ST. *ſeinamma:* utrumque perperam.

h) Editi *ſo*, perinde eſt: veriorem tamen reddimus lectionem. v Luc. 2: 4. Joh. 12: 17. 29.

i) J. & ST. *ſah*, quod nec Codici, neque ſenſui Scriptoris congruit. B. emendate.

k) B. legit *alabalſtraum*; lectio autem Codicis noſtri Græco ἀλάβαστρον propior videtur. De vocis origine & ſignificatu prolixe agunt Lexicographi.

*ſotum is aſtaro grei-
tandei. duganu natjan l)
ſotuns is tagram. jah
ſkuſta haubidis ſeinis bis-
warb. jah kukida ſotum
is. jah gaſalboda tham-
ma balſana.*

39. *gaſaiqbands than ſa
areiſaiaus ſaei haibait
ina. rodida ſis ains m) qui-
thands. ſa ith weſi prau-
ſetus uſkuntheda thau
qbo jah qhileika ſo qui-
no ſei tekith imma. n)
thatei frawaurhta iſt:* *)*

jus pone, flens cœpit
rigare pedes ejus la-
crimis & capillamen-
to capitis ſui terge-
bat, & osculabatur pe-
des ejus, & ungebat
balſamo:

39. Videns autem Phari-
ſæus, qui vocaverat
eum, ſibi ſolus ait, di-
cens: hic ſi eſſet pro-
pheta, ſciret utique quæ
& qualis hæc femina,
quæ tangit eum, quod
peccatrix ſit.

40.

---

l) *natjan*, lavare, unde præterit. *ganatida*, vide infr. v. 44. & cfr. J. & ST. item Wachter in voce *naſſ*. Addo Fenn, *neſtæn*, deſtillo, a *neſte*, liquor, humor, apud Juslenium.

m) B. legit *rodida in ſis ains*, *in* vero abeſt a C. Argenteo, & abeſſe etiam poterit, quamvis Codices Græci ſuppleant ἐν ἑαυτῷ: eſt enim Gothismus, cujus generis plures notavit Mareschallus in Obſervation. pag. 444. ſeq.

n) Hæc eſt genuina lectio, a qua Benzeliana nil recedit, niſi, quod habet *ſik attekith*: Rationem illius, quam nos dedimus, lectionis videbis Part. Pr. Matth. 9: 21. cfr. Junius in Gloſſar. p. 332.

*) Hos verſus, quos J. & ST. vel omittunt, vel vitioſe exhibent, ope Codicis, ſuum calculum addente

40. quath du *paitrau.* o) ſeimon.

40. Dixit Petro: Simon.

41. twai *dulgisſkulans* p) weſun *dulgabaitjin* q) ſumamma.

41. Duo debitores erant creditori cuidam.

43. *thana* r) gawenja tham-

43. Eum puto, cui plus mei

Rev. Benzelio, reſtituimus, & accurate emendavimus.

o) Junius habet *quath du imma.* Stiernh. *quath du paitru:* neutrum tuetur Codex; Prior lectio efficta eſt ad tenorem Codd. Græc. εἶπε πρὸς αὐτὸν, poſterior regulis Gram. eſt inimica; Ulphilas vero manifeſte, *paitrau.*

p) Sic cum gemino *s.* J. & ST. *dulgiskulans*, quod referunt ad CambroBrit. *dylu*, debere, & *dyled* debitum, verbum ſat commodum eſt; conferatur Gothicum *dail*, mina, Germ. *teil*, pars quanti, bonum, Sveth. *del*, idem. unde porro *afdailjan*, offerre portionem, item dicitur de decima omnium poſſeſſionum, *disdailjan*, *fradailjan*, &c. Altera compoſiti pars deſcendit a *ſkal*, debet, Joh. 19: 7. unde noſtrum *ſkuld*, debitum, *ſkyldig*, debitor, reus v. Junius in v. *ſkula* & Wacht. in Gloſſar. p. 1470. Ceterum obſervo, debitores apud Ulphilam appellari *faihuſkulans.* v. infra c. 16: 5.

q) Editi *duliabaitjin*; rectius autem *dulgabaitjin*, a *dulga*, caſu tertio, ni fallor, a recto *dulg*, debitum, cujus Genitiv. *dulgis*, quem nuperrime habuimus: & *baitjin*, etiam Dativ. a Nominat. *baitji*, quod mihi ſignificat poſcentem, poſtulantem, a Goth. *baitan*, jubere, ſpondere v. Jun. in Gloſſ. p. 184. & Wacht. in voce *beiſſen.*

r) J. & ST. *thama*, quod, ſi admitteret ſyntaxis, foret

mei managizo fragaf. — remiſit.

50. gagg *in gawairthi. s)* — 50. Abi in pace.

Cap. VIII. — Cap. VIII.

1. jah warth bi the afar *thataei t)* jah is *wratoda v) and baurgs jah hai-* — 1. Et factum eſt deinceps, quod etiam ipſe iret per urbes & vi-*mos*

---

thamma, ſed non eſt hujus loci. B. recte.

s) Editi *in gawairtha*, quod jure expungit Edw. Lye, & legit *in gawairthja*, ceu infra cap. ſequenti v. 48. Heic tamen pro eo occurrit *in gawairthi*, v. Marc. 5: 34. Quod ad Etymon vocis attinet, haud ſcio, an huc faciat Gr. ἄρω, conjungo, unde ἀρθμία, concordia, pax, ἀρθμὸς, amicitia? Si hoc non arriſerit, reponam Anglo-Sax. *gewerian*, fedus inire, Germ. *waren*, cavere, cautionem adhibere vel præſtare, ne quid mali præter ſpem & opinionem accidat, a *wer*, pactum, Sveth. *wærje*, tutela, defenſio. v. Wacht. Gloſſ. p. 1826. & 1870.

t) ST. *thatei.* Obſervamus (niſi voculas *afar thataei* gloſſema eſſe, in textum forte infertum, credere malueris) Gothiſmum hic latitare, quem forte accuratius hoc modo reddamus: *& deinde factum eſt poſtea*, v. Joh. 11: 7. Quod ſi ita ſit, porro concludere licebit, M-Gothis pariter ac Græcis Latiniſque geminationem illam λέξεων ἰσοδυναμούσων, quam σχῆμα παραλλήλου παρέλκον vocant, uſitatam fuiſſe. cfr. Wechnerus in Hellenolexia Lib. 1. cap. 6. p. m. 155. Particula *ei*, quæ voci integræ adjicitur rariſſime, euphonica eſt. v. Edw. Lye Gram. Goth. p. XLI.

v) Vocem ex Codice reſtituit B. eamque Junius affinem putat A-Sax. *vræcnigan*, vel potius Gothico *wrikan*, v. Gloſſ. p. 410. Commodius vero referimus ad an-

mos x) merjands jah wailaſpillonds y) thiudangardja goths.

cos prædicans & evangelizans regnum Dei.

2. jah

tiquum illud *rata*, peregrinari, quod videſis apud Verel. in Indice; nam ante *r* invenimus ſæpe labialem *w* præpoſitam, ut docent 1) in domeſticis: *råk*, *wråk*, ruptura glaciei, *riſt*, *wriſt*, tarſus, *reka ut*, *wræka ut*, ejicere, &c. 2) in lingvis cognatis: Franc. *reipen*, *ripen*, Belg. *wryven*, friare, fricare. Franc. *rizan*, ASax. *writan*, ſcribere, exarare, a Goth. *writ*, litera, Luc. 17: 7. Germ. *ringen*, ASax. *wringan*, Franc. & Alam. *ruogan* M-Goth. *whrojan*, accuſare. Franc. & Alam. *richen*, *rechen*, M-Goth. *wrikan*, vindictam ſumere de eo, qui malum fecit, aut feciſſe putatur, &c. Unde non tantum probabilis redditur noſtra conjectura; ſed liquet etiam, quod hoc loco obiter monemus, Francos præſertim & Alamannos, quos hodie ſequuntur Germani, literam hanc a Gothis præfixam repudiare: ut adeo ex his & ſexcentis aliis quivis facile intellexerit illorum lingvam & Ulphilanam non eſſe adeo ſororias, ut putant multi, ne dum unam & eandem.

x) Sic recte: non *and baurgins*, ut ſuſpicatur B. Legimus porro *haimos* pro *haimo* apud J. & ST. cfr. Matth. 9: 35. Marc. 6: 56.

y) J. & ST. carent aliqua parte. B. habet *thiuthſpillonds*, ut Luc. 3: 18. utrumque probæ notæ eſt, & componitur vel a *thiuth*, unde *thiutheigs*, bonus, vel a *waila*, Sveth. *wæl*, bene, & *ſpillon*, annunciare, Luc. 2: 10. Isl. *ſpilla*, *ſpialla*, loqui, ut Havam. 72. *i myrker vid man ſpialla*: in tenebris cum virgine loquitor: unde *gudſpiall*, Angl. *godſpel*, *gods-ſpell*, ver-

2. jah quinons thozei weſun *galeikinodos z)* ahmane ubilaize jah *ſauhte. a) jah marja b)* ſei haitana was magdalene.

2. Et mulieres, quæ erant ſanatæ a Spiritibus malis & morbis, & Maria quæ vocabatur Magdalena.

3. *fauraggjins c) herodes. d)*

3. Præfecti domus Herodis.

ib. jah antharos managos thozei *andbahtededun e)*

ib. Et aliæ multæ, quæ miniſtrabant eis de fa-

bum Dei, evangelium: Olofs Sag. c. 121. *þeir komo i þan tima er lokit var gudſpialli*: venerunt finita lectione evangelii: & *gudſpiallabokin*, liber evangeliorum. cfr. VEREL. in not. ad Herv. S. c. 17. p. 163. & WACHT. in Gloſſ. v. *ſpil.* Præcedens *merjands* commode referri videtur ad *mari*, celebris, *marun*, celebrare, Gloſſ. GASSARI, unde Belgis, *mare*, celebritas, *vermaren*, celebrare, in Collectan. Etymol. Ill. LEIBNITII p. 120. & JUN. in Gloſſ. p. 253.

z) Ita Codex & B. recte. JUNIUS *galeikinode*, Genitiv. pro Nominat. plur. quem requirunt antecedentia. ST. vocem non habet.

a) J. & ST. *ſauhtaim*; foret autem *ſauhtim*, Marc. 1: 34. ſi caſum tertium pluralem h. l. admitteremus: ſed Codex repugnat. Diximus ſupra c. 7: 21.

b) Legit Ulphilas καὶ Μαρία, docente Rev. BENZELIO. J. & ST omittunt *jah*.

c) Sic, non *fauragagjins*, ut editi; eſt enim vox conflata ex *faura* præpoſitione, & *gaggan*, ire.

d) Suſtulimus σφάλμα typotheticum apud ST.

e) Editi *andbahteidedun*. Regulariter foret *andbahtidedun* ab *andbahtjan*, ut: *laiſtidedun* a *laiſtjan*, *ſatidedun*

im us aiginam *ſeina-im. f)*

cultatibus ſuis.

4. gaquumanaim than *biumam g)* managaim.

4. Convenientibus autem hominibus multis.

5. urrann *ſaiands h)* du ſaian.

5. Exiit ſeminans ſeminatum.

6. in thizei ni habaida *qurammitha i)*

6. Quia non habebat humorem.

8.

a *ſatjan* &c. Servamus tamen lectionem Codicis Arg. De voce pauca diſſeruimus Part. Pr. Marc. 10: 45. cfr. Specim. Gloſſ. Ulphil. III. p. 63.

f) J. & ST. errore typographi, *ſeinain.*

g) J. legit *biuman.* ST. *biuma*; neutrum tuetur Codex, nec ſalva Grammat auctoritate ſtare poteſt. B. probe emendavit. Vocis etymon expetentes ad Part. Pr. p. 7. not. *i* ablegamus.

h) Sine dubio legendum cum editis, *ſa ſaiands*, ὁ σπείρων, v. Marc. 4: 3. 14. Articulus vero, ſocordia forte operarum, excidit.

i) Si ad vocem *quarmmitha*, quam hic ſuo ordine excipiunt J. & ST. in Gloſſariis autem omittunt, adtendamus, leviſſima quidem ejus eſt labes; at quæ magnas peperit ineptias, uti videre licet apud MARESCHALLUM, qui in illa emendanda fruſtra deſudavit. v. Obſervat. p. 456. Jam vero facile intelligi poteſt, eſſe *qurammitha*, quod ex Codice Argent. reſtituimus, accedente terminatione Ulphilana, idem vocabuli ac *råmma*, quo Gothis noſtratibus denotatur ἰκμάς, humor, ut: *jorden har ännu vinter-råmman*, terræ adhuc ineſt humor hiemalis v. Edit. BENZ. p. 117. Nec moram Lectori injiciat præfixa voci conſona *U* Latinorum ſimilis, noſtroque *qu* reſpondens; ſiquidem

8. *taibuntaibundfalth.* k)	8. Centuplum.
9. *gajuko.* l)	9. Parabola.
10. kunnan runos *thiudi-*	10. Noſſe myſteria re-

iſta gutturalis ante liquidam nihil mutat in ſenſu, teſte WACHTERO in Prolegom. Sect. III. & Gloſſar. Germ. p. 1221. Taceo, cum in MœſoGothica, tum in aliis linguis, ſæpius præponi hanc literam vocibus a vocali incipientibus, ut:

ἄδω, ἀείδω, ὕδω, canto, unde ᾠδὴ per craſin pro ἀοιδή, cantus. M-Goth. *quithan*, cui conſonat Lat. *quio.* Sveth. *quæda*, cantare, *quæde*, cantilena.

ἀιςόω, perdo. M-Goth. *quiſtjan*, Germ. *quiſten*, perdere.

aſts M-Goth. ramus. Sveth. *quiſt.* v. Specim. Gloſſ. Ulphil. III. p. 73.

eau, ab antiquo Celtico *aa*, *au*, v. LEIBNIT. in Annotat. ad Franco-Gall. OTTII p. 11. Lat. *aqua*, M-Goth, *aqha.* &c.

Sed e diverticulo in viam: obſervo apud WACHTERUM L. c. Germanis florem lactis dici *ram*, ASax. *ream*, Belg. *rom*, Angl. *cream*, Gall. *creme*, quæ omnia, utrum referenda ſint ad Lat. *cremor*, ceu docet SKINNERUS, an lucis quidquam huic loco fœnerentur, peritiores judicent.

k) ST. *thaibuntaibundfalt.* Vox reduplicata deſcendit a *taibuntaibund* vel *taibuntebund*, q. d. decem decies, v. JUN. Gloſſ. p. 204. & *falth*, ASax. *fald*, *feald*, Sueth. *falt*, numeralia, quæ Græce in πλόος, πλȣ̃ς, & Lat. in *plex* & *plus* exeunt: ut autem hæc perſpicue referuntur ad πλέκω, ſic illa ad *falda*, Sueth. *fåll*, plica. cfr. HICKES. in Theſaur. Gram. Fr. Theotiſca p. 94.

l) ST. *tajuko;* typothetæ vel correctoris vitio.

naſſaus m) goths.
15. akran bairand in *thulainai. n)*
17. *ni auk iſt o)* analaugn thatei ſwikunth ni wairthai. *nih p)* fulgin thatei ni gakunnaidau jah in *ſwekunthamma q)* quimai.
19. jah ni *mahtedun andquithan imma r)* faura managein.

gni Dei.
15. Fructum ferunt in patientia.
17. Nihil enim eſt occultum, quod manifeſtum non erit, neque abſconditum, quod non cognoſcatur & in apertum veniat.
19. Et non potuerunt alloqui eum præ turba.

20.

m) J. & ST. *thiudanaſſaus*, perperam, erit enim a recto *thiudinaſſus*, Genit. *thiudinaſſaus*, ut: *gudjinaſſus*, *gudjinaſſaus*, *horinaſſus*, *horinaſſaus*, *kalkinaſſus*, *kalkinaſſaus*, &c. quibus, ut notum eſt, ſingulis aſſentitur C. A.

n) Diximus Part. Prim. pag. 42. not. *v*.

o) Sic, ſuffragante Rev. Benzelio reſtituimus: legunt Jun. *niuh than iſt*, & ST. *ni uhtan iſt*.

p) Eſt particula negativa, quæ alicubi diſtingvitur a *ni*, quod hic habent J. & ST. pro ut Latin. *non* a *neque*, quibus etiam reſpondent. v. Jun. in Gloſſar.

q) Editi *ſwe ſunthamma*; rectius vero, ut Duumviri de Codice noſtro meritiſſimi, Thom. Mareschallus & Edw. Lye in Obſervationibus ſuis ad h. l. conjectura aſſequuntur, *ſwikunthamma*, vel accuratius, *ſwekunthamma*, a *ſwikunths*, φανερός, quod eſt, ni fallor, a Mœſogothico *ſwikn*, Iſland. *ſykn*, innocens, quia quod innoxium eſt, vel eſſe putatur, ſe velut quavis ratione manifeſtum reddit. cfr. Jun. in Gloſſar. p. 326.

r) J. & ST. *mahtedun duatgaggan*. Codex autem & B.

20. brothrjus theinai *ſtandand uta. gaſaiqhan thuk gairnjandona. s)*

20. Fratres tui ſtant foris, videre te cupientes.

21. brothrjus meinai thai *ſind. t)*

21. Fratres mei illi ſunt.

22 warth than in ainamma *thize dage. v)* Ibid. galeitham hindar thana *mariſaiw. x)*

22. Factum autem eſt in quodam illorum dierum. Ibid. Eamus trans lacum.

23.

---

nobiscum faciunt. Vox reſtituta, ſenſu eodem, occurrit paullo infra cap. 9: 61.

s) Junius habet *ſtandand uta. wiljandans thuk gaſaiqhan*, quod vitioſum eſt: idque haud dubie vidit Stiernhielmius, qui tamen meliora tradere noluit, ſed lacunam Rev. Benzelio explendam reliquit. De voce *gairnjandona* obſervamus ex Edit. Benz. p. 113. quod ſit a *gairnjan*, deſiderare, unde Island. *girnaſt* & noſtrum *gæra* in compos. *begæra*, Al. *geron*, ASax *gyrnan*, *gyrnian*, expetere, deſiderare, geſtire: & Sueth. *girig*, avarus, *gerna*, libenter. v. Speg. in Gloſſ. p. 145. & Wacht. in vocibus *ger. gern.*

t) Sic omnino. Editi ſupponunt *ſindon*; quin etiam paullo poſt c. 9. 61. *weſind*, *we ſind*, pro eodem illo *ſind*, 3. perſ. plural. præſ. Indicat. a verbo Subſtant. *wiſan*, ASax. *weſan*, & Sueth. permutatione literarum *r* & *s*, *vara*, eſſe, quod vide apud Grammaticos.

v) J. & St. *thizai dage*, quod B. præeunte Codice, regulisque urgentibus probe correxit.

x) Editi *marein*, perinde eſt, & ſenſus idem; nam quod h. l. & verſ. ſequ. vocatur *mariſaiw*, exponitur per *marein* loco parallelo Matth. 28: 4. Ceterum, *mari-*

23. tharuh than *ſwe y)* faridedun *anaſaislep. z)*

24. *duatgaggandans a)* than usraiſidedun ina quithandans. *talzjand. b)* fraquiſtnam.

23. Cum autem navigarent, obdormivit.

24. Accedentes autem excitarunt eum, dicentes: Magiſter, perimus.

26.

ſaiw proprie ſignificare videtur ſtagnum inſtar maris latum profundumque: inde quippe noſtratibus *moras*, *myra*, Gall. *marais*, *marecage*, Teut. *maerſche*, Belg. *moeraſch*, Angl. *mariſh*, palus, ſolum uliginoſum. ſtagnum: voce, auctore JUNIO, compoſita a *marei*, Fenn. *meri*, mare, & illo *ſaiw*, quod reſpondet ASax. *ſæ*, Alam. *ſe*, *ſeo*, *ſeuu*, Angl. *ſea*, Belg. *ſee*. Island. *ſior*. Sueth. *ſiö*. v. Append. ad Gloſſar. Goth. p. 429. item SPEGEL. L. c. p. 303, 311. & WACHTER. in voce *mer*.

y) Particula h. l. ut alibi, meo quidem judicio, ſuperflue ponitur, cfr. Joh. 18: 6. neque adeo illam admittunt J. & ST.

z) Iidem, præter rationem, fingunt tres voces *ana*, *ſai*, *ſleip*; quum tamen una ſit, eaque compoſita a particula *ana*, præmiſſa quo preſſius exprimeret interpres ἀφύπνωσε, v. Edit. BENZ. p. 220. & *ſlepan*, dormire, cujus præteritum, ad modum Græcorum, formatur per reduplicationem, *ſaiſlep*, Joh. 11: 11. De voce diſſeruimus P. Pr. pag. 11, 12.

a) Editi *atgaggandans*; Gothus autem more Græco Latinoque ex præpoſitionibus geminatis compoſuit vocem. Matth. 8: 25. Luc. 20: 27. cfr. P. Pr. pag. 19. not. *e* & WECHNER. in Hellenolexia p. m. 52.

b) JUNIUS ſemel atque iterum legit *talzjand*, quod ST. plane excludit; vocem vero ἐπιστάτα, annotante Rev.

26. withrawairth *galeilaia. c)* 26. Contra Galilæam.

27. ſaei habaida *unbulthons d)* mela lagga. 27. Qui habebat dæmonia tempore longo.

30. frah than ina iaiſus *quithands. e)* 30. Interrogavit autem eum Jeſus dicens.

32.

Benzelio, vel non niſi ſemel legit Ulphilas, ad normam Codd. Bodl. 2. Laud. 5. Seld. 4. &c. v. Millium. l. c. p. m. 147. vel interpretationem ſuam ſemel ſcriptam, bis legendam voluit. De voce v. Jun. in Gloſſar. p. 331. inque Append. addendorum p. 431.

c) J. *galilaia* v. Supra c. 2: 4. not. *t*. ST. & B. emendate.

d) Codex non habet *ſkohſla*, ut Jun. nec *ſkohſla unbulthons*, ut Edit. Benz. p 221. ſed illud in margine, hoc autem, ceu antea monuimus, in textu reperitur. Ceteroquin non eſt prætereundum, *ſkohſla* Junio ſatis frigide derivari a *ſkog*, ſylva, v. Gloſſ. Goth. p. 306. quum, ſi quid video, commodius referri poſſit ad Germ. *ſcheuen*, unde *ſcheuchen*, terrere, *ſcheuſal*, terriculamentum, execramentum, & *ſcheuſlich, heſſlich*, Sueth. *hiſkelig*, aſpectu fœdus, metuendus, quibuscum ſignificatu & facili literarum commutatione vox Gothica convenire videtur. v. Wacht. in Gloſſ. Germ. p. 1405. *unbulthons* autem, in recto ſingulari *ſo unbultho*, femin. Marc. 7: 29. & *ſa unbultha*, maſcul. Luc. 4: 35. unde, in caſu recto plurali, *unbulthans*, dæmonia. deſcendit ab *un*, particula defectum vel pravitatem ſignificante, & *hulths*, Luc. 18: 13. ASax. *hold*, Island. *hollur*, Belg. *houd*, Sueth. *huld*, benevolus, fidus, omnino fidelis: unde ASax. *un hold*, inimicus, infidus, Sueth. foret *obuld*. cfr. Jun. Gloſſ. pag. 204.

e) ST. & B. recte. J. præterit vocem.

32. jah uſlaubida *im. f)*
33. usgaggandans than ſuns thai *unhulthans g)* af thamma *mann h) ga-lithun i)* in tho ſwei-na. jah *rann ſo writhus k) and driuſon in thana ma-riſaiw. l)*
34. *gathlauhun m)* jah ga-

32. Et permiſit illis.
33. Exeuntes autem confeſtim dæmones ex illo viro intraverunt in porcos, & ruebat grex ex præcipitio in lacum.
34 Fugerunt & nuntia-

taihun

---

f) J. & ST. *in*, leviſſimo, ut apparet, errore Amanuenſium.

g) Diximus nuper, v. 17. cfr. Edit. Benz. p. 222.

h) Editi *manna*, perperam, v. ſupra verſ. 29. Marc. 7: 15, eademque eſt terminatio Dativi Ablativo Mœſo-Gothico ſimilis, v. Matth. 7: 26. 8: 4. Marc. 7: 20. Joh. 9: 1. De voce egimus P. Pr. pag. 7. 8. in notis.

i) J. & ST. *iddjedun*, quod nihil quidem vitii habet, præterquam quod huic loco non ſit accommodatum, ad exprimendum id, quod heic innuitur; reſtituimus igitur *galithun*, quo de cfr. P. Pr. p. 6. not. *f*

k) B. ex conjectura ſupplet: *ſo hairda*, quod Ulphilam ſimiliter auctorem agnoſcit v. Matth. 8: 32. Marc. 5: 13. Heic vero Codici noſtro reddidimus veriorem lectionem *ſo writhus*, ejusdem familiæ vocem, ac ASax. *vræth*, grex, Benzon. unde *vræd-mælum*, gregatim, apud Somnerum.

l) Editi non replent verſum: nos integrum, ad ductum Codicis Argentei, exhibemus.

m) Sic, v. Marc. 5: 14 14: 50. 16: 8. J. & ST. *gathlaujun*. Radicem vocis habemus in *thliuhan*, fugere, Luc. 3: 7. unde *thlauhs*, fuga. Marc. 13: 18.

taihun *in baurg n)* jah *in weihſa. o)*
35. jah quemun *at iaiſua. p)* jah bigetun ſitandan thana mannan. af thammei unhulthons uſidd•jedun. *gawaſidana q)* jah frathjandan faura T

runt in urbe, & per vicos.
35. Et venerunt ad Jeſum, & invenerunt ſedentem illum hominem, ex quo dæmonia exierant, veſtitum, & ſanæ mentis, ad pedes ſotum

quibus, literis *th* in *f* converſis, affinia videntur ASax. *fleon*, Franc. & Alam. *flieben*, *fleoban*, Sueth. *fly*, v. Jun. Gloſſ p. 351. & Wacht. in Prolegom. ad Gloſſ. G. Sect, III.

n) J. & ST. *in baurgi*, damnatur a Grammaticis. v. Matth. 8: 33. Marc. 5: 14. Luc. 2: 4. & quæ ibi ad vocem obſervavimus.

o) ST. jure quidem averſatur lectionem Junianam, *in baitbjos;* ejus vero in locum genuinam Rev. Benzelio reliquit ſubſtituendam. *weihs* vel *webs*, Marc. 8: 26. 27. concinit ASax. *wic*, Franc. *uuich*, Germ. *weich*, vicus, villa, quorum etymon Wachterus conſtituit vocem Saxonicam *wik*, quam vide L. c. p. 1902. atque cum hac porro conferri poteſt noſtrum *wik*, lucus; Sylva minuta, apud Spegel. in Gloſſ. SueoG. p. 570. Notat alias Antiquis Patriæ Gothis, *arcem*, *caſtellum*.

p) Deeſt in editione Stiernhielmiana J. & B plenius habent.

q) J. & ST. *gawaſidona:* rectius *gawaſidana*, ad formam *dailidana*, caſ. 4. a recto *gawaſiths*, vel *gawaſids*, Particip. Paſſiv. verbi *wasjan*, *gawasjan*, veſtire, a *waſtjo*, veſtis, unde Noſtratibus *væſt*, tunica interior, & porro, ablatis ſibilo & terminatione Go-

ſotum *iaiſuis. r)*

36 gataihun *than im jah s)* thai galaiqhandans *qhaiwa ganas t)* ſa daimonareis.

37. jah *bedun ina v) allai gau-*

Jeſu.

36. Nuntiaverunt autem eis etiam videntes, quomodo convaluit dæmoniacus.

37. Et rogarunt eum o-

thica, ASax. *wæde;* Franc. & Alam. *uuat*, Belg. *waed*, Island *voder*, Sueth. *vad*, quod ſupereſt in *vadmal*, hodie *valmar*, pannus vilior, vulgaris, item *våt* in *våtſæck*, ſaccus veſtium: cuncta notione veſtitus & indumenti, cfr. Jun. & Wacht. in Gloſſariis.

r) Ita omnino, non *iaiſua*, ut editi, v. infra vers. 41. & P. Pr. pag. 25. not. *x*.

s) Junius legit *than du im*, ſed conſtructionem verbi præcedentis cum præpoſitione *du* ignorat Ulphilas: vide Indicem in voce *gateih*: & hoc quoque, Stiernhielmio inobſervatum, vidit & emendavit B.

t) J. & ST. *qhai was haileda*, ad imitationem fortaſſis eorum, quæ leguntur Luc. 6: 18. *gahailidai waurthun;* aliam vero conſtruendi rationem amat h. l. Codex Argenteus. *qhaiwa* notat quomodo: *ganas*, Matth. 9: 22. 3. perſ. præterit. verbi *ganasjan*, a ſimpl. *nasjan*, per metatheſin *ſanare*, Græc. σώζειν, ſervare, item ſalvare, unde *nasjands*, ſalvator, a *naſeins*, ſalus, Luc. 19: 9.

v) J. & ST *badun im*, triplici nomine vitioſe; nam *bath* vel *bad*, a *bidjan*, orare, in plurali, ut obſervant Grammatici, & Rev. Benzelius, habet *bedun*, Matth. 8: 31. 34. nec unquam regit Dativum, neque heic admittitur numerus multitudinis *im*; quia Jeſum ſolum allocuti ſunt Gadareni, ut ex ſuffragio Codd. Græcorum colligere licet.

gaujans thize gadarene. x) galeithan *fairra ſis. unte agiſa mikilamma dis-habaidai weſun: ith is galeithands in ſkip ga-wandida ſik.* y)

mnes incolæ regionis Gadarenorum, ut diſcederet ab illis, quia metu magno percelle-bantur. At is ingreſſus in navem rediit.

38. *bath than ina* z) ſa wair.

38. Rogavit autem eum vir.

39. jah *usſpillo* a) qhan filu gatawida thus goth: *jah galaith and baurg alla.* b)

39. Et narra quanta fe-cit tibi Deus. Et a-biit per urbem totam.

41. quam wair. *thizei* c) namo iaeirus.

41. Venit vir, cujus no-men Jairus.

ibid. bad ina gaggan *in*

ib. Rogavit eum introire

x) Eſt genus loquendi metonymicum, & foret Latine *omnes regiones Gadarenorum.* Deinde obiter monemus, Stiernhielmium pro *gaujans* legere *manjans*, quod, Codice jubente, civitate Ulphilana privamus.

y) His carent J. & ST. quæ quidem nos, annuente Rev. Benzelio, reſtituimus.

z) Neque hæc legere voluit ST. quæ tamen probe ad-feruntur a J. & B.

a) Sic J. & B. ST. *uſpillo:* eſt autem ab *us* & *ſpillon*, quod vide verſ. 1. ſub voce *wailaspillonds.*

b) J. & ST. *jah galaithands baurg alla;* foret autem *galeithands*, ſi quod volunt, ferret Cod. Argenteus, qui tamen nihil diſſidet a Græcis καὶ ἀπῆλθε, καθ' ὅλην. B. nobis favet.

c) J. & ST. *thize*, Genetiv. pluralis pro ſingulari, qui hujus eſt loci.

gard d) ſeinana.

42. unte dauhtar ainoho was imma ſwe *wintriwe e)* twalibe. jah ſo ſwalt: *mith thanei than iddja is. manageins thraihun ina. f)*

43. ſoei in *lekjans g)* fraquam allamma *aigina h)* ſeinamma.

in domum ſuam.

42. Etenim filia unica erat illi, quaſi annorum duodecim, & ea moriebatur. Cum vero is iret, multitudo arctabat eum.

43. Quæ in medicos impenderat omnem facultatem ſuam.

47.

d) ST. *in garda ſeinana*, Lat. *in domo ſuam*; requiritur itaque caſus quartus *gard*, obſervantibus id quoque J. & B. ad Luc. 10: 7. *ni faraith us garda in gard*, non migrate de domo in domum.

e) Editi *wintraiwe*; Gothus autem diligenter cuſtodit analogiam flexionum; ſic enim leguntur *handiwe*, *fotiwe*, *ſuniwe* &c. quorum Nominat. ſingul. exit in *us*, & plural. in *jus* & *uns*, perinde ac *wintrus*, *wintruns*, *wintriwe*. Ceterum vocis duplicem eſſe ſignificatum, quo nimirum & *hyemem* & *annum* denotat, res eſt notiſſima, cfr. JUN. & WACHTER. in voce, item Præcl. HERWEGHR noſtras, in erudita Diſſertat. De uſu Antiquitat. in illuſtranda Lingua Sueo-Goth. p. 18.

f) Nec plenam, neque veram lectionem exhibent J. & ST. utrique autem ſatisfacit Rev. BENZELIUS. De vocibus hic occurrentibus ſupra, ſuis locis, diximus.

g) J. & ST. *leikjans*. Codex utrumque approbat; dicitur enim *lekeis* & *leikeis*, Sueth. *lækare*, medicus, a *lekan* & *leikan*, Sueth. *læka*, mederi.

h) Editi *aihna*; melius ad normam Codicis Arg. *aigina*, Ablativ. a recto, *aigins*, poſſeſſio, quod eſt ab *aigan*, Sueth. *æga*, poſſidere. v. ſpecim. Gloſſ. Ulph. II. p. 40.

47. *reirandei* i) jah atdriusandei.	47. Tremens & procidens.
49. *gaggith.* ST. gaggid. *k*)	49. Venit.
ibid. gadauthnoda *dauhtar theina. l*)	ibid. Mortua eſt filia tua.
55. jah *ustoth m*) ſuns.	55. Et ſurrexit protinus.
Cap. IX.	Cap. IX.
3. nih waluns. nih matibalg. *nih hlaib. n*)	3. Nec baculos, neque peram, neque panem.
4. *thanei. o*) ST. thamei.	4. Quamcunque.
7. herodis ſa *taitarkes. p*)	7. Herodes Tetrarcha.
10. *namnidaizos. q*) J. & ST. namndaizos.	10. Nominatæ.

i) J. & ST. fruſtra præmittunt *quam*, venit: annotatque Rev. Benz. vel ſine ἦλθε, ſenſum integrum fore:

k) Perinde eſt. v. ſupra c. 1: 32. ad vocem *gibid.*

l) Jun. *dauhtar thein:* contra Linguæ genium.

m) Editi *usſloth*, rectius omnino. Marc. 6: 1. Joh. 11: 31. Aut elapſa eſt litera incuria typothetæ, aut redolet antiquiora tempora, quibus literas raro geminabant. v. Edit. Benz. p. 227. & Nolten. in Lex. Antibarb. p. 135. 138.

n) Deſiderantur in Editione Juniana.

o) Sic J. & B. *thamei* eſt vox nihili.

p) Sic Codex noſter; ego autem locum non vacare mendo crediderim, atque cum editis malim *taitrarkes*; vox eadem ac Græcorum τετράρχης.

q) Probe juxta regulas formandi præterit. paſſiv. a præterito tempore Indicativ. *namnida*, Luc. 6: 13. 14. a *namnan*, Sueth. *næmna*, nominare.

11. thans *tharbans r)* leikinaſlaus gabailida.
12. in authjamma ſtada *ſium. s)*
13. bugjaima allai thizai *manaſeidai t)* matins.
14. ana qharjamoh *fimftiguns. v)*

11. Egentes curationis ſanabat.
12. In deſerto loco ſumus.
13. Emanus omni huic populo eſcas.
14. Per quemlibet (discubitum) quinquaginta.

18.

---

r) ST. reclamante Syntaxi, *tharbands*, egens. Vocem referimus ad *tharban*, Sueth. *tarfva*, indigere, a *tarf*, Fenn. *tarwe*, neceſſitas, opus; unde porro noſtrum *torftig*, indigus, *torftighet*, *nôdtorft*, indigentia. Plura vide apud Wachter. in Gloſſar. & voce *darf*.

s) Regulariter foret *ſijum*, ceu habent J. & ST. a *wiſan*, eſſe, quo de paullo antea.

t) Codex in margine, *managein*, quod J. & ST. lectionem genuinam deſerentes, in ſeriem contextus adoptarunt. *manaſeds*, *manaſeths*, & *manaſeiths* MœſoGothis ſignificat & *terram* & *genus humanum*, Joh. 14: 17. 27. 15: 18. pari modo ac Gall. *monde*, Lat. *mundus*, utrique notioni inſerviunt, prout videre eſt apud Gloſſographos. Junius vocem a *manna*, homo, & *ſeds*, vel *ſeths*, *ſedes*, vult compoſitam, ut adeo ſit illi: *domicilium hominum peculiare*, ac proinde Metonymice dicatur pro hominibus in terra viventibus.

v) J. & ST. *fimtijuns*; nititur autem lectio noſtra aſſenſu Codicis. v. infra c. 16: 6. & paſſim: a *fimf*, quinque, & *tigjus*, quod in numeris compoſitis notat *decem*, ſimiliter ac *tiug* Majoribus noſtris *decada*. cfr. Perilluſtr. D. Comes C. J. Gyllenborg in Diſſertat. de Initiatione Regum Suio-Gothicorum,

18. jah *frah x*) ins. Editi: jah *froh* ins.
19. *heleian.* J. & ST. *helian. y*)
22. jah *uskuſans z*) fram finiſtam.
24. *ganasjith a*) tho.
26 thizuh ſunus manns *ſkamaid ſik hi the quimith b*) *in wulthu ſei-*

18. Et interrogavit eos.
19. Eliam.
22. Et reprobari a ſenioribus.
24. Servabit eam.
26. Illius filium hominis pudebit, quando venit in gloria ſua & Pa-

na nma.

---

p. 18. & Edw. Lye in Grammat. Goth. p. XLVI.

x) v. Marc. 5: 9. 8: 23. & P. Pr. pag. 14. not. *v*.

y) Idem vitium obſervamus infra verſ. 54. cfr. c. 2: 4. not. *t*.

z) Editi male *uskeſans*; eſt enim ab *us* & *kiuſan*, quod Junio affine videtur ASax. *ceoſan*, *cyſan*, Franc. *chioſan*, Belg. *kiezen*, Angl. *chooſe*, Gall. *choiſir*, Isl. *kioſa*, Sueth. *keſa*, eligere: ut adeo *uskiuſan* proprie ſignificaret *poſt habitum delectum repudiare* Horum etymon Wachterus ſtatuit *kausjan*, Germ. *kieſen*, guſtare; quia mens dum deliberat, examinat, eligit, videtur *guſtare*, idemque perficere, quod *guſtus*. v. interim Eccard. in Monument. Catechet. p. m. 117. ſub v. *coſtunga*.

a) J. & ST. *ganisjith*. Primitivum *nasjan* habuimus paullo antea.

b) J. & ST. legunt *ſkamaid urrithe quimith*; hoc autem vel ideo nos offendit, quod nullus in eo patet ſenſus, nec nititur ſolita conſtruendi ratione: conjungi τῷ *ſkamaid* pronomen poſſeſſivum, docet locus paralle-

namma. c) jah attins jah
thize *weihane aggile. d)*
29. mith thanei *bath e)* is.
31. quethun *urruns f)* is.
33. jah *gawaurkjaima g)*
hleithros.
34. faurhtidedun than in
thammei jainai *quemun*
in thamma milhmin. h)

tris & ſanctorum angelorum.
29. Cum is precabatur.
31. Dicebant exitum ejus.
33. Et faciamus tabernacula.
34. Timuerunt autem
cum illi venerunt in illam nubem.

36

---

lus Marc. 8: 38. *ſaei ſkamaith ſik meina*, &c. *jah ſunus manns ſkamaith ſik is.* cfr. Luc. 16: 3. *urrithe* porro corruptum, pro *bi the*, ὅτε, ὅταν, &c. Indicibus Junii & Stiernhielmii prohiberi debet.

c) Sic Codex MSct. Secundum regulas Grammat. foret *wulthau*, ut infra v. 31. cfr. tamen c. 1: 54. not. *h.* & P. Pr. ad Marc. 9: 3. in *wullareis.*

d) J. & ST. *weihame aggele. weihs*, *weiha*, Luc. 2: 25. 3: 22. ASax. *wig*, *wih*, Franc. & Alam. *uuiho*, ſacer, ſanctus: unde *weihan*, Joh. 17: 19. ſanctificare, Belg. & Saxon. infer. *wyen*, Saxon ſuperior. *weyhen*, Sueth. *wiga*, conſecrare, & *wigſel*, *wigning*, conſecratio, inauguratio. v. Leibnit. in Collect. Etymolog. & Archæol. Teut. p. 190.

e) J. & ST. *bad.* Diximus ſupra c. 1: 32.

f) Editi *urrune* Genitiv. pluralis heic locum invenire nequit, ut probe ſuſpicatur Rev. Benzelius. Vocem explicuimus P. Pr. Marc. 7: 19.

g) J. & ST. *gawaurkjaim;* ſed 1. perſ. pl. Præſent. Subj ſemper exit in *a.* v. Joh. 6: 28. & paſſim.

h) Ita Codex in ipſo textu, quem ſequitur ST. Legit B. *quemun jah at im in thamma milhmin atgaggandam:*

36. niwaiht thizei *gaſe-qbun. i)*

37. warth than in tham-ma *daga k)* dalath *at-gaggandam l)* im af *fair-gunja. m)* gamotida im-ma manageins filu:

36. Nihil eorum quæ vi-derant.

37. Factum eſt autem il-la die, deſcendentibus illis de monte, occur-rit ei turba multa.

U 38.

JUN. *quemun. jah at im in milhmin atgaggandun:* le-ctionem vero marginis videſis in Præfatione P. Primæ præmiſſa, unde quid uterque eorum, præter rationem, vel admiſerit vel excluſerit, facillime liquet. *milhma* nubes, Sueth. *moln*, Sclavon. *mlba*, quod SIGISMUNDI GELENII Lexicon Symphon. teſte JUNIO in Append. p. 429. refert ad ὁμίκλη, nebula; ſed linguæ pleræque Scythicæ originis vocem ignorant.

i) ST. *gaſeiqbun.* rectius in Gloſſario, ſub voce *ſaiqban.*

k) J & ST. *afar daga:* occurrit ſuo loco, Luc. 7: 11. hoc autem *afar* abeſt a Codice.

l) Iidem *afgaggandam;* ſed *afgaggan* eſt ἀποβῆναι, ἀπελθεῖν, *atgaggan dalath* καταβῆναι, κατελθεῖν, v. Edit. BENZ. p. 215.

m) Legunt J. & ST. *thamma fairgunja*, ut Marc. 9: 9. hic vero Gothus excludit articulum, quem etiam alibi deſideramus, Matth. 8: 1. De voce nihil Gloſſographis obſervatum invenimus; nec dubitamus fore dictu difficillimum, unde illa domo, vel in quanam linguarum familia ejus ſit quærenda. Nobis quidem videmur reperiiſſe originem ejus in illo *bairg*, quod ſupereſt in compoſito *bairgabein*, montanus, Luc. 1: 39. 65. eadem ſignificatione ac noſtrum *berg*, antiq. *biarg*, ASax *beorg*, *byrg*, Franc & Alam. *berg*, *perg*, &c. unde permutatis *b* & *f*, additaque terminatione Gothi-

38. jah ſai. *manna us thizai managein ufwopida quithands. laiſari. bidja thuk inſaiqhan n) du ſunu meinamma. *) unte ainaha mis iſt.*

39. jah ſai. ahma nimith ina *unbrains.* jah *anaks o) hropjith p) jah tahjith ina mith qhaton q) jah haliſaiw aflinnith r) af imma* gabrikands ina.

40. jah bath *ſiponjans theinans s) ei usdribei-na*

38. Et ecce, vir ex turba exclamavit dicens: Magiſter, rogo te (velis) reſpicere ad filium meum, quia unicus mihi eſt.

39. Et ecce ſpiritus immundus corripit eum, & mox clamat & lacerat eum cum ſpuma, & ægre diſcedit ab eo dilanians eum.

40. Et rogavi diſcipulos tuos, ut expellerent

---

ca, vel, ſi mavis, diminutivi, ſua ſponte provenit *fairguni*, mons. Sin autem hæc conjectura minus placuerit, meliora docturo faſces libenter ſubmittemus.

n) B. errore typographi, *inſaiwan*, nec non infra v. 62. *ſaiwands;* Gothus enim non *w*, ſed litera O punctato ſimili utitur.

*) B. legit *ſunau.* v. quæ diximus v. 26. ad vocem *wulthu.* Porro habet: *minamma*, quod debet incuriæ librarii,

o) J. & ST. *ſunſaiw:* utrumque probum, cfr. Specim. Gloſſ. Ulph. II. p. 50.

p) Iidem *ufhropjith*, quod tamen alibi admittit Codex. v. Supra c. 1: 42.

q) v. P. Prim. ad Marc. 9: 20.

r) v. Specim. Gloſſ. Ulph. I. pag. 26. B. habet *afleithith*, probæ notæ, & ſæpius occurrit.

s) J. & ST. *hath ſiponjam theinaim*, ipſi vero in Gloſſariis conſtructionem verbi *bidjan*, non niſi cum Ac-

na t) imma jah ni *mahte-dun- v*)

41. andhafjands than iaiſus quath. *x*) o *kuni y*) ungalaubjando jah *inwindo. und qha ſiau at izwis jah thulau izwis. attiub thana ſunu theinana hidrei. z*)

42. *tharub nauhthan duatgaggandan ina gabrak ina a*) ſa unhultha. jah

eum, & non potuerunt.

41. Reſpondens autem Jeſus dixit: o generatio incredula & perverſa, quousque ero vobiscum & tolerabo vos? adduc filium tuum huc.

42. Adhuc autem accedente illo convulſit eum Dæmonium, & lacetahi-

cuſativo annotarunt: idque etiam ex hoc loco cognoſci poteſt.

t) J. & ST. *ei uſwairpana:* quod, ſi Gothus probaret, ſecundum regulas foret *ei uswaurpeina;* ſed legimus *usdribeina*, pro quo B. *usdreibeina*, & ſic Marc. 9: 18.

v) J. *mahtidedun*. ST. *mahtidun:* utrumque corruptum. v. Luc. 20: 26.

x) J. & ST. addunt *du im*, quibus Verſio Gothica, meo judicio, æque carere poteſt, ac Codd. Græci ſuo *πρὸς αὐτούς*.

y) J. & ST. *kunni*, & ſic etiam infra v. 43. cfr. P. Pr. Marc. 8: 12.

z) Voculam omittit B. Pro *hidrei* ceteroquin legitur alibi *hidre.*

a) B. habet *nauh thanuh at duatgaggandis is distarid ina;* noſtram vero lectionem eſſe genuinam teſtatur Codex Argenteus, hoc licet loco valde obſcurus. Rationem conſtructionis, ſi placet, diſcas ex obſervationi-

tahida. gaqhotida than jaiſus *ahmin b*) thamma unhrainjin. *c*)

48 andnimith thana *ſandjandan d*) mik. unte ſa minniſta wilands in *allaim e*) izwis.

49. *ana f*) theinamma namin.

50 nih warjith. unte ſaei niſt withra izwis. faur izwis iſt: *ni ainshun auk iſt manne ſaei ni gawaurkjai mabt in namin meinamma.* *)

ravit. Comminabatur autem Jeſus ſpiritui immundo.

48. Excipit mittentem me, quoniam minimus exiſtens inter vos omnes.

49. Per tuum nomen.

50. Ne prohibete, quia qui non eſt contra vos, pro vobis eſt: nec ullus eſt hominum qui non faciat miracula in nomine meo.

51.

---

bus noſtris, P. Pr. ad Matth. 27: 1. cfr. 26. 71. Marc. 5: 18.

b) Ex ſequentibus conſtat, præcedens verbum *gaqhotjan* jungi cum Dativo, non autem cum Accuſativo, quem J. & ST. tuentur.

c) Quinque hos verſus vel emendavimus vel Codici Argenteo reddidimus, ceu ex collatione cum editis pateſcit.

d) J. & ST. *ſandjandin*, mittenti, quod regulæ Grammat. non admittunt.

e) Iidem legunt *allan*, etiam corrupte.

f) Iidem *in*. B. autem h. l. & antecedentibus, legit accuratius.

*) Addi hunc verſum præter Codicum aſſenſum, fide Philologorum & Criticorum omnium annotatum videbis in Præfatione ad Partem Primam, & Edit. Benz. p. 238. not. *d*. Hanc autem laciniam non eſſe ſolius

51. usfulnodedun dagos *andanumtais g)* is.

51. Implerentur dies aſſumtionis ejus.

54. *gaſaiqhandans h)* than ſiponjos is *iakubos* jah iohannes.

54. Videntes autem diſcipuli ejus Jacobus & Johannes.

55. *niu.* JUN. *uiu i)*

55. Nonne.

57. *thisqhaduh. k)* J. & ST. thusqhaduh.

57. Quocunque.

61. uslaubei mis *andquithan thaim thaiei ſind l)*

61. Permitte mihi alloqui eos, qui ſunt in in

Ulphilæ ex JOSEPHI BLANCHINI Evangeliario quadruplici Latinæ Verſionis antiquæ, ſeu veteris Italicæ, Romæ edito MDCCXLIX. ut nos docent Relationes Gottingenſes Tom. I. Faſcicul III. p. 60. animadverſum eſt; ita vero illæ: *eſt hoc aſſumentum* (Codicis Argentei) *ex antiqua Latina translatum, ſed vero mutilum; hujus enim Verſionis Codices Romæ nuper editi verſui addunt: nemo eſt enim, qui non faciat virtutem in nomine meo, & poterit male loqui de me.*

g) J. & ST. *andanumſtais*; eſt autem verbum *andniman*, Sueth. *annama*, & propterea rectius *andanumts*, *andanumtais*, Sueth. *annamelſe*, aſſumtio, ab *and & niman*, quod vide P. Pr. p. 18. not. *y* & Specim. Gloſſar. Ulph. III. p. 61. 62.

h) ST. *gaſaiqhands*, videns: male quadrat in ſequentes *ſiponjos is iakubos jah iohannes.* Pro *iakubos* J. & ST. *iakobus*, perinde eſt. v. Marc. 3: 17. 18.

i) Similitudine literarum lapſus eſt typotheta.

k) B. recte. Componitur vox a *this* & *qhaduh*, ablato *u* euphonico, *qhad* vel *qhath*, ποῦ. v. Matth. 8: 19. Marc. 6: 10. 56.

l) Variam exhibent editi lectionem, quarum neutra mu-

in garda meinamma: domo mea.
62. nimanna uslagjands handu ſeina *ana hohan* m) *jah ſaiqhands aftra gatils iſt* n) *in thiudan-* 62. Nemo imponens manum ſuam aratro, & videns retro opportunus eſt ad regnum
gard-

---

nitur ſuffragio Codicis Mſct. qui noſtram ab omni parte tuetur. v. Supr. c. 8: 19. 21.

m) *hohan*, aratrum, cujus natales & familiam ignorant Philologi: nobis interim haud procul abludere viſum eſt German. *hube*, modus vel menſura agri, unde *hufenlandes*, apud Leibnitium in Epiſtol. ad Ludolfum Miſcell. P. 1. pag. 305. quantum agri homini ruſtico pro familia alenda convenit, vel potius, interprete Wachtero in Gloſſar. German. p. 758. quantum uno aratro per annum coli poteſt: denominatione nimirum facta, pari ratione ac Lat. Barb. *aratrata terræ* ab *aratro*, *jugerum* a *jugo*, *hakenland* ab Iſland. *hake*, Græc. ἀκή, uncus, cuſpis, Hungar. *eke*, aratrum apud Oertelium in Harmon. Linguarum p. 37.

n) B. ex conjectura legendum judicat *ni fagrs*, quod equidem non video quomodo ſenſui Evangeliſtæ convenire poterit, niſi prævia illa particula negativa abfuerit. Quicquid ſit, neutram vocem agnoſcit h. l. Codex, qui habet *gatils*, aptus, opportunus, a *til*, opportunitas, occaſio, Luc. 6: 7. Huic affinia ſunt *tila* Fennon. facultas, locus, itineris commoditas apud Juslenium: ASax. *til*, bonus, *untale*, malus, apud Hickes. in Theſ. Gram. AS. & MG. p. 91. item Diſſertat. Epiſtol. p. 9. ad v. *gytel*, *Ketil*: quibus denique addam ex Somnero *tilung*, auxilium, ſuſtentatio, cura, unde MoeſoGothis *tilon*, adjuvare, auxiliari, quod ſupereſt in *andtiloth*, ἀνθέξεται. Luc. 16. 13.

gardja goths. o)

Cap. X.

1. afar uththan thata *us-taiknida p)*ſan jah *antha-rans ſibuntehund q)* jah inſandida *ins twans qhan-zuh faura andwairthja ſeinamma in all baurge jah ſtade thadei munai-da r) is gaggan.*

Dei.

Cap. X.

1. Poſt hæc autem deſignavit Dominus etjam alios ſeptuaginta, & miſit eos, duos quosque, ante conſpectum ſuum in omnem urbem & locum, quo ipſe iturus erat.

2.

---

o) Ultima hæc non legunt J. & ST.

p) Editi *usmarkoda*. Codex vero Argenteus hanc vocem rejicit, & quam nos reſtituimus, ſubminiſtrat: deſcendit ab *us* & *taiknjan*, Sueth. *tekna*, quod eſt a *taikns*, Sueth. *tekn*, ſignum. cfr. J. & ST. in voce.

q) J. & ST *antharana ſibuntiguns*. B. *antharans ſibuntiguns*, & hoc quidem accuratius, ſi in certis & conceſſis ponendum eſt, etiam numeros cardinales ab auctore noſtro conſtanter declinari; exceptionem vero admittere hanc regulam, docent, præter hunc locum, *thai ſibuntehund*, paullo infra v. 17. *jere ahtautehund*, Luc. 2: 37. 16: 7. *tho niuntehund*, c. 15: 4. *taihuntehund*, ibid. & 16: 7. nec non *taihun* Luc. 15: 8. 19. 17. pro quo editi *taihunja*.

r) Codice præeunte verſum, qui editis deeſt, ſupplevimus. De *munan* notari meretur, quod Gothis ratione duplici uſurpetur, nimirum: 1.) qua idem ſonat ac Noſtrum *mena*, Angl. *to mean*, Belg. *meenen, meynen*, putare, cogitare, Luc. 3: 23. 17: 9. Joh. 13: 29. unde *gamunan*, ASax. *gemunan* Luc. 1: 72. Isl. *muna*, Sueth. *minnas*, recordari, reminiſci. & *minne*, ASax. *mund*, memoria, &c. v. Wacht. l. c. p.

2. quath uhthan *du im s*) *aſans t*) managa, ith waurſtwjans fawai. bidjith nu fan aſanais *ei uſſatjai waurſtwjans in tho aſan ſeina. v*)

4. ni bairaith *pugg. x*) nih

2. Dixit autem illis: meſſis multa ſed operarii pauci, rogate ergo Dominum meſſis, ut collocet operarios ad meſſem ſuam.

4. Ne portate crumenam,

1064. 2.) qua conſuetudine Græca, haud ſecus ac *ſkal* & *haban*, in conſtructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicat, ut h. l. *muna gaggan* pro *gagga*, μέλλω ἔρχεσθαι pro ἐλεύσομαι: *muna gabairthjan* pro *gabairthja*, μέλλω ἐμφανίζειν pro ἐμφανίσω, Joh. 14: 22. 6: 15. Luc. 19: 4. cfr. Hickes. L. c. p. 47. & 87. ubi de *muna* Islandorum eadem obſervat.

s) J. & ST. *du imma:* alloquitur autem Jeſus LXX. diſcipulos, quare probe Codex Mſct. & B. *du im.*

t) Iidem *ſa aſa*, perperam; nam *aſans* eſt caſus rectus, generisque feminini. Matth. 9: 37. Marc. 4: 29.

v) B. *ei uſſandjai waurſtwjans in aſan ſeina*, prorſus idem, quod loco parallelo, Matth. 9: 38. Heic vero pro *uſſandjai* reponimus *uſſatjai*, quod refer ad *ſatjan.* Ulterius, in Codice legimus *waurſtwjands*, errore Amanuenſis, Nominativ. enim eſt *waurſtwja* v. infra v. 7. a *waurſtw*, opus, quod eſt a *waurkjan*, operari. Denique rejicimus *in aſan ſeinamma*, ut legunt J. & ST. atque in ejus locum ſubſtituimus caſum quartum cum articulo.

x) Editi *gairda*, quod proprie notat *zonam*, Sueth. *gördel*, Marc. 1: 6. reddidimus autem vocem huic loco magis congruam *pugg.* ASax. & Sueth. *pung*, Græco Barb. πουγγή, πουγγίον, ποῦκκον, Gall. *poche*, ſacculus, crumena. v. Meursii Gloſſar. p. m. 440. Quin etiam

nih matibalg. nih *ga-ſkohe y) nimannanhun bi wig goljaith.* z)
5. in thana gard ei *inngag-gaith a) frumiſt qui-thaith gawairthi tham-ma garda:*
6. *jah jabai ſijai jainar ſunus gawairthjis b)* gaqheilaith ſik ana im-ma gawairthi izwar.
8. matjaith thata *faurla-gido. c)*

nec peram; neque cal-ceos, neve ullum in via ſalutate.
5. In quamcunque do-mum intratis, primum dicite: pax huic do-mui.
6. Et ſi fuerit ibi filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra.
8. Edite appoſitum.

X II.

---

pungia, notanda PONTANO apud MAURITIUM in Tacti-cis, *thecæ ubi ſagittæ conduntur*, in Dictionariol. LEIBNIT. Celtico. Miſcellan. p. 137.

y) Editi *ſkobe.* Utrumque in uſu. Pro *gaſkohe*, Genit. plural. Marc. 1: 7. mallem Accuſativ. *gaſkoh*, Luc. 15: 22, cujus in explicatione otium mihi fecerunt WACHTER. in Gloſſ. German. & Clariſſ. RAMZELIUS in Diſſertat. de Uſu Lingu. SuecGoth. in illuſtranda an-tiq. Gentis noſtræ ſimplicitate, p. 8.

z) Sic iterum Codici Argenteo reddidimus, quæ deſide-rantur in editis.

a) Editi *ingaggith*, quin & ST. mox infra v. 10. *in-gaggaith*, pro *innguggaith*, quod Gothus habet utro-bique.

b) Lacunam editorum, addicentibus auſpiciis, ſupple-vimus.

c) J. & ST. *fauralagido.* v. P. Prim. ad Marc. 2: 26.

11. *thiudangardi.* *d*) ST thiudangardja.
11. Regnum.

13. mahteis *thozei* *e*) waurthun in izwis. *airis thau* *) in ſakkum jah *azgon.* *f*)
13. Miracula, quæ facta fuerunt in vobis, dudum in ſaccis & cineribus.

14. *ſwethauh.* *g*) ST. ſe thauh.
14. Verum.

15. thu und himin *ushauhido.* *h*) und halja *gadrausjaza.* **)
15. Tu usque ad cœlum exaltata, usque ad infernum deprimeris.

17. *gawandidedun than ſik* *i*) thai *ſibuntehund* *k*)
17. Reverſi autem ſunt ſeptuaginta cum gaudi

d) v. P. Pr. ad Matth. 6: 13.

e) B. expunxit Junii *thoſei*, quod tamen, errore forſan librarii, admittit Matth. 27: 55. v. P. Pr. pag. 20.

*) Utrum diviſim cum B. vel conjuncte cum J. & ST. legeris rectius, haud facile dixerim: deſcendit ab *air*, mane, cfr. Spec. Gloſſar. Ulph. II. p. 42.

f) ST. *azgom*, v. Matth. 11: 21. De voce conſuli velim Wacht. ſub v. *aſche*.

g) Sic J. & B. Vocem emendavimus P. Pr. Matth. 7: 15.

h) J. & ST. *ushauhida*: utrumque bene, v. Matth. 11: 23. caſus rectus maſcul. eſt *ushauhids*, particip. paſſiv. verbi *ushauhjan*, Sueth. *upphöja*, exaltare.

**) Editi *gadrausjazai* minus recte; nam ſecund. Sing. Indicat. paſſivi conſtanter finitur in *za*, non in *zai*: exempla paſſim occurrunt.

i) Hunc ordinem ſervant Cod. Arg. & B. J. vero & ST. *gawandidedun ſik than.*

k) B. *ſibuntehuns*. J. & ST. *ſibuntiguns*. v. paullo antea v. 1. not. *q*.

mith ſahedai.
18. gaſaqh ſatanan *ſwe laubmunja driuſandan l)* us himina.
21. jah andhulides *thaniu m)* klahaim. *jai n)* atta.
24. hausjan thatei jus *gahauſeith. o)*
25. *witodafaſteis p)* ſums

dio.
18. Vidi ſatanam inſtar fulguris cadentem e cœlo.
21. Et revelaſti ea parvulis: certe pater.
24. Audire, quod vos auditis.
25. Legisperitus quidam

l) J. & ST. *ſwe laubmunja driuſandam*, quæ male cohærent; accuratius B. *driuſandan*, quod referri debet ad *ſatanan*, non vero ad *laubmunja. laubmoni*, fulgur, fulmen, Luc. 17: 24. Idem vocis videtur ac Lat. *lumen*, & Græc. φλεγμονή, inflammatio, a *laub*, quod reſiduum eſt in Goth. *laubatjandei*, coruſcans, unde *liubad*, lux, ignis, Celt. *Llucbed*, fulgur, &c. apud Leibnit. L. c. p. 131. cfr. porro Wacht. in Gloſſar. & v. *lob.*

m) Editi & Codex Mſct. ita. Edw. Lye vult *tho* vel *thata*, quod etiam melius eſt: & *thaniu* forte referendum inter errores librarii.

n) ST. *jah.* v. P. Prim. ad Matth. 11: 9.

o) J. & ST. *gabauſaith.* B. *gabauſeid:* prius rejicimus, poſterius ſtare poteſt. v. quæ annotavimus ſupra ad c. 1: verſ. 32.

p) Iidem inepte *witodafaſtjeis*, voce compoſita a *witoth*, lex Matth. 7: 12. *uuittut*, Gloſſ. Lips. & *uuizod* Otfrid. idem, quaſi *wysheit*, Sueth *wishet*, ſapientia, v. Archæolog. Teut. in Collect. Etymolog. Leibnit. p. 191. & *faſteis*, cuſtos, Noſtratibus *faſt*, in compoſitis *ordfaſt*, antiq. *faſtordur*, verborum te-

uſtoth. q)	ſurrexit.
ib. libainais aiweinons arbja *wairtha. r*)	ib. Vitæ æternæ hæres fiam.
26. *tharuh s*) quath du imma.	26 At dixit ei.
27. jah neqhundjan theinana ſwe *thuk ſilban. t*)	27. Et proximum tuum ſicut te ipſum.
28 *thanuh. v*) JUN. thannuh.	28. Tum.
29. *an x*) qhas iſt mis *neqhundja. y*)	29. Ecquis eſt meus proximus.
30. *thaiei. z*) J. & ST. thaei.	30. Qui.

Cap.

nex, *faſtheitinn*, promiſſorum tenax, apud VEREL. in Indice: quod eſt a *faſtan*, ſervare, cuſtodire, cfr. STIERNHIELM. Gloſſar. in voce.

q) Editi *uſstoth*. v. ſupra ad c. 8: 55.

r) Editi *wairthau*, & ſic regulariter foret; ſatis vero præſidii eſt in ipſo Codice pro noſtra lectione.

s) J. & ST. *thanuh*, quod ſignificatione eſt idem.

t) Iidem, *thus miſſan*. Emendavit B. optimo jure; nam antecedens *frijon* adſciſcit Accuſat non Dativ. *miſſo*, vocabulum indeclinabile, notat *invicem*, quod Senſus & Syntaxis hoc loco recedere jubent.

v) Sic ST. & B. recte.

x) Editi *jah*. vide quæ ſuperius dicta ſunt ad c. 3: 10.

y) ST. mendoſe *neqhundbja*, cfr. v. 17. alibique paſſim. Deducitur vox a *neqh* vel *neqha*, ASax. *neah*, Franc. & Alam. *nako*, prope: ſimili ratione ac a *prope*, *proximus*, a *nær*, *næſte*, vicinus, &c. Hinc porro *neqhjan*, Belg. *naken*, Sueth. *nåkas*, appropinquare v. WACHTERUS in v. *nahe*.

z) Hunc errorem ſæpius ſuſtulimus. cfr. P. Pr. p. 15. 29.

Cap. XIV.	Cap. XIV.
11. hauheiþ ſik *ſilban. a)*	11. Extollit ſe ipſum.
12. nih garaznans *ga-beigans. b)*	12. Neque vicinos divites.
14 in *uſtaſſai. c)*	14. In reſurrectione.
16. *tharuh d)* J. & ST. thanuh	16. At.
ib. *haihait e)* ST. haihaith.	ib. Vocavit.
18. habai mik *faurquithanana. f)*	18. Habe me excuſatum.
22. jah *nauh ſtads iſt. g)*	22. Et adhuc locus eſt.

23.

---

quin etiam ſupra c. 5: 17. & infra c. 15: 7. 19: 27. 20: 35.

a) J. & ST. *ſilba*, ipſe; requirit autem conſtructio caſum quartum, ut paullo ante, c. 10: 27.

b) Iidem legunt *gabejans*. Accuratius in Indice Juniano *gabeigans*, in caſu recto Singul. *gabeigs*, *gabigs*, dives, Luc. 16: 19. 18: 23. a *gabein*, opulentia, pari modo ac *audags* ab *auda*: *mahteigs* a *mahts*: *bidagwa* a *bida* &c.

c) Sic Codex Arg. & B. Rectius J. & ST. *usſtaſſai*, ab *us* & *ſtandan*, v. Luc. 2: 34. 20: 36.

d) Diximus cap. præced. ad v. 26.

e) J. & B. idem; eſt enim præterit. a verbo *haitan*, ſignificante 1) vocare, nuncupare, 2) jubere, præcipere 3) promittere, ſpondere: quemadmodum triplicem hanc notionem obſervant, & more ſuo diligenter explicant Jun. & Wachter. in Gloſſariis.

f) Junius habet *faurquithana*, & infra verſ. 19. *farquithanana*: utrumque improbante Codice noſtro, cui ST. & B. aſſentiuntur.

g) ST. eadem legit; ſed ſuo quidque loco non diſponit,

23. ei *usfulnai b)* gards meins.
23. Ut compleatur domus mea.

30. manna duſtodida *timbrjan. i)*
30. Vir incepit ædificare.

31. thankeith *ſtaiu k)* mahteigs.
31. Cogitat an poſſit.

ib. mith twaimtigum *thuſundjo.* *)
ib. Cum viginti millibus.

34. *jabai.* ST. *jadai. l)*
34. Si.

35. nih du airthai *ni. m)*
35. Nec ad terram, neque.

Cap. XV.

6. thammei *bigat n)* lamb mein
6. Eo quod inveni ovem

b) Extat in Cod. Arg. & BENZELIANO; melioris tamen notæ eſt *usfullnai*, apud J. & ST. a *fulls* v. ſupra c. 1: 40. cfr. interim quæ monuimus c. 8: 55. ad vocem *uſtoth.*

i) Sic B. v. ſupra v. 28. J. & ST. *timrjan*, quod Ulphilæ etiam adſeri poteſt, inde quippe deſcendunt *timrja* faber, *timrjans*, ædificantes, *gatimrja*, ædificabo, &c. quæ a JUNIO collecta ſunt in Gloſſario ſub voce.

k) Ex regulis foret *ſtjaiu*, v. EDW. LYE Grammat. Goth. p. XLVII. *j* vero heic, ut nonnunquam fieri ſolet, abjicitur, cfr. Luc. 8: 25. Editi, *ſtau.*

*) Editi *thuſundjom*, ut eodem hoc verſu; heic vero *m* finale deſideratur, nec veſtigium lineolæ cujusdam obliquæ, τὸ *m* ſignificaturæ, apparet.]

l) Vox, ope typographi, corrupta.

m) Sic. J. & B. ST. *nih*, quod h. l. malim; priori autem *ni*. v. Supra c. 8: 17. item Marc. 6: 8. P. Pr, pag. 32.

n) ST. *bigath.* J. & B. *bigat* a *bigitan*, Sueth. *påbitta*, invenire, unde in futuro *bigitai*, pro quo editi *bigiutai*, Luc. 18: 8. v. JUN. in Gloſſ. Gothico.

mein thata *fraluſano*.**)
7. *thau in niuntehundis* o) jah niune.
8. aiththau ſuma quino drakmans habandei *taihun*: *jabai* p) fraliuſith drakmin ainamma. niu tandeith lukarn. jah *usbaugeith* q) razn.

meam deperditam.
7. Quam ob nonaginta & novem.
8. Aut quædam mulier drachmas habens decem, ſi perdit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit.

9.

**) Idem legit *fralauſano*, & paullo ante v. 4. cum Jun. *fralauſanin*; ſed utraque lectio idonea deſtituitur auctoritate, ſiquidem occurrit adhuc infra caſus rectus *fraluſans*, v. 24. a *fraliuſan*, in præterit. *fralaus*, pro quo editi verſu proxime ſequenti *fralausda*, Sueth. mutato *s* in *r*, *förlora*, amittere, unde *förluſt*, damnum, jactura. Plura docent Jun. & Wachter. in Gloſſar. ad vocem.

o) J. & ST. *than in niuntehundas*, quod emendatum videmus in Edit. Benz.

p) Iterum mendoſe legunt *taibunja. ſai.* B. tuetur lectionem accuratiorem.

q) Ita certe Codex noſter, quid vero vocis ſit, non æque certum eſt: quum tamen obſervem, Græcos Codd. h. l. habere σαροῖ, καθαίρει, & Lat. everrit, mundat, teſte Edit. Milliana p. 170. in animum induxi, nihil aliud priſcis Gothis denotaſſe *usbaugjan*, quam quod Germani hodieque dicunt *fegen*, *ausfegen*, Isl. *fægja* apud Verel. & Noſtrates *fæja*, mundare, purgare, converrere: atque etiam naturali permutatione elementorum *f* & *b*, non procul hinc abludere, ſive ſenſum, ſive rationem vocum etymologicam penſite-

9. bigat. *drakmein r)* thammei *fralaus. s)*	9. Inveni drachmam quam perdidi
10. faheds wairthith in andwairthja *aggele t)* goths.	10 Gaudium erit coram Angelis Dei.
12. atta. *gif mis ſei undrinnai mik dail aiginis. v)*	12. Pater, da mihi, quæ competit mihi, partem poſſeſſionis.
14. dugann *alathbarba x)* wairthan.	14. Coepit egentiſſimus fieri.
15. gahaftida ſik ſumamma *baurgjane. y)*	15. Adhæſit cuidam civi.

18.

mus. Verum hac noſtra conjectura non nobis adeo videmur muniti, quin aures morigeras meliora docturo facile præbeamus.

r) Editi *drakmin*, ut verſu præcedenti; heic autem requiritur Accuſativus. Vox ceteroquin Græca, quam v. in Append. ad Gloſſar. JUNIANUM.

s) Diximus ad v. 6.

t) Editi *aggilum*, quod pugnat cum ipſa conſtructione, quæ non Dativ. ſed Accuſativ. exigit. Ceterum cfr. Specim. Gloſſ. Ulph. II. p. 35.

v) Editi *gif mis ſo undrinnanein dail aiginis:* EDW. LYE rectius, *tho undrinnandein* v. Edit. BENZ. p. 253. Noſtræ interim lectioni, regulis Grammat. conformi, adſtipulatur non obſcure Cod. Argenteus.

x) Sic quidem legimus, ſed errore, ni fallor, Amanuenſis, pro *alltharba*, vel prout editi *allatharba*. v. Supra c. 9: 11. & Gloſſ. Ulph. II. p. 47.

y) J. & ST. *baurjane*. cfr. quæ annotavimus c. 2: 4. ad vocem *baurg*.

18. frawaurhta mis *in z)* himin.

21. ei *haitaidau a)* ſunus theins.

22. quath than ſa atta du *ſkalkam ſeinaim. b) ſprauto bringith c)* waſtja tho frumiſton. jah wawasjith ina. jah gibith *figgragulth. d)*

24. jah bigitans *warth: e)* jah dugunnun *wiſan. f)*

18. Peccavi in cœlum.

21. Ut nominer filius tuus.

22. Dixit autem pater famulis ſuis: ſtatim adferte ſtolam priorem, & induite illum, & date annulum aureum.

24. Et inventus eſt: & cœperunt (bene) eſſe,

z) ST. vitio typographi, *is.*

a) Ita v. verſ. 19. JUN. *haitaudau.* cfr. cap. anteced. v. 10, & v. *haihait.*

b) J. & ST. *ſkalkam ſeiname.* B. vero, monente etiam HICKESIO in Theſ. Gram. ASax. & MGoth. p. 81. emendavit.

c) Editi *tobrigg*, quod vel eo nomine ſuſpectum eſt, quum, quid ſit illud *tobrigg*, vel ipſum Ulphilam fugeret; foret autem, ex frequentiori ſcriptura, *briggith*, ſed v. ſupra c. I: 64. *ſprauto*, cito, ſubito, ablata præfixa conſona *s*, & *p* in *b* mutato, affine videtur noſtro *brått*, quod idem ſignificat. JUNIUS vero, neſcio quam vere, derivat. ab Isl. *ſprotta*, germinare, erumpere, ceu videre eſt in Gloſſar. Goth. p. 314.

d) J. *friggragulth*, ST. *fingragulth;* uterque autem probe in Gloſſariis *figgragulth*, Suethice diceres *fingerguld*, Isl. *fingurgull*, δακτύλιον, annulus aureus.

e) ST. incuria librarii, *wartha*, vox nihili.

f) Editi *wailawiſan*, εὐφραίνεσθαι, ut infra verſ. 32. Nos

25. was uththan ſunus is ſa *althiza g*) *ana akra. h*) *jah quimands atiddja neqh razn. i*) jah gahau-

25. Erat autem filius ejus ſenior ruri, & veniens appropinquavit domui, & audivit canſida

---

tamen, adſtipulante Codice, excludimus præfixum *waila*, neque eo ſenſui tenebras offundere videbimur illi, qui obſervaverit, ſimplex *wiſan*, Germ. *weſen*, idem non nunquam ſignificare, ac convivari, una vivere, apud WACHTERUM in Gloſſar. Germ. p. 1883. Atque hoc genus dicendi Gothis Germanisque, ut multa alia, cum Græcis commune fuiſſe docemur illa formula, qua utebantur, quum aliquem ad convivium invitarent: ὅπως παρέσει μοι, pro δεομαί σου, ὅπως παρέσει μοι συνδειπνησόμενος: unde etiam, obſervante LAMB. BOSIO ad Phil. 1: 23. μετά τινος εἶναι, notat *cum aliquo epulari.* Sic quoque Latini: *hodie apud me ſis volo*, ſcil. *cœnaturus mecum: una ſimus*, ſcil. *cœnaturi.* v. LEISNERUS in annotat. ad L. Bos. Ellipſes Græc. p. m. 293. Ceterum ad notionem vocis rariorem ulterius ſtabiliendam maximi erunt momenti, quæ pluribus docet Præfat. ad Spec. Gloſſ. Ulph. III. de *waila wiſan.*

g) Editi vocem non habent, adeoque omiſſa eſt in Gloſſariis, liquet vero eandem eſſe ac Sueth. *ældſte*, ASax. *yldſa*, Græc. ἑωλότατος, nimirum Superlativ. a poſitivo *alths*, Noſtrat. *åldrig.* ASax. *eald*, ἕωλος, *altus*, &c. Cunctis ortum ducentibus ab Isl. *ala*, nutrire, gignere, unde *alder*, generatio, *alſter*, genitura. cfr. Præfat. ad Specim. Gloſſ. Ulph. II. p. 25.

h) B *ana landa.* J. & ST. *ana lande*: utrumque explodimus. *akra* in recto *akrs*, Matth. 27. 8. ager, Sueth. *åker.* v. Specim. modo laudatum p. 46.

i) Editi legunt *jah mithti anei gawandida ſik jah attiddja*

ſida *ſaggwins. jah lai-kans. k)*

26. *jah athaitands ſumana magiwe. frahuh qha weſi thata.*

27. *tharuh is quath du imma. thatei brothar theins quam. jah afſnaith* atta theins ſtiur thana ali-dan.

tantes & ludentes.

(26. Et arceſſens quendam famulorum, interrogavit, quid eſſet illud?

27. Ille vero dixit ei, frater tuus venit, & mactavit pater tuus vitulum altilem.

29.

---

neqba razn, quæ a genuina lectione prorſus abhorrent, nec unde occaſio errandi nata ſit, facile dici poterit, quum Codex Mſct. h. l. oculum vix fruſtretur. Pro *neqba* legimus *neqb.* v. Supr. 10: 29.

k) Hæc & quæ ſequuntur v. 26. 27. ex Codice Argenteo reſtituimus, quorum etiam nonnullis vocibus, cum reliqua cuivis pateant in promtuque ſint, aliqua illuſtrationis loco ſubjungere licet:

Jaggwins, caſ. quart. plural. a recto Singular. ut opinor, *Jaggw*, συμφωνία, Sueth. *ſång*, & veteribus univerſe in omnibus dialectis Borealibus, *ſanc*, *ſang*, *ſange*, modulatio, cantus, concentus. Proxime deducitur a *ſiggwan*, quod Ulphilæ denotat *legere*, Luc. 4: 16. 10: 26. Noſtratibus *ſiunga*, antiq. idem, unde *ſiungu boenir*, legere preces, apud VEREL. in Indice. cfr. VeſtGoth. Legg. Kirk. B. c. 13. § 3. hodie vero ejusdem notionis ac ASax. & Franc. *ſingan*, Alam. *ſinkun*, Germ. *ſingen*; canere, cantare, cujus translationis variæ & quidem probabiles cauſæ adferuntur a WACHTERO in Gloſſar. & HICKESIO in Diſſert. Epiſtol. p. 156.

29. *tharuh.* *l*) ST. thanuh. 29. Verum.

31. thu ſinteino mith mis waſt *jah is.* *m*) jah *all n*) thata mein. 31. Tu ſemper mecum fuiſti, & es: & omne hoc meum.

32. *faginon.* *o*) JUN. fajinon. 32. Lætari.

Cap. XVI. Cap. XVI.

1. *ſaei aihta p*) tauragaggjan. 1. Qui habebat præfectum domus.

ib. ei *diſtabidedi aigin q*) is. ib. Ut diſſiparet bona ejus.

2.

---

frabuh qha weſi thata: eadem locutio occurrit Luc. 18: 36. heic autem verbo *frab* adjicitur *uh* illud euphonicum, quo de ſat multa a nobis antea dicta ſunt.

afsnaith: habemus ſupra v. 23. *ufsneithith*, & infra v. 30. *ufsnaiſt*, foret igitur rectius *ufsnaith*, a *ſneithan*, v. P. Pr. ad Matth. 6: 26.

l) v. c. 10: 26.

m) Legit interpres ſine conſenſu Codd. aut καὶ αὐτὸς, ut putat B. aut καὶ εἶ, ceu monet EDW. LYE; nam *is* utroque modo explicari poteſt, commodior tamen forte videbitur conjectura LYEANA,

n) J. & ST. *alla*, quod ratio conſtruendi non patitur. B. emendate.

o) v. P. Prim. Marc. 4: 16. ad vocem *fahedai*.

p) J. & ST. *aihida*; probe autem cap. præced. v. 11. *aihta* a verbo *aigan*, poſſidere: pari omnino analogia, ac ASax *aht* ab *agan*, & Sueth. *ätte* ab *æga*. v. Specim. Gloſſar. Ulph. II: pag 39.

q) Editi *diſtahidudi aigan:* utraque vox regulis Grammat. contraria. LAMB. KATENUS in Gemeenschap tuſſen

2. du qhe thata *hauſja r)* fram thus usgifrathjon *fauragaggjis* *) theinis.
3. graban *ni mag. s)*
4. *eithau. t)* J. & ST. eithan.
5. qhan filu *ſkalt v)* ſanin meinamma.
10. *ſaei triggws x)* iſt in *leitilamma jah in mana-*

2. Cur hoc audio de te? redde rationem præfecturæ tuæ.
3. Fodere non valeo.
4. Ut.
5. Quantum debes Domino meo?
10. Qui fidelis eſt in minimo, etiam in magno *gam-*

---

de Gottiſche Spraeke en de Nederduytſche p. 63. docet quidem 3. perſ. præt. Subjunct. terminari in *dudi* æque ac *dedi*; exempla vero, deſiderantur, v. Edw. Lye, Gram. Goth. p. XLVIII. Nec *aigan* melioris eſt notæ; erit quippe quem *diſtahjan* poſtulat, Accuſat. ſing. atque adeo *aigin*. cfr. laudatus Ten-Katen l. c. p. 55.

r) ST. *hausjah*; *h* autem finali caret vox illa ubique; idque propterea non adhibent J. & B.

*) ST. *fauragagjis*, Jun. v. 1. *fauragagjan*, & ambo v. 3. *fauragaggjis* corrupte. v. antea c. 8: 3.

s) Iterum ST. *nim ag*, minus recte. J. & B. melius diſtinguunt.

t) Sic v. Luc. 14: 32.

v) ST. vitio librarii, *ſhalt*; quin etiam cum Junio pro *ſkulun* legit *ſkulum*, cap. 18: 1.

x) J. & ST. *triggwa*, perinde eſt; nam Codex Mſct. niſi forte incuria Amanuenſis, mox infra habet *untriggwa*; pro quo B. *untriggws*, tamquam frequentius admittit. Vox alioqui eadem ac Sueth. *trygg*, fidus, unde *otrygg*, infidus, *trygghet*, ſecuritas, *trygga*, perſuadere v. Verel. in Indice. Hickes in Theſaur. Gram. Franc. Theot. p. 99.

gamma triggws iſt. jah ſa y) in leitilamma un-triggwa. jah in manna-gamma untriggws iſt. z)
13. niainshun thiwe mag twaim fraujam ſkalkinon *andizuh a) ainana fijaith. jah antharana frijoth. aithtbau ainamma andtiloth. b) ith antharamma frakann. ni maguth gotha ſkalkinon jah ſaibuthraihna.* **)
15. *audaſet c)* in andwairthja goths.
17. *ith azetizo d)* iſt himin jah

fidelis eſt: & qui in minimo infidus (eſt) etiam in magno infidus eſt.
13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire, aut unum odio habebit, & alterum diliget, aut uni auxiliabitur, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire & pecuniæ.
15. Abominabile coram Deo.
17. Verum facilius eſt

y) Pro *ſa* B. legit. *ſaei:* & porro, reclamante Codice, addit *iſt*, quod tamen, ſi abfuerit, detrimenti nihil infertur ſenſui.

z) Sic totum fere verſum, ſuffragante etiam Rev. BENZELIO, reſtituimus.

a) Quid vocis ſit, indagare non licuit B. *aithtbau*, quod paullo infra occurrit; ibi autem mendoſe *aithau*, & porro *jah* pro *ith*, eodem hoc verſu.

b) v. Supra, c. 9: 62. ad v. *gatils*.

**) Eadem pæne, quæ hic Codici Argenteo reddidimus, leguntur Matth. 6: 24. Ceterum obſervamus lectionem variam *mammonim*, prout ſupra, ſuo loco, annotavimus. cfr. JUN. Gloſſ. Goth. p. 244.

c) J. & ST. *andſet:* uterque emendavit in Gloſſariis.

d) ST. *jah azetizo;* amat vero ſenſus particulam adver-

jah airtha hindarleithan thau witodis ainana *writ gadriuſan. e)*

18. afletands quen *ſeina. f)*

19. gawaſids was paurpaurai jah *byſſaun. g)*

20. banjo *fulls. h)*

21. gairnida *ſath itan i)* drauhsno.

ibid. *bilaigodedun k)* banjos is.

cœlum & terram præterire, quam legis unam literam cadere.

18. Dimittens uxorem ſuam.

19. Induebatur purpura & byſſo.

20. Ulcerum plenus.

21. Cupiebat ſaturari deciduis.

ib. Lingebant ulcera ejus.

23.

ſativam, non copulativam.

e) Editi *wruta driuſan;* conſentiunt autem noſtræ lectioni & Codex Mſct. & vocis affinitas; Noſtratibus quippe *rita*, Angl. *to write*, Franc. *rizan*, ASax. *writan*, notat ſcribere: unde porro iisdem, *writere*, ſcriptor, *writing*, ſcriptio, *writing-fethere*, calamus, *writ-ſeax*, ſcalpellum, ſtilus cfr. WACHTERUM ſub v *reiſſen.*

f) ST. errore typographi, *ſaina.*

g) J. & ST. *byſſaum*, & ſic quoque in Gloſſariis B. vero recte.

h) Sic. Diximus ſupra c. 2: 40. ad vocem *gafullnands.*

i) Editi *ſathnan.* v. quæ obſervavimus c. 6: 25. ad v. *ſadans.*

k) J. & ST. *bilaigwodedun;* patet vero corruptum eſſe vel ex affinibus ſuis, nimirum ASax. *liccan*, *liccian*, Belg. *lecken*, *licken*, Græc. λείχειν, Sueth. præpoſito, ut ſæpe fit, ſibilo, *ſlicka*, Lat. *lingere*, Fenn. *lakin*, lambo, apud JUSLENIUM v. JUN. Gloſſ. Goth. p. 224.

23. gaſaqh *thana l)* abraham fairrathro. jah *lazzaru m)* in barmim is.

Cap. XVII.

3. *idreigo* ſik. *n)* Jun. idrejo ſik.

4. *fraletais* imma. J. *afletais. o)*

6. jah *andhauſidedi p)* thau izwis.

7. qhas than izwara ſkalk aigands *ariandan aiththau baldandan* *) ſaei *atgaggandin q)* af haith-

23. Vidit Abrahamum procul, & Lazarum in ſinubus ejus.

Cap. XVII.

3. Pœnituerit eum.

4. Remitte ei.

6. Et obediret vobis.

7. Quis autem veſtrum ſervum habens arantem aut paſcentem, qui accedenti ab agro jai

---

l) J. & ST. *than*, quod quidem nexus; non vero Codex agnoſcit.

m) Editi *lazaru* & *lazarum*, v. paullo ante v. 20. Gothus h. l. duplicat elementum z.

n) Sic ST. & B. ab *idreigon* Matth. 27: 3. pœnitere, unde *idreiga*, pœnitentia, Sueth. *ider*, quo de cfr. Præcl. Mag. Annerstedt in Obſervat. Philolog. Specim. I. p. 16.

o) Utrumque Codici Arg. probatur. v. interim verſ. proxime antecedent.

p) J. & ST. *andhauſeidei*, contra regulas Grammat. quod B. more ſuo, probe emendavit.

*) Iidem legunt *ariandam aiththau baldandam*, incommode; jungitur enim præcedenti verbo *aigan* non Dativus, ſed Accuſativus. Marc. 12: 6. Luc. 20: 28. cfr. Specim. Gloſſ. Ulph. III. p. 70. v. *arjan*. & ST. in Gloſſar. Goth. p. 84. v. *baldan*.

q) Exhibent iidem *quimandim;* foret autem *quimandin*,

jai quithai ſuns. *bindarleith anubkumbei. r*) | dicat ſtatim: præterito discumbe.

8. manwei qha *du nahtmatjau. s*) | 8. Præpara quid ******

9. iba *thankth usfairhaitis t*) ſkalka jainamma. | 9. Num gratias reddis ſervo illi.

Z 12.

ſi lectionem J. & ST. adoptaremus, ſed veriorem reſtituimus, conſentiente etiam B.

r) Variam formulæ hujus diſtinguendæ rationem ſuppeditant editi. J. legit *bindarleitha nub. kumbei.* ST. *bindarlei thanub kumbei.* B. *bindarleith anakumbei*; nos autem, adſtipulante Edw. Lye, veriſimiliorem ſequimur, obiterque obſervamus, quod particula *ub* non raro inter præpoſitionem & verbum interponatur, ut videre eſt infra. c. 18: 38. Joh. 7: 32. 11: 41. cfr. Edit. Benz. p. 264.

s) Par eſt ratio hujus loci, quem forte difficulter explicuerit, qui lectioni inhæret ipſius Codicis; juvabit vero rurſus adire modo laudatum Edw. Lye, legentem *du nahtmatjan*, i. e. ad cœnandum, vel ut cœnem, quæ locutio interpreti noſtro eſt perfamiliaris. v. Supra c. 4: 10. 5: 1. 4. 9: 16. &c. cfr. Edit. Benz. l. c.

t) J. & ST. *thank jus fairhaitei.* B. *thankth usfairhaitith.* Codex utitur ſecunda perſona, rectene an per errorem Amanuenſis, non dicam; etenim opponi poteſt, quod omnes Codices admittant tertiam, exceptis duobus, nimirum Lincolnienſ. I. & Cod. Coll. Nov. qui habent χάριν ἔχεις. v. Edit. Millian. p. m. 174. Nec felicior, quæ hunc locum explicet, etymologia præſto eſt: novimus quidem *thankth* eſſe Accuſativ. a recto *thankths*, Sueth. *tack*, ASax. *dank*, gratia, grates v.

12 *thaib.* v) J. & ST. thai. 12. Qui.
19. *uſſtandands* x) gagg. 19. Surgens ito.
20. *fraihans.* y) J. & ST. fraihands. 20. Jnterrogatus.
ib. *andhof* z) im jah quath. ib. Reſpondebat eis & dicebat.
21. nih *quithand* a) ſai her. 21. Neque dicent, ecce hic.
25. faurthis ſkal *manag gathulan.* b) 25. Prius oportet eum multa pati.
31. *ni atſteigai dalath* c) 31. Ne deſcendat ſumeniman

WACHT. Gloſſ. v. *danken;* quid vero ſibi velit *usfairhaitis*, utrum deſcendat ab *us*, *fair* & *haitan*, quod v. ſupra ad c. 14: 16. atque adeo, ſecundum JUNIUM, ex obſoleta quadam ſignificatione promanet: vel aliunde petenda ſit ejus origo, non æque liquido conſtat.

v) Sic Codex Mſct. & B. uſitatius tamen *thaiei.* Cave interim, cum hac voce confundas illud *thaih*, quod occurrit Luc. 2: 52. notatque *proficiebat.*

x) J. *uſtandans.* ST. *uſtandands:* utrumque mendoſum.

y) Ita recte vertit ἐπερωτηθεὶς. Deducitur vox a *fraihnan*, interrogare, fama accipere, unde noſtrum *fråga*, idem, & *frægd*, fama. v. STIERNH. Gloſſ. in voce.

z) Editi *andhaf;* format vero *andhafjan* præteritum *andhof*, v. Matth. 27: 12. & paſſim.

a) ST. *quithands*, dicens, quod huic loco non quadrat.

b) J. & ST. *managai thulan;* hanc vero conſtructionem rejiciunt præcepta Grammatices. De voce *thulan* disſeruimus P. Prim. ad Marc. 9: 19.

c) Delerunt rurſus Codicem J. & ST. legentes *ni quemai*

niman tho.
33. *ganasjith tho. d)*
34. twai wairthand ana li-
gra *ſamin. ains usnimada*
jah anthar bileithada:
35. *twos* wairthand *malan-*
deins ſamana. aina usni-
mada jah anthara bi-
leithada. *e)*
37. ith is *quath im f) tha-*
rei g) leik *jaindre ga-*

re illa.
33. Servabit eam.
34. Duo erunt in lecto
eodem: unus auferc-
tur & alter relinquetur:
35. Duæ erunt molentes
ſimul, una auferetur &
altera relinquetur.
37. Sed is dixit eis: u-
bi cadaver, illic con-

---

dalath; vocem nihilominus, quam reſtituimus, ambo in Indicibus afferunt.

d) Legunt iidem *libantaujith*, vivificat Joh. 6: 63. unde etiam illud, obſervante Rev. BENZELIO, huc transtulere; ſed ingratiis Codicis noſtri, qui habet *ganasjith*, quo de v. antea c. 9: 24.

e) Duobus his verſibus, mutilis & corruptis apud J. & ST, medicinam adhibuimus. Totum verſum ſequentem, teſte quoque B. deſideramus, eumque nec legiſſe Gothum exinde probabiliter colligi poteſt, quod Codices nonnulli eodem deſtituuntur. Supponunt nihilo ſecius J. & ST. *twai wairthand*, atque etiam defectus indicia ſubjungunt, quæ tamen, quo loco habenda ſint, ultro quivis animadverterit.

f) JUN. *quath du im:* idem eſt; nam *quithan* tam abſolute, quam præpoſitione adjecta, cum Dativo conjungitur.

g) J. & ST. *tharuh;* horum vero Adverbiorum eadem eſt differentia, ac Lat. *ubi* & *ibi: tharei auk iſt huzd izwar: tharuh iſt jah hairto izwar*, Matth. 6: 21. cfr. Joh. 12: 26. 14: 3.

liſand ſik arans. h)

Cap. XVIII.

4. jah ni wilda *laggai qhei-lai.* *)

ib. jabai jah *goth i)* ni *og. k)*

5. ith in thizei *usthriu-tith l)* mis ſo widuwo. fraweitha tho. *ibai und andi m)* quimandei *u-ſagljai n)* mis.

gregant ſe aquilæ.

Cap. XVIII.

4. Et noluit multo tempore.

ib. Etſi Deum non timeo.

5. Tamen quia moleſtiam mihi præbet hæc vidua, vindicabo eam, ne extremum veniens obtundat me.

8.

---

h) Deſunt in editis. *jaindre* legimus pro *jaind*, idem, Joh. 11: 8. ut *hidre* & *hidrei* pro *her*, ὧδε, & *qhadre* pro *qhad*, ποῦ. Adverbia loci Gothica. De voce *arans* cfr. Spec. Gloſſar. Ulphil. III. p. 69.

*) J. & ST. *lagga qheilai*, quod B. Codice & Syntaxi jubente, correxit.

i) ST. *guth.* v. P. Prim. Matth. 27: 6. ad v. *gudjans.*

k) Sic J. & ST. iisque aſſentitur Codex Argent. B. legit *oga.* Refer ad *ogan*, timere, unde *agis*, timor, v. Supra c. 1: 65.

l) Leve eſt, obſervo tamen, ST. habere *uſtriutith*: compoſita eſt vox ab *us*, particula intendendi & *thriutan*, moleſtum eſſe; unde Fenn. abjecta, more ſuo, prima conſona, *rutiſtan*, premo, apud Juslenium. Conſenſum linguarum affinium vide apud Wacht. in Gloſſ. ſub v. *druſſ.*

m) J. & ST. *iba ni in andi.* B. recte, cfr. Marc. 13: 27.

n) Editi *uſagajai*, quod apud Ulphilam non reperitur; verum ſubſtituendo *l* pro *a*, quorum ſimilitudine erratum eſt, habemus vocem genuinam *uſagljai*, ab *us*

8. *bigitai o)* galaubein ana airthai.	8. Inveniet fidem ſuper terram.
25. rathizo allis iſt *ulbandau. p)*	25. Facilius utique eſt Camelo.
ibid. *thairhleithan. thau. q)*	ib. Tranſire, quam.
26. *an qhas. r)* J. & ST. anqhas.	26. Itaque quis.
29. *brothruns. s)*	29. Fratres.
30. *managfalth. t)* ST. ma-	30. Multiplicia.

& *agljan*, perſequi, affligere, unde *aglo*, perſecutio, afflictio. & *agluba*, pro quo ST. *agauba*, mox infra v. 24. cfr. Specim. Gloſſ. Ulphil. II. p. 37.

o) Editi *bigiutai* v. Supra c. 15: 6.

p) ST. *ulbandan*; juxta regulas Declinationum, caſus rectus *ulbandus* format Dativum *ulbandau*, quod, auctore Rev. Benzelio in Obſervat. ad Marc. 10: 25. & ſono, & origine convenit cum *Elephante*; ſed non inſuetum, eandem vocem tranſire in lingua alia in ſignificationem diverſam: Sic *wulfs* Goth. non *vulpes*, ſed *lupus*, &c. quibus addenda ſunt, quæ obſervata videmus in Specim. Gloſſ. Ulph. II. ad vocem *abaks*. De *ulbandau* vide plura apud Scherz. ad Otfrid. Evang. Lib. 3. c. 18. v. 19. & Jun. in Gloſſar. Goth. p. 363.

q) Sic editi, &, quod ſciam, recte. In Codice legimus *thairthleithan*; eſt autem a *thairh*, per, &, *leithan*, Sueth. *lida*, cfr. P. Prim. Matth. 7: 13. ST. pro *thau* legit *than*.

r) Diviſe legimus. v. Supra c. 10: 26.

s) Editi *brothrus*; ſed ratio conſtruendi requirit Accuſat. plural. *brothruns*, eumque revera habet Codex. ST. paullo ante legit *qhatun* pro *qhathuh*, dixit.

t) Sic, a *manag*, multum & *falth*, quod vide ſupra c.

managfalt.
33. *usblig; wdans.* v)
38. *quithands.* x) ST. quitands.
39. *fauragaggandans.* y) andbitun *ina* **)

Cap. XIX.

1. jah inngaleithands. thairhlaith *iaireikon.* z)
2. *jah ſai guma* a) *namin haitans zakkaius ſah was fauramathleis motarje.* b) jah was *ga-*

33. Flagellantes.
38. Dicens.
39. Præeuntes increpabant eum.

Cap. XIX.

1. Et progreſſus transibat Jericho.
2. Et ecce vir nominatus Zacchæus, isque præfectus erat publicanorum eratque dives.

bigs.

8: 8. in *taihuntaihundfalth.* Hinc noſtrum *mångfaldig*, ASax. *mænigfeald*, *mænifeald*, Franc. & Alam. *managfalt*, multiplex. cfr. Wacht. in v. *manag.*

v) ST. *usblingwandans*, quin & infra c. 20: 10. 11. idem v. Supra. c. 1: 64. & P. Pr. ad Marc. 12: 3.

x) J. & B. recte, a *quithan*, dicere.

y) ST. *fauragangandans*, eandemque lectionem exhibet paullo ſupra, v. 36. & infra c. 19: 4. 12. 28. 30. 36. Joh. 11: 7.

**) Editi *imma; andbitan* vero poſtulat caſum quartum. v. Supra v. 15. Marc. 1: 25. 8: 32. 33. & Part. Pr. p. 40.

z) Ita, v. cap. proxime antecedentis v. 35. J. & ST. *iaireiko.*

a) Editi *man* & *manna.* Retinemus lectionem Cod. Argentei, utpote quæ optimæ eſt notæ. confer Stiernhielmium in Gloſſ. Goth. & Archæolog. Teut. inter Collect. Etymol. Leibnit. p. 84.

b) Reſtituimus, addicente Codice, & emendavimus ea,

bigs. c)
3. unte *wabſtau leitils d)* was.
4. jah *bithragjands faur. e) usſtaig f)* ana ſmakkabagm. ei galeqhi ina. *unte is and thata g)* munaida thairhgaggan.

3. Quia ſtatura parvus erat.
4. Et præcurrens aſcendit in ficum, ut videret eum, quia per illud (loci) cogitabat tranſire.

5.

---

quibus editi vel carent, vel etiam vitium afferunt. *namin haitans* eſt dictio Ulphilæ non infrequens, v. Luc. 16: 10. nec ipſi inſolens *fauramathleis*, inde quippe in caſu obliquo *fauramathlja* v. Part. Prim. ad Matth. 9: 34.

c) Editi *gabeigs*. Utrumque probum v. Supra c. 14: 12.

d) Editi perperam, *wabſtai leitil*, v. Matth. 6: 27. Prior vox affinis eſt noſtro *wæxt*, ASax. *wæſtm*, Franc. *giuuabſti*, ſtatura, a *wabsian*, creſcere, Sueth. *wæxa*, &c. v. WACHT. in v. *wachſen:* poſterior autem convenit noſtro *liten*, antiq. *litill*, vulgo *liſle*, parvus. v. STIERNH. Gloſſar. *litil* inſuper Ulphilæ uſurpatur adverbialiter, vel etiam neutro genere, v. Joh. 13: 33. 16: 16. & paſſim.

e) J. & B. *bithragjands faura:* ST. *bithrangands faura:* neutra lectio accurate eſt edita. Refer *bithragjands* ad *thragjan*, currere, Sueth. *draga*, proficiſci, iter facere, Germ. *tragen*, quod videſis apud WACHT. in Gloſſ.

f) Editi *gaſtaig*. Utrumque in uſu; uſitatius tamen *usſteigan*, aſcendere, v. P. Prim. Marc. 3: 13.

g) Suſpicatur Rev. BENZELIUS ſcriptum fuiſſe *unte iaiſus*, vel quod mavult, *ieſus and thata* &c. lineæ vero obliquæ veſtigium perſpici nequit, nec vox illa usquam

5. inſaiqhands *iup b*) iaiſus gaſaqh ina. jah quath *du imma i*) *zakkaiu. k*) ſniumjands dalath *atſleig. l*) himma daga *auk in garda theinamma m*) ſkal ik wiſan.

7. du *frawaurhtis n*) manns.

8. *ſai. halbata o*) aiginis meinis.

10. *jah. p)* ST. ah.

5. Intuitus ſurſum Jeſus, vidit eum, & dixit ei: Zacchæe, feſtinans deſcende, hodie enim in domo tua ero.

7. Ad hominem peccatorem.

8. Ecce dimidium poſſeſſionis meæ.

10. Et.

12.

---

integra occurrit. v. Part. Pr. pag. 25.

b) Editi omittunt *iup*. Sueth. *ſcende upp*, item *hæfva ſin ôgon upp*, *uzuhhafjan augona iup*, Joh. II: 41 v. Jun. Gloſſ. in voce.

i) J. & ST. *du im*, illis, bene, ſi admitteret ſenſus numerum multitudinis; compellat vero Jeſus Zacchæum, ideoque rectius *du imma*.

k) J. & ST. *zakkaie*.

l) Sic Codex Mſct. & B. v. infra v. 6 J. & ST. *afſleig*, etiam in Gloſſariis; ſed hac voce non utitur interpres noſter.

m) J. & ST. *and garda theinamma;* foret autem regulariter *and gard theinana*, ſiquidem *and* requirit caſum quartum; ſed accuratiorem reſtituimus lectionem.

n) Rariſſimam hanc conſtructionem vide Supra c. 6: 20. a Rev. Benzelio ſuppoſitam.

o) J. & ST. *ſai. ſa halbata*. Articulus abeſt a Codice Argenteo.

p) Sic J. & B. recte.

12. manna *ſums q*) godakunds gaggida landis *framiman r*) ſis thiudangardja.

14. ith baurgjans is fijaidedun ina jah inſandidedun *airu s*) *afar imma, quithandans. ni wileima thana t*) *thiudanon ufar unſis:*

15. *jah warth bi the atwandida ſik v*) *aftra andnimands thiudangardja. jah haihait wopjan du ſis thans ſkalkans thaimei atgaf thata ſilubr x*) *ei gakunnaidedi qha qharjizuh gawaurhtedi: y*)

12, Vir quidam nobilis peregre profectus, adquiſitum ſibi regnum.

14. At cives ejus oderunt eum, & miſerunt legatos poſt eum dicentes: nolumus hunc regnare ſuper nos.

15. Et factum eſt cum rediret, iterum recipiens regnum, & juſſit vocare ad ſe famulos, quibus dederat argentum, ut cognoſceret quid quisque lucrifecerit.

q) ST. *ſuns*, rectius autem in Indice, quem vide.
r) ST. *franimans*. Accuratius legunt J. & B.
s) cfr. Spec. Gloſſ. Ulph. II. p. 42.
t) B. non habet *thana*; ſed ita tamen legendum conjicit.
v) Edit. BENZ. vitio typographi, omittit *ſik*; ſine pronomine vero vix eo ſenſu occurrit *atwandida*. cfr. Luc. 1: 56. 8: 37.
x) B. *ſilubro*; at Gothus terminationem illam non admittit.
y) Græc. διεπραγματεύσατο: mox infra v. 18. habemus *gawaurhta*, προσειργάσατο, pro quo Edit. BENZ. erro-

16. *quam than ſa frumiſta quithands. fan. ſkatts theins gawaurhta taihun ſkattans.*
17. *jah quath du imma. waila goda ſkalk. unte in leitilamma walſt triggws. ſijais waldufni habands ufar taihun z) baurgim:*
18. *jah quam anthar quithands fan. ſkatts theins gawaurhta fimf ſkattans:*
19. *quath than jah du thamma. jah thu ſijais ufaro *) fimf baurgim:*
20. *jah ſums **) quam quithands. fan. ſai ſa ſkatts theins thanei habaida galagida ina in fanin. a)*

16. Venit itaque primus, dicens, domine, pecunia tua lucrifecit decem pecunias.
17. Et dixit ei: bene, bone famule; quoniam in minimo fuiſti fidelis, ſis poteſtatem habens ſuper decem urbes.
18. Et venit alter dicens: domine, pecunia tua lucrifecit quinq; pecunias.
19. Dixit itaque etiam illi: tu quoque ſis ſuper quinque urbes.
20. Et quidam venit dicens: domine, ecce, pecunia tua quam habui, poſui eam in linteo;

21.

---

re librarii, *frawaurhta*. Notetur vocis Gothicæ ſignificatio Gloſſographis inobſervata. Refer ad *waurkjan*, quod vide.

z) v. Supra c. 10: 1. ad v. *ſibuntehund*.

*) Sic Codex noſter, v. Luc. 10: 19. Joh. 11: 38. B. *ufar*, uſitatius.

**) B. legit *anthar*, ceu ſupra v. 17.

a) Codd. Græc. habent ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ: ideoque rectius, meo judicio, legendum *thanei habaida galagidana in fanin*; lectionem vero Codicis deſerere noluimus. De voce *fanin* v. Wacht. in Gloſſar. Germ. p. 411.

21. *ohta mis auk thuk unte manna hardus is nimis thatei ni lagides. jah ſneithis thatei ni ſaiſoſt: b)*

21. Metuebam quoque te, quia homo ſeverus es, tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

22. *jah quath du imma. us muntha theinamma ſtoja thuk unſelja ſkalk. jah lata wiſſeis c) thatei ik manna hardus im. nimands thatei ni lagida jah ſneithands thatei ni ſaiſo.*

22. Et dixit ei, ex ore tuo judico te, male famule. Et **** ſciebas quod ego homo ſeverus ſim, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

23. *jah du qhe ni atlagides thata ſilubr mein du ſkattjam jah quimmands mith wokra d) galau-*

23. Et quare non dediſti argentum meum nummulariis, & veniens cum fenore exegiſ-

b) *ſaiſoſt*, ſecund. perſon. præterit. reduplicati *ſaiſo*, v. infra v. 22. Marc. 4: 4. Luc. 8: 5. ſed utrobique J. & ST. male *ſai ſo*; eſt autem a *ſaian*, de quo ſupra.

c) Codd. Græc. ᾔδεις, & Huntington. 2. teſte Millio, εἰ ᾔδεις. Verſio Vulgata, *ſciebas*. Perſica, idem; quid autem & quomodo legerit Ulphilas, dicant ſagaciores: nos enim non modo originem & cognationem, ſed etjam ſignificatum vocis *lata* fugere, profitemur.

d) *wokra*, ASax. *wocer*, Belg. *woeker*, Suet. *ocker*, Germ. *wucher*, &c. proprie denotat *akran*, Marc. 4: 28. fructum terræ; ſiquidem, judice Wachtero, L. c. p. 1931. ab initio majores noſtri nullam uſuram noſcebant præter eam, quam terra ſemine imprægnata e ſinu ſuo reddebat. Poſtquam vero argentum, ferroque nocentius aurum, illis quoque probari cœpit, priſtinus

fidedjau thata: ***)	ſem illud?
24. jah du &c.	24. Et &c.
27. *thaiei e*) J & St. thatei.	27. Qui
30. *gaggats f*) St gangaths	30. Ite.
31. jah jabai qhas *inquis g*) fraihnai.	31. Et ſi quis vos interrogaverit.
35. attauhun thana fulan *iaiſua. h*)	35. Adduxerunt pullum ad Jeſum.
37. dugunnun *alakjo i*) managei.	37. Cœpit omnino multitudo.

ib.

vocis ſenſus paulatim ad reditus ex ære mutuo prolatus eſt, quod fructibus terræ ſimiles eſſent. Et hoc ſenſu, reliquis extinctis, ſeculum noſtrum unice delectatur, cujus præcipua cura eſt, ex pecunia quæſtum facere.

***) Decem hos verſus, quibus carent editi, ex Codice Argenteo reſtituimus; circa illos vero quid præſtiterit Rev. Benzelius, ex collatione nuperæ editionis patebit.

e) Diximus ſupra ad c. 10. v. 30.

f) Emendavimus hanc vocem apud ST. antea. Vide adhuc paullo infra, eodem hoc verſu, & 36. pro *g* geminato, *ng*. J. & B. accuratius.

g) J. *izquis*. ST. *izwis;* melius vero *iggquis* vel *igquis*, Matth. 9: 29. Marc. 10: 36. Dativ. dualis a Nominat. *git*, vos duo. v. Edit. Benz. p. 281.

h) ST. errore typographi, *iaiſuna:* confer etiam Joh 11: 24.

i) Editi *allai ſo*, bene: Codex tamen habet *alakjo*, eodem, ni fallor, ſenſu; etiamſi alicubi τῷ *all*, velut ſuperfluum, conjungi videatur. v. Jun. in Indice, & Specim. Gloſſ. Ulph. II. p. 46.

ib. in allaizo *thoze ſeqbun k)* vi-mahte.
ib. De omnibus, quas viderant virtutibus.

38. *wulthus. l)* St. wultus.
38. Gloria.

42. *thatei.* St. *ib uthei. m)*
42. Quod.

ib. ith nu *gafulgin n)* iſt faura *augam o)* theinaim.
ib. Sed nunc abſconditum eſt ab oculis tuis.

43. thatei quimand dagos *ana thus p)* jah *bigraband q) fijands theinai grabai thuk. jah biſtan-*
43. Quod venient dies ſuper te, & circumfodient te inimici tui foſſa, & circumſta-
dand

k) J. & ST. *tho geſeqbun*. B. probe correxit; in nota vero huic loco ſubjuncta pro *thoze* legit *thozei*, recte. Nos interim ſequimur lectionem Codicis Argentei.

l) Sic v. ſupra c. 9: 26.

m) Vitium librarii.

n) J. & ST. corrupte: *gafialgin*. Ambo autem in Gloſſariis, *gafilgin* ſub vera radice *fulgin*, occultum, unde *fulhsnja*, idem, cujus natales & familiam eleganter ſane exhibet Sjernhjelmius, L. c. p. 54.

o) Editi *augom*; at quemadmodum ab *hairto*, *hairtam*, Luc 5: 22 a *wato*, *watnam*, Matth. 8: 32. ſic quoque ab *augo*, *augam*, Matth. 9: 29.

p) Editi *thuk*, recte; quippe cum præpoſitio *ana* utrumque caſum admittat.

q) Editi jah *barra* - - - - - ſed *bigraband* perſpicue oritur a *bi*, περὶ, circum, & *graban*, Sueth. *græfwa*, fodere, unde, ex analogia declinationum, Subſtantiv. in recto, *graba* vel *groba*, & hinc Accuſat. plural. *grobos*, pro quo ST in Gloſſar. p. 141. ex loco integro, Matth. 8: 20. ſuppoſuit *grobos*, Sueth. *grop*, *graf*, *grift*, fovea, foſſa, ſepulcrum. Plura vide apud Wach-

dand r) thuk jah biwaibjand thuk *allathro. s)*

45. uswairpan thans frabugjandans *in izai. t)*

46. *quithands. v)* ST. quithandans.

47. *aubmiſtans x) gudjans. y)*

48. *managei z)* auk *alakjo habaida *)* du hausjan imma.

CAP. XX.

1. mith thaim *ſiniſtam. a)*

bunt te, & circumcingent te undique.

45. Ejicere vendentes in eo.

46. Dicens.

47. Summi Sacerdotes.

48. Multitudo enim omnis pendebat (ab eo) ad audiendum eum.

CAP. XX.

1. Cum ſenioribus.

3.

TER. in Gloſſ. & v. *graben.* Latium a noſtro *grobos* præpoſito, uti ſæpe, *S* litera, *ſcrobs* fecit; cujus vocis originem aliis fruſtra quæſiveris.

r) Supplevimus verſum ex Codice noſtro. B. legit *biſiandand*, in cujus locum Edw. Lye per conjecturam recte ſubſtituit *biſtandand*, ASax. *beſtodon.* cfr. Edit. Benz. p. 284. & Junii Gloſſ. in voce.

s) J. & ST. excludunt vocem *allathro.* qua de v. Specim. Gloſſ. Ulph. II. in *aljathro.*

t) Jun. omittit *in izai.* ST. vero & B. probe reſtituerunt.

v) Sic J. & B. nec aliter, ſalvo manente ſenſu, legi poteſt. v. P. P. Matth. 9: 30.

x) B. rectius legi cenſet *aubumiſtans;* vide tamen ſupra c. 3: 2.

y) J. *judjans.* cfr. P. Pr. Matth. 27: 6.

z) Idem *managai.* ST. & B. emendate.

*) Editi *allai gahabaida.* Vide quæ nuper diximus ad v. 37. *habaida:* refer ad *haban*, Sueth. *hænga*, v. Jun. Gloſſ. in voce *hauh.*

a) ST. *ſinſtaim.* cfr. Matth. 27: 3. Marc. 8: 31. De-

3. *andhafjands. b)* ST. andhafjadns.	3. Reſpondens.
ib. *fraïhna c)* ST. fraina.	ib. Interrogabo.
5. *thahtedun. d)* ST. thahdedun.	5. Cogitabant.
6. *triggwaba. e)* ST. tringwaba.	6. Firmiter.
7. *wiſſedeina. f)* ST. wisſedeinna.	7. Neſcirent.
11. jah anaaiauk ſandjan *antharana g)* ſkalk.	11. Et addidit mittere alterum ſervum.
13. ſandja ſunu *meinana h)*	13. Mittam filium meum.
16. quethun than. *nis ſijai.* **)	16. Dixerunt autem: abſit.
20. inſandidedum ferjans.	20. Miſerunt inſidiatores thans

ſcendit vox a *ſineigs*, ſenex, Luc. 1: 18. ut Lat. *ſeniores* a *ſene*. *ſen* & *ſin* noſtra L. ſerum notat, *age* vero apud Anglos reſiduum eſt in ſignificatu ætatis: ut adeo *ſineigs* ſit *ſerioris ætatis homo*.

b) Sic v. Jun. Gloſſ. p. 58.

c) v. Supra ad c. 17: v. 20.

d) cfr. c. 1: 29. & v. *thahta*.

e) Ita J. & B. a *triggws*, quod vide antea c. 16: 10.

f) v. Supra c. 2: 43.

g) J. & ST. *antharan*, errore typothetæ, v. c. 16: 13. & Specim. Gloſſ. Ulph. p. 69.

h) Iidem *meinama*, quod nihili eſt.

**) Sic Codex Argent. habet, certe per errorem Amanuenſis; *ni* enim vel *nih* notat non, minime: atque adeo editi rectius, *ni ſijai* i. e. non ſit.

thans *us liutein taiknjandans i)* ſik garaihtans wiſan. — ex dolo oſtenſuros ſe juſtos eſſe.

22. *Skuldu k)* iſt unſis kaiſara gild giban. — 22. Oportet nos Cæſari tributum dare?

24. ataugeith *mis l)* ſkatt. — 24 Oſtendite mihi nummum.

26, ſildaleikjandans *andawaurde m)* is. — 26. Mirati reſponſum ejus.

28. ei nimai brothar *is n)* tho quen. — 28. Ut ducat frater ejus uxorem illam.

35.

---

i) Editi *uſanigein taiknjandans*, lectio mendoſa, quam ante nos, elegante conjectura, tollendam juſſit THOM. MARESCHALLUS in Obſervat. p. 462. Habet vero Ulphilas *us liutein*, caſ. obliquum a recto *liutei*, dolus, Marc. 7: 22. unde *liutans*, hypocritæ, Matth. 6: 16. ASax. *lytig*, aſtutus, *lytignes*, aſtutia, cuncta ab Isl. *læta*, Sueth. *låtas*, *låſſa*, Germ. *laſſen*, ſimulare. cfr. WACHTER. in Gloſſ. Germ. p. 929. & JUN. in voce.

k) J. & ST. *ſkuld;* ſuffigi autem ſimplex *u*, apud Gothos ad interrogationem atque interdum ad dubitationem innuendam, docet exemplis pluribus EDW. LYE. Gram. Goth. p. XLI.

l) J. & ST. *mik*. Etſi operæ vix pretium ſit, monemus tamen, verbum *ataugjan* regere Dativ. perſonæ & Accuſat. rei. Matth. 8: 4. Marc. 1: 44.

m) Sic Gothus; foret autem Accuſativ. *andawaurdi*, Joh. 19, 9. J. & ST. *andwaurde*. Isl. *andwaurd*. v. WACHT. ſub v. *antwort*.

n) Codd. Græc. ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, a quibus minime diſſentit Noſter, cui male abjudicant editi pronomen *is*.

35. ith *thaiei o)* wairthai ſind jainis aiwis *niutan* jah *usſtaſſais. p)*
36 *aggilum.*ST. *angilum. q)*
37. aththan thatei urreiſand dauthans. jah moſes bauwida ana aiqhatundjai. ſwe quithith. *ſaqh r) ſan goth abrahamis. jah goth iſakis. jah goth iakobis.*
38. *aththan goth niſt dauthaize ak quiwaize. allai auk imma liband.*
39. *andhafjandans than ſumai thize bokarje quethun. laiſari waila quaſt.*

35. Sed qui digni erunt alterum ævum conſequi, & reſurrectionem.
36. Angelis.
37. Verum quod reſurgent mortui, etiam Moſes indicavit in rubo, ut dicit: Vidi Dominum Deum Abrahami, & Deum Iſaaci, & Deum Jacobi:
38. At Deus non eſt mortuorum, ſed viventium; omnes enim illi vivunt.
39. Reſpondentes autem quidam ſcribarum dixerunt: magiſter, bene dixiſti.

o) J. & ST. *thatei* Diximus ad c. 10: 30.
p) Recte Codex Mſct. & B. nam præcedens verbum requirit Genitiv. non Dativ. vel Ablativ. *usſtaſſai*, ut legunt J. & ST. De *niutan* porro obſervamus, quod idem ſit ac Noſtrum *njuta*, nanciſci, Isl. *niota*, ASax. *notian*, *nyttian* &c. v. WACHT. L. c. voce *nieſſen*: atque adeo differat a Gothico *nutan* piſcari, & proprie reti capere piſces, unde Noſtratibus *næt*, *not*, rete, Belg. *nette*, Angl. *net*, Alam. *nezze*, ASax. *nett*, *nyt*. Isl. *nootur*, &c. v. Edit. BENZ. p. 121.
q) Hanc librarii incuriam ſæpius notavimus. v. interim c. 1: 64.
r) Sic certe interpres noſter legit, quo tamen Codice

40. *niththan thanaſeiths gadaurſtedun fraihnan, ina niwaihtais.* *)

41. *quath than du im qhaiwa quithand chriſtu* s) *ſunu daweidis wiſan.*

42. *jah ſilba daweid quithith in bokom pſalmo. quath fan du fanin meinamma. ſit af taihswon meinai.*

43. *unte ik galagja fijands theinans fotubaurd fotiwe theinaize:*

44. *daweid ina fan haitith jah qhaiwa ſunus imma iſt.*

45. *atgahausjandein than allai managein quath du*

40. Neque deinceps auſi ſunt interrogare eum quidquam.

41. Dixit autem ad illos, quomodo dicunt Chriſtum filium Davidi eſſe?

42. Et ipſe Davidus dicit in libro Pſalmorum; dixit Dominus Domino meo: ſede a dextra mea;

43. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

44. Davidus eum Dominum vocat, & quomodo filius illi eſt?

45. Audiente autem omni multitudine, dixit diſipon-

auctore neſcio, editi habent *ſaei.*

*) Eadem fere loquendi ratio occurrit Joh. 16: 23. De voce, compoſita ex *ni* & *waiht*, res quævis, confer Præfat. Specim. Gloſſ. Ulph. Secundo præmiſſam.

s) Utitur hic Gothus eodem ſcripturæ compendio, quod obſervavimus P. Pr. pag. 25. ad notiſſimum illud IS: nimirum $\overline{XS}$ item $\overline{XUS}$, in Nominat. $\overline{XAUS}$, in Genitiv. $\overline{XAU}$, in Dativ. & Ablativ. $\overline{XU}$ in Accuſat. Et hoc nihil aliud eſſe, quam abbreviaturam a Græcis primitus acceptam oſtendit THOM. MARESCHALLUS in Obſervat. ad Matth. 11: 16.

ſiponjam ſeinaim.
46. *atſaiqbith faura bokarjam thaim wiljandam gaggan in qbeitaim t)* * * * * * * * *.

ſcipulis ſuis:
46. Cavete a ſcribis volentibus ambulare in albis * * * * * * * *.

Evangelium Johannis.

Cap. V.
45. ik wrohidedjau izwis *du v)* attin.
46. *ga thau laubidedeith x)* mis.

Cap. V.
45. Ego accuſaverim vos apud Patrem.
46. Credidiſſetis mihi.

t) in qbeitaim ſcil. *waſtjom*, vertimus *in albis veſtimentis*, illa quippe magnitudinem quandam, decus & majeſtatem olim indicaſſe, & proinde Scribis Judæorum, qui venerationis quidquam accedere ſuæ dignitati ex veſtitu autumarunt, placuiſſe notum eſt. Vox inſuper eadem, ac Sueth. *hvit*, ASax *hvit*, *hvid*, &c. v. Wacht. Gloſſ. in v. *weiſſ*.

Ceterum, ultima hac decade verſuum, quæ ab exemplis impreſſis abeſt; jam vero Codicis Mſcti ope, reſtituta: atque adeo ad finem perducto Evangelio Lucæ Gothico; nihil reſtat niſi, ut more, quem antea ſumus ſecuti, indicemus, quid nobis ex hoc Evangeliſta demſerit invidioſa vetuſtas. Deſideramus nimirum Cap. X. partem quandam verſus 30. & ſequentes, Cap. XI. XII. XIII. novemque prima commata capitis XIV. Porro deſunt in Cap. XVI. octo ultimi verſus: in Cap. XVIII. verſ. 1. 2. atque particula ſequentis. Denique in Cap. XX. dimidius verſus 46. & 47. totus. Cap. XXI. XXII. XXIII. XXIV.

v) Editi *bi*, quod ſenſu idem eſt.

x) J. & ST. *jathau galaubidedeith.* Obſervanda autem

Cap. VI.	Cap. VI.
1. *thata.* ST. *thatba. y)*	1. Hoc.
ib. *tibairiade. z)* J. & ST. tiberiade.	ib. Tiberiadis.
9. habaith *fimf* *) hlaibans barizeinans jah *twans* *) fiſkans.	9. Habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces.
11. jah awiliudonds *gadailida thaim anakumbjandam. a)*	11. Et gratias agens diſtribuit diſcumbentibus.

18.

eſt tmeſis, qua fit, ut *ga* divellatur a ſuo verbo *laubidedeith*, quo de v. P. Pr. Matth. 9: 28.

y) Vitium typographi.

z) Sic. vide quæ, de Gothico more efferendi a Græcorum per *ai*, diximus P. Pr. p. 14 25.

*) Codex noſter priori loco habet Ē, poſteriori B̄, lineolis utrobique ſuperinductis, easdemque notas numerarias adhibent J. & B. ST. autem ſubſtituit earum valorem; ſed aliquid humani patitur in eo, quod contra regulas Grammat. pro Accuſat. *twans*, admittat Dativ. *twaim*. De hac Gothorum computandi ratione plura deſiderans adeat Partem hujus opellæ Priorem, & folium paginæ primæ præmiſſum.

a) Ulphilas, ad normam Codicis Alexandrini aliorumque, non legit ea, quæ inter διέδωκε & τοῖς ἀνακειμένοις reperiuntur in Codicibus quibusdam Græcis. cfr. Mareschal. Obſervat. p. 463. & J. Mill. qui iſta ex aliis Evangeliis adjecta eſſe, auctoribus Erasm. Seger. Grotio, annotavit, Lib. ſæpius laudato, p. m. 212. Hinc vero Nob. Stiernhielmio orta forſan ſuſpicio, deeſſe quidquam Codici Argenteo reddendum; atque icciro lacunam indicavit, quæ tamen h. l. nulla eſt.

18. *marei.* b) J. & ST. marein.	18. Mare.
22. ni was jaînar *alja* c) ain.	22. Non erat illic niſi una.
27. du libaînai *aîweinon.* d)	27. In vitam æternam.
28. *waurſwa.* e) Editi waurſtwa.	28. Opera.
35. *huggreith.* ST. *hungreith.* f)	35. Eſuriet.
37. thana *gaggandan* g) du mis ni uswairpa ut.	37. Euntem ad me non ejiciam foras.
39. * * * * * * * * * *. †.)	39. * * * * * * * * * * .
40. thatuh than iſt *wil-*	40. Hæc autem eſt vo-
	jan.

b) Conſtructio requirit caſum rectum, non obliquum.

c) J. & ST. *usja*, cujus nulla in Codice datur auctoritas. Vocis, quam reſtituimus, cognationem vide in Specim. Gloſſ. Ulphil. II. p. 47.

d) J. & ST. *aiweinan*, æternum, quod præcedenti vocabulo genere non convenit. v. infra v. 40. 54.

e) Sic quidem Gothus; ſed errore amanuenſis, qui alibi rectius, & paulo infra: in caſu recto Sing. habet *waurſtw*, opus, Marc. 14: 6. cfr. JUN. Gloſſ. in v. *waurkjan.*

f) Diximus ad Luc. 1: 64.

g) ST. *thana gaggandin*, quæ Gothice æque inſulſe dicuntur, ac Lat. *hunc eunte*: J. & B. recte.

†) Interpretem noſtrum vel Codicis, quem ſecutus eſt, vel ſuæ ſive librarii culpa, ex ſimiliter incipientibus atque deſinentibus verſibus 39. & 40. omiſiſſe hoc comma, ante nos monuere JUN. & Rev. BENZELIUS, nec non MILLIUS ad hunc locum.

jan. h) luntas.

48. hlaifs *libainais.* ST. *labainais. i)* 48. Panis vitæ.

51. ik im *hlaifs ſa libanda ſa k)* us himina quumana. 51. Ego ſum panis vivens. de cœlo ventus.

59 *kafarnaum. l)* ST. kafarnum. 59. Capernaum.

64. ſaei *galeiweith m)* ina. 64. Qui prodet eum.

67. *jah. n)* ST. jath. 67. Et.

Cap. VII. Cap. VII.

14. ana *midjai dulth usſtaig. o)* 14. Medio feſto aſcendit. 17.

---

h) Sic Codex Mſct. & editi; docet vero Edw. Lye vitioſe ſcriptum eſſe pro *wilia*, Matth. 6: 10. v. Edit. Benz. p. 299.

i) Emendavimus hanc vocem, eodem hoc capite, v. 63.

k) Editi *hlaifs ſa libandans us* &c. ſimilis eſt conſtructio, ac ſi Græce diceres: *ἄρτος ὁ ζῶντες*; melioris autem notæ noſtram eſſe lectionem, facile quivis viderit. At enim pro *libanda* regulariter foret *libands*; ſed parum referre docet nos ejusdem formæ vox *quimanda*, veniens, Matth. 11: 3. Luc. 7: 19. cfr. *brigganda* Matth. 7: 14. &c.

l) Sic J. & B. adſtipulante Codice Mſct.

m) J. & ST. recte *galeweith* a *lewjan*, *galewjan*; tradere, prodere, Sueth. *lefwa*, Angl. *to leave*, Germ. *liefern*, Gall. *livrer*, Latino Barb. *liberare*, dare, præbere, offerre. v. Wachterum in Gloſſ Germ. p. 983. Gothus incuria librarii habet *galeiweith*. cfr. Edit. Benz. p. 302.

n) v. Part. Prim. ad Matth. 5: 42.

o) Haud accurate diſtinguunt lectionem ſuam J. & ST.

17. thau *iku p)* fram mis ſilbin rodja.	17. An ego a me ipſo loquar?
18. hauhitha this ſandjandins *ſik. q)*	18 Quærit gloriam mittentis ſe.
22. *bimaitith r)* mannan.	22. Circumciditis hominem.
23. *allana ſ)* mannan hailana gatawida.	23. Totum hominem ſanum feci.
24. garaihton *ſtaua t)* ſtojaith.	24. Juſtum judicium judicate.
25. ſumai *thize iairuſaulymeite. v)*	25. Quidam Hierolymitanorum.
26. *waiht. x)* ST. waiiht.	26. Aliquid.
ib. *biſunjai. y)* ST. biſunja.	ib. Vere.

30.

quibus ceteroquin Cod. Arg. ſuffragatur. B. legit *ana midja dulth usſtaig*, idque regulis Grammat. propius accedit.

p) Editi *ik: u* vero adjungit Ulphilas, quod, utrum paragogicum vel interrogativum ſit, alii dicant.

q) J. & ST. *ſis:* antecedens verbum non Dativ. ſed Accuſativum adſciſcit.

r) ST. *bimaith*, tertia perſ. ſing. pro Secund. plural. eſt autem a *bi*, quod in compoſitis ſæpæ denotat περί, circum, & *maitan*, ſcindere, v. Gloſſ. Jun. p. 142.

ſ) J. & ST. *allama*, vox nihili.

t) Iidem legunt *ſtawa*, perperam; etenim eſt a *ſtojan* vel *ſtaujan*, judicare: *ſa ſtaua*, judex, *ſo ſtaua*, judicium. cfr. Jun. Gloſſ. in voce.

v) ST. corruptam affert lectionem; accuratiorem vero tuentur J. & B.

x) v. Luc. 20: 40.

y) Sic J & B. a *bi*, ſecundum, & *ſunja*, Sueth. *ſanning*,

30. *ni ainsbun uslagida. z)*	30. Nemo injecit.
33. *leitila qbeila a)* mith izwis im.	33. Paullum tempus vobiscum ſum.
34. *maguth. b)* J. & ST. majuth.	34. Poteſtis.
35. *ſkuli gaggan. c)* ST. shuli gaggan.	35. Iturus eſt.
41. *ibai thu d)* us galeilaia chriſtus quimith.	41. Num ex Galilæa Chriſtus veniet?
50. ſums wiſands *izei e)*	50. Unus erat eorum.
52. ni urreiſith. *)	52. Non oritur.

Cap.

veritas. JUN. l. c. & HICKES. in Diſſertat. epiſtol. p. 8.

z) Perinde eſt, legimus tamen diviſim, & quoque paulo intra v. 44. apud ST. pro *nibainsbun*, *ni ainsbun*. Porro JUN. habet *lagida*. B. utrobique emendate.

a) Migrant ulterius J. & ST. Codicis lectionem, nec non Syntaxeos regulas, legentes *leitil qbeila*, quod B. obſervavit. v. Luc. 18: 4.

b) Sic omnino: a *magan*, poſſe.

c) v. Luc. 1: 66. & quæ de *munan* diſſeruimus ſupra ad Luc. 10: 1.

d) ST. conjunctim *ibaithu*; rectius J. & B. legunt diviſim: Malim *ibai thau*; *thu* enim eſt pronomen, Lat. *tu*; *thau* vero particula interrogandi.

e) Veram exhibemus lectionem; uſitatiorem autem J. & ST. habent, nimirum *ize*: utraque interim proba. cfr. *thizei* pro *thize*, Marc. 14: 69. 70.

*) Hæc immediate & continente ſerie excipit verſus duodecimus capitis ſequentis, unde liquet Ulphilam cum multis pervetuſtis Codicibus, non legiſſe verſ. ſequentem 53. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, cfr. MIL-

Cap. VIII.	Cap. VIII.
19. ni mik kunnuth *nib f*) attan.	19. Nec me noſtis neque Patrem.
23. ik us *thaim g*) iupathro im.	23. Ego ſum ex illis, qui ſupra.
38. *gaſaqh. h*) ST. gaſah.	38. Vidi.
43. *waurd mein. i*)	43. Verbum meum.
44. *mannamaurthrja k*) was fram frumiſtja.	44. Homicida erat ab initio.
48. waila *quitham l*) weis.	48. Bene dicimus nos.
55. ni *kunnjau m*) ina.	55. Non cognoſcerem eum.

Cc 58.

LIUS in obſervat. ad hunc locum: neque hiſtoriam mulleris adulteræ, quam priſci recentesque, teſte MARESCHALLO, ſcrupulis implicarunt. Fruſtra igitur ſunt, qui in Codice Argenteo aliqua ex parte heic lacunam eſſe finxerunt. v. Edit. BENZ. p. 311.

f) v. Supra Luc. 14: 35. ST: *ni.*

g) ST. vitio operarum, *thain*, quod expellimus.

h) Sic, a *ſaiqhan*, *gaſaiqhan*, videre.

i) J. & ST. perperam, *waurd meins;* Latine enim foret *verbum meus.*

k) Codex Mſct. cum ſimplici *n*, *manamaurthrja*, Sueth. *mannamördare*: a *manna*, homine, & *maurthrjan*, Noſtrat. *mórða*, occidere, trucidare, unde *maurthr*, Sueth. *mord*, homicidium: quibus accedunt *morth*, Perſ. *mork*, Græc. *μόρος*, Lat. *mors* &c. v. WACHT. in v. *mord.*

l) ST. mendoſe, *quithan.*

m) Editi *kunjau;* eſt autem a *kunnan*, ſcire, noſcere v. ſupra Luc. 2: 17.

58. quath *im n)* iaiſus.

Cap. IX.

2. *ſau thau o)* fadrein is.
4. thatei *nimanna p)* mag waurkjan.
6. thamma *blindin. q)*
9. *ſumaih. r)* ST. ſumai.
10. usluknodedun thus *tho s)* augona.
15. *fareiſaieis t)* J. & ST. fareiſaeis.
33. ni *mahtedi v)* taujan niwaiht.
34. *thu. x)* ST. tu.

58. Dixit eis Jeſus.

Cap. IX.

2 Hic, an parentes ejus?
4. Quando nemo poteſt operari.
6. Cæci.
9. Quidam.
10. Aperiebantur tibi oculi.
15. Phariſæi.
33. Non poſſet facere quidquam.
34. Tu.

35.

---

n) J. &. ST. *imma*, ei, quod nexus non admittit.
o) Iidem legunt *ſa uththau*; minus recte: de *ſau* pauca monuimus P. Pr. Marc: 1: 32: v. infra v. 19. de *thau* autem paulo ante c. 7: 41.
p) Prorſus a vero abeſt ST. *meinamma* legens; errorem vero peperit ſimilitudo literarum Gothicarum.
q) J. & ST. *thamma blindis*, quæ, Codice & Grammatica jubentibus, expunximus.
r) v. Supra eodem hoc verſu: item c. 7: 12. 44. & paſſim.
s) Editi non habent articulum, quem etiam primum omiſiſſe videtur Gothus; deinde autem ſupra lineam adhibuit, atque idcirco nos eum ſuo jure in contextu reponimus.
t) cfr. Luc. 5: 21.
v) ST. *mathedi*, errore librarii. Conferantur Indices in v. *magan*, poſſe.
x) v. Supra c. 7: 41.

35. thu *galaubeis* y) du ſunau goths. — 35. Credis tu in filium Dei?

41. ith nu *quitbith*. z) — 41. Sed nunc dicitis.

Cap. X. — Cap. X.

1. thairh *daur*. ST. *dauk*. a) — 1. Per januam.

3. tho lamba *ſtibnai* b) is hausjand. — 3. Oves vocem ejus audiunt.

7. ik *im*. c) JUN. am. — 7. Ego ſum.

9. *inngaggith*. ST. *ingaggith*. d) — 9. Ingredietur.

11. ſaiwala ſeina lagjith *faur* e) lamba. — 11. Animam ſuam ponit pro ovibus.

14. jah *kunnun* f) mik tho meina. — 14. Et norunt me meæ.

y) cfr. P. Pr. ad Matth. 9: 28. ST. paullo infra c. 10: 42. pro *galaubidedun* habet *galaubitedun*.

z) Sic editi recte. Amanuenſis forte ex improviſo duplicavit ſyllabam priorem.

a) Idem vitii obſerves verſu ſequenti apud ST. emendavit autem in Indice.

b) J. & ST. *ſtibna*; eſt vero verbi *hausjan* frequentior conſtructio cum caſu tertio: vide interim Luc. 1: 20. 47. 15: 25. 16: 2. De *ſtibna* porro conſule WACHTERUM in Gloſſar. Germ. & v. *ſtimm*.

c) Angli dicunt *y am*, idem, idque ſine dubio typothetam JUNII in errorem induxit.

d) Diximus P. P. Matth. 7: 13. ad v. *inngaleithandans*.

e) J. & ST. *faura*, ἀπὸ, πρὸ, ἔμπροσθεν, ἐνώπιον, & ita etiam infra v. 15. Codex & B. utrobique rectius *faur*, ὑπὲρ v. Edit. BENZ. pag. 329.

f) Iidem male *kunnon*. v. Supra c. 8: 55.

18. ni qhashun nimith tho af mis ſilbin. *)
ib. tho anabuſn nam *at g)* attin meinamma.
23. jah qharboda iaiſus in alh in *ubizwai h)* ſaulaumonis.
32. andhof *im i)* iaiſus.
35. du *thaimei k)* waurd goths warth.
38 *uſkunnaith. l)* ST. uskun-

18. Nec quisquam aufert eam a me ipſo.
ib. Hoc mandatum accepi a Patre meo.
23. Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu Salomonis.
32. Reſpondit illis Jeſus.
35. Ad quos verbum Dei factum erat.
38. Cognoſcatis.

*) Genuinam Codicis Argentei lectionem exhibemus, eam vero in ſe & ſuo nexu conſideratam mutilam eſſe, ante nos obſervarunt Rev. BENZELIUS, THOM. MARESCHALLUS, nec non MILLIUS, l. c. p. m. 217.

g) Sic recte v. Marc. 15: 45. editi habent *bi.*

h) Codex noſter & exempla impreſſa amice conſpirant ad hanc vocem conſervandam, quæ, neſcio cujus intempeſtiva ſollertia vitiata, ab non nullis legitur *ubizali*, atque idem notare exiſtimatur ac *Upſalia;* cadet autem hæc ipſa corruptio ſub oculos Codicem inſpecturi eo citius, quo major eſt differentia Gothicam vetuſtam inter & recentiorem picturam; quoque luculentiora veſtigia antiquiorum literarum, quæ audacula manus delere nequiit, adhuc ſuperſunt. Fidem dictis faciet, quicunque librum ipſum oculis uſurpare voluerit: Conferatur inſuper WACHTER. Gloſſ. Germ. in v. *Upſal.* Ceteroquin, quid vocis ſit *ubizwai*, ignorant Gloſſographi.

i) Editi *him*, vox nihili.

k) J. & ST. vitio operarum, *thammei.*

l) Sic bene, perinde tamen eſt; nam *uskunnan* eadem

kunnaith.	
40. *tharei.* m) ST. thatei.	40. Ubi
ib. *jainar.* n) ST. jainak.	ib. Illic.
Cap. XI.	Cap. XI.
1. *ſwiſtrs.* o) ST. ſwiſtrs.	1. Sororis.
2. ſalboda *fan* p) balſana.	2. Unxerat Dominum balſamo.
6. thanuh *than* q) ſalida.	6. Tunc quidem manſit.
8. quethun du imma *thai* r) ſiponjos.	8. Dixerunt ei diſcipuli
18. *iairuſaulymiam.* s)	18. Hieroſolymam.
21. ni thau *gadauthnodedi.* t)	21. Non mortuus fuiſſet.
24 in thamma *ſpediſtan* v) daga.	24. In noviſſimo die.

25.

gaudet ſignificatione, in *uskunth*, quod vide in Gloſſ. Jun. p. 374.

m) Recte J. & B. *thatei* denotat *quod*.

n) Idem eſt ac *jaindre* v. Supra Luc. 17: 37.

o) Ita, a caſu recto *ſwiſtar*, Sueth. *ſyſter*, ſoror.

p) Editi *fanin*; ſed antecedenti verbo jungitur caſus quartus, id quod a Junio obſervatum videbis in Gloſſar. ſub v. *ſalbon*.

q) ST. *thans*, τοὺς. *than* autem eſt Adverbium, ſignificat quantum poteſt, ὅτε, τότε, ἤ, οὖν, &c.

r) Sic Codex Mſct. J. & B. Articulum vero omittit ST. perperam.

s) J. & ST. vitio librariorum, *iairuſaulmiam*.

t) ST. *gadauthnodedei*, reclamante terminatione, qua erit 3 perſ. præt. paſſiv. Subjunct. ut: *faſtnodedi*, *ſalbnodedi*, *dailnodedi* &c. a *dauthnan*, Sueth. *dö*, mori.

v) Sic legitur in Codice Argenteo & editis; ſed regula-

25 *thauhgaba.* *x*) editi: thauhjaba. | 25. Etiamſi.
33. miſth izai *gretandans* *y*) | 33. Cum illa flentes.
45. managai thize *judaie.* *z*) | 45. Multi Judæorum.
46. *ſumaith than* ize *) | 46. Quidam autem eorum.

Cap. XII. | Cap. XII.

3. nam pund balſanis *nardaus piſtikeinis filugalaubis.* *a*) | 3. Sumſit libram balſami nardi piſticæ pretioſæ.
4. *galewjan.* *b*) ST. gelewjan, | 4. Prodere.
8. *ith* *c*) thans unledans | 8. Nam pauperes ſemſin-

riter foret *ſpediſtin*, v. Joh. 6: 40. 44

x) Ita quidem; annon vero a *thau*, Luc. 20: 4. & *jabai*, ſi,? nam *g* & *j* alternant, ut: *jau* Joh. 7: 48. & *gau* Marc. 8: 23. &c. Ceterum obſerves ST. eodem hoc verſu habere *jak* pro *jah*.

y) Editi *greitandans*, quod non repudiamus; etenim paulo antea legimus *greitandei*, a *gretan* vel *greitan*, Sueth. *gråta*, flere. v. Jun. in Indice.

z) ST. *iudaie*, ut infra c. 12: 11. *iudaiei*, pro *iudaieis*: porro, eodem capite v. 4. *iudas* pro *judas*, cfr. c. 13: 26. omnia tamen bene ſe habent ex molliori pronuntiatione elementi *j*. v. Edit. Benz. p. 339.

*) Sic Codex & B. uſitatiorem vero lectionem exhibent J. & ST. *ſumaih than;* occurrunt enim & *ſumai* cap. ſequent. v. 20. & *ſumaih*, ſæpiſſime. cfr. J. & ST. in Gloſſar. & voce *ſums*.

a) J. & ST. *nardans*. Lectionem explicuit Cel. Dom. Præses in Præfat. Parti Priori præmiſſa.

b) v. Supra c. 6: 64.

c) Particulam nullo ſuo merito extrudit J. reſtituerunt

ſinteino habaith. per habetis.

9. *urraiſida. d*) J. & ST. urreiſida. 9. Suſcitaverat.

13. thiuthida ſa *quimanda. e*) 13. Benedictus veniens.

24. kaurno *qhaiteis f*) 24. Granum tritici.

26. jah jabai qhas *mis g*) andbahtith. 26. Et ſi quis mihi miniſtrat.

31. ſa reiks this *fairqhaus h*) 31. Princeps hujus mundi:

34. *qhas i*) iſt ſa ſunus manns. 34. Quis eſt filius hominis?

45. ſaiqhith thana *ſandjandan k*) mik. 45. Videt mittentem me.

46.

---

autem ST. & B.

d) v. Joh. 6: 18. cfr. JUN. Gloſſ. Goth. in *urraisjan* & *urreiſan*, Sueth. *uppreſſa*.

e) J. & ST. *quimands*: utrumque in uſu. v ſupra c. 6: 51.

f) Rectius, auctore Rev. BENZELIO foret *qhaiteins*; nam quarta Declinat. Feminorum in Genetiv. Sing. terminatur in *eins*, non in *eis*. Vide interim quæ ſupra diſſeruimus de voce *andbahteis*, Luc. 1: 23.

g) J. & ST. *mik*; conſtrui autem *andbahtjan* non niſi cum Dativo, docemur eodem hoc verſu, & alibi paſſim.

h) ST. *faurqhaus*: accuratius J. & B. *fairqhaus*, a recto *fairqhus*, mundus, quo de vide, quod pro ſua eruditione docet JUN. in Gloſſ. & v. *fagr*.

i) J. & ST. *qha*, quid, ſenſu ne quidem admittente pronomen neutr. generis.

k) Iidem perperam legunt *ſandjandin*, mittenti: eundemque errorem obſervamus infra c. 15: 21.

46. in riquiza ni *wiſai. l)*	46. In tenebris non maneat.
47. jah jabai qhas meinaim hausjai waurdam. *jah galaubjai. m)* ik ni ſtoja ina. nih than quam ei ſtojau *manaſed. n)*	47. Et ſi quis mea audiat verba, & credat, ego non judico eum; non enim veni, ut judicem mundum.
Cap. XIII.	Cap. XIII.
3. jus wopeid mik *laiſareis. o)*	13. Vos me vocatis: Magiſter.
26. iudin *ſeimonis ſkariotau. p)*	26. Judæ Simonis Iſcariotæ.
29. bugei thizei *thaurbeima. q)*	29. Eme, quo indigemus.

37.

l) Jun. *wizai*; eſt vero a *wiſan*, eſſe.

m) Codices Græci habent *καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ* Nb. *μὴ πιςεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν*· Ulphilas vero aut non legit *μὴ*, aut incuria amanuenſis caret particula negativa; etenim ingratiis Codicis Mſcrt. legitur in editis. Utrum vero hic defectus ſenſui aliqua ratione officiat, nec ne, id equidem illis, quorum intereſt, judicandum relinquo.

n) Sic editi, recte. Gothus geminavit ſyllabam penultimam. De voce diximus ad Luc. 9: 13.

o) Codex noſter rurſus, errore librarii, *laiſareiſſareis*. Editi emendate.

p) Sic Gothus, adſtipulante Codice Bezæ vetuſtiſſimo, cui pro *ἰσκαριώτης* eſt *σκαριώτης*; Lat. *ſcariotes*, & ASax. *ſcarioth.* cfr. Th. Mareschal. Obſerv. p. 471. Ulphilas interim & *iſkariotes* admittit. v. c. 12: 14. 14: 24.

q) J. & ST. regulis Grammat. non addicentibus, *thaurbeimai*. De voce v. ſupra Luc. 9: 11.

37. du qhe ni mag thuk laiſtjan *nu.* r)
Cap. XIV.
1. *gotha.* s) ST. gtoha.
8. *filippus.* t) ST. Philippus.
11. *ith jabai. in thize waurſtwe ni galaubeith* v) mis.
19. *ſaiqhith* x) J. ſaiiith.
20. *uſkunnaith.* y) ST. uſkannaith.
21. *habaid.* z) J. & ST. habaith.
24 ſaei ni *frioth* a) mik.
29 *izwis.* b) ST. izis.
Cap. XV.

37. Cur non poſſum ſequi te nunc?
Cap. XIV.
1. Deum.
8. Philippus.
11. At vero propter opera, nonne creditis mihi?
19. Videbitis.
20. Cognoſcetis.
21. Tenet.
24. Qui non amant me.
29. Vobis.
Cap. XV.

r) ST. particulam *nu* exeſſe jubet; legunt vero J. & B recte.

s) v. Part. Prior. ad Matth. 27: 6.

t) Sic J. & B. ſuffragante Codice Mſcrt.

v) Jun. legit *ith jabai ni. in thize waurſtwe galaubeith*, ordine eodem, quem Codd. Græci nunc obſervant; ſenſus tamen ſalvus manet. v. Edit. Benz. p. 355.

x) ST. & B. ita, a *ſaiqhan*, videre.

y) A *kunnan*, ſcire, noſcere.

z) Diximus ad Luc. 1: 32. & v. *gibid.*

a) ST. errore typothetæ, *frijioth*, J. autem *frijoth*, recte: nam Codex habet & *frijon*, & *frion*, v. P. P. Marc. 12: 30. ſicut quoque verbum contrariæ ſignificationis *fijan* & *fian*, odiſſe. v. Edit. Benz. p. 357.

b) Hæc ſcriptura ubique ſibi conſtat.

4. ſwah *nih c)* jus.

4 Ita nec vos.

5. *ſwa d)* bairith akran managg.

5. Sic fert fructum multum.

9. ſwa ſwe *frijoda e)* mik atta. *ſwah f)* frijoda ik izwis.

9. Sicut dilexit me Pater; ſic ego dilexi vos.

11. *fabeths*. ST. *fabeds*. *g)*

11. Gaudium.

13. *faur h)* frijonds ſeinans.

13. Pro amicis ſuis.

16. ei *thataqhabthei bidjaith i)* attan.

16. Ut quodcunque rogaveritis Patrem.

25. *thata k) gamelido l)* in

25. Quod ſcriptum eſt in wito-

---

c) J. & ST. *ni*. v, antea Luc. 14: 35.

d) Editi *ſa*, & Codd. Græci: οὗτος, quod omnino rectius. Reſtituimus nihilo minus lectionem Cod. Argentei.

e) J. & B *frijode*, contra regulas; nam 3. perſ. præterit. Ind. Activ. terminatur conſtanter in *a* non *e*, regulariter.

f) *h* finale abjiciunt J. & ST. utrumque in uſu.

g) ST. etiam paulo infra, c. 16: 24. legit *fabeds*. J. & B. utrobique Codici adſtipulantur. v. quæ dicta ſunt P. Pr. ad Marc. 4: 16.

h) J. & ST. *faura*. v. ſupra c. 10: 11.

i) ST. *thata qhathei bidjath*. J. & B. duas voces priores conjungunt, eadem ratione, ac Latini ſuum *quodcunque*, cui etiam reſpondent Gothica, v. infra c. 16: 23. *thisqhabthei*. Porro, pro *bidjath* legendum eſt *bidjaith*, juxta formam *liſaith*, *quithaith*, *gibaith*, &c. v. Matth. 6: 5. 25.

k) ST. *thatha*, mendum typographi.

l) Jun. *melido*; ſed præfixum *ga* h. l. adeſſe jubet Co-

witoda ize. ei ſijaidedun mik *arwjo. m)*

26. *ſa n)* weitwodeith bi mik.

Cap. XVI.

7. *parakletus o)* ni quimith at izwis. aththan *jabai p)* gagga.

28. *atiddja. q)* ST. attiddja.

29. jah *gajukono r)* niainohun quithis.

33. ik gajukaida *thana fairqhu. s)*

Cap. XVII.

lege eorum: oderunt me temere.

26. Ille teſtabitur de me.

Cap. XVI.

7. Paracletus non veniet ad vos; ſed ſi abiero.

28. Ingreſſus ſum.

29. Et parabolam nullam dicis.

33. Ego ſubjugavi mundum.

Cap. XVII.

dex noſter, qui tamen promiſcue utitur *meljan* & *gameljan*, ſcribere. Hinc Sueth. *måla*, pingere, cfr. Jun. Gloſſ. Goth. p. 252.

m) Editi *arujo.* v. Specim. Gloſſ. Ulph. III. p. 72.

n) ST. *ſai*, quod notat ecce; *ſa* autem eſt articulus præpoſitivus, ceu ſæpius jam monuimus.

o) Sic, non *paracletus*, ut ST. nam elementum *c* ignorarunt Gothi exteri.

p) Jun. *gabai* ST. & B. emendate.

q) Eſt ab *at* & *iddja*, v. ſupra, Luc. 5: 28.

r) J. & ST. *gajukno.* Legitur Luc. 8: 9. *gajuko*, ſimilitudo, a *gajuk*, jugum, ob duorum ſimilium convenientiam & conjunctionem; huic autem vocis ſignificationi non niſi ex Ulphila auctoritatem dare poſſumus. cfr. Wacht. Gloſſ. Germ. in v. *joch.*

s) J. & ST. perperam *thana fairqhau;* eſt enim *thana* articulus caſus quarti, *fairqhau* vero tertii. B. recte.

14. jah *ſo. t)* manaſeths fijaida ins.
22. ſwa ſwe wit ain *ſijum. v)*

Cap. XVIII.

2. iudas. ſa *galewjans x)* ina.
9. thanzei *atgaf y)* mis.
15. jah *mithinngalaith z)* mith iaiſua.
16. jah attauh inn *paitru. a)*

14. Et mundus odio habebas eos.
22. Sicut nos duo unum ſumus.

Cap. XVIII.

2. Judas, qui prodidit eum.
9. Quos dediſti mihi.
15. Et ſimul introiverat cum Jeſu.
16. Et introduxit Petrum.

18.

---

t) ST. *ſa*, errore librarii. Ceterum obſervo J. & ST. paulo infra v. 18. legere *manaſeth* pro *manaſed*; utrumque autem uſu valuiſſe, annotavimus antea Luc. 9: 13.

v) Editi ita. Amanuenſis neglexit literam ultimam, & quoque lineolam transverſam ejus vicariam.

x) Editi non admittunt *ga* in *galewjands*, idque etiam primum omiſiſſe videtur Gothus; deinde vero eadem vetuſta manu ſuperadditum eſt. v. c. 6: 64.

y) Editi, ex analogia, rectius, *atgaſt*; quum enim prima perſ. præterit. deſinat in *f*, *atgaf*, formabitur ſecunda addendo *t*, *atgaſt*, v. c. 17: 8. ut: *quam*, *quamt*, *ſaqh*, *ſaqht*, &c. cfr. Edw. Lye in Gram. Goth. p. XLVIII.

z) ST. *mithiggalaith*. Vox decompoſita eſt a *mith*, *inn* & *galeithan*, quo de v. P. P. ad Matth. 7: 13.

a) J. & ST. *paitrus*: præcedens verbum *attiuhan* regit Accuſativ. *paitru*: ceteroquin obſervo Codicem Mſcrt. pro *paitrus* habere *prus*, verſu proxime antecedenti: quin etiam ST. legere *paitraus* pro *paitrus*, v. 25.

18 *ſtandands.* ST. *ſtandans. b)*	18. Stans.
22 ith *thata c)* quithandin imma.	22. Hoc autem dicente illo.
ib. *ſwau d)* andhafjis thamma reikiſtin gudjin.	ib. Siccine reſpondebis ſummo ſacerdoti?
24. inſandida ina annas *gabundanana. e)*	24. Miſerat eum Annas vinctum.
26, niu thuk ſaqh *ik f)* in aurtigarda.	26. Nonne ego te vidi in horto.
35. *waitei g)* ik iudaius im.	35. Num ego Judæus ſum?
38 jah *quath im. h)*	38. Et dixit eis.
40. *ſah i)* than was ſa barraba.	40. Hic autem erat Barrabas.

Cap.

b) Idem vitii occurrit apud ST. paulo infra v. 12.

c) J. & ST. *thana*, τὸν, τοῦτον; thata, τὰ, ταῦτα, quorum non illud, ſed hoc locum heic invenire debet.

d) Editi *ſwah.* Malim cum Cod. Argenteo, *ſwau;* nam ſimplex *u* interrogat, ut ſupra ſuis locis obſervavimus.

e) Ad eandem formam ac *faurquithanana* Luc. 14: 18. 19. J. & ST. legunt *gabundana. bindan, gabindan*, Sueth. *binda*, vincire, ligare.

f) ST. præterit pronomen *ik*, quod ex Codice reſtituimus, aſſentientibus J. & B.

g) ST. habet *waite;* rectius autem in Gloſſario, *waitei*, particula interrogandi, ſicut *ibaiei*, c. 7: 31.

h) J. & ST. *quath du im:* utrumque in uſu, v. Luc. 17: 37.

i) Sic cum aſpiratione, quam ST. omittit. *ſa*, ὁ, *ſah*, αὐτός, οὗτος, plerumque.

Cap. XIX.

6. ik *fairina k*) in imma ni bigita.

7. *witoth. l*) ST. withoth.

10. waldufni aih fraletan *thuk. m*)

11. maizein frawaurht *habaid. n*)

12. *ſabqhazuh. o*) Editi: ſaqhazuh.

Cap. XIX.

6. Ego culpam in eo non invenio.

7. Legem.

10. Poteſtatem habeam dimittendi te.

11. Majus peccatum habet.

12. Quicumque.

---

k) Editi *fairino*, ut ſupra v. 4. cfr. interim Matth. 5: 32. Vocis explicandæ otium mihi fecere J. & ST. in Gloſſariis.

l) Ita J. & B. v. Luc. 10: 25. ad v. *witodafaſteis*.

m) ST. *thu*, quod h. l. rejicimus.

n) Editi *habaith*. Diximus antea Luc. 1: 32.

o) Utraque lectio proba; editorum vero uſitatior eſt cfr. Jun. Gloſſ. v. *ſa*.

Paucula, quæ ſubſequuntur, bene ſe habent in editis; eorum vero damnum, quæ in Evangelio Johannis deperiere, ut in ceteris, cuiquam ſarcire non licebit. Deſunt autem heic plurima, cap. videlicet I. II. III. IV. & V. ad verſum usque 45. In cap. XI. a verſu 47. non integro, ad finem, & dimidia pars verſus primi cap. ſequentis, cujus etiam deſiderantur ultima verba v. 49. & 50. totus. In cap. XIII. undecim fere prima commata. In cap. XIX. 30. ultimi verſus, & denique cap. XX. & XXI.

Atque hæc quidem ſunt, quæ, pro temporis & facultatum ratione, ad illuſtrandum Codicem Argenteum, duximus notatu digniora, in ſinu nobis gratulaturi, ſi quidquam Benevolo Lectori haud omnino in-

gratum a nobis præſtitum intellexerimus; ſin autem minus, dabitur hoc ſaltem nobis, rem arduam eſſe, ut verbis utar C. Plinii Secundi, vetuſtis novitatem dare, novis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, & naturæ ſua omnia: itaque etiam non aſſecutis, voluiſſe ſatis eſſe.

TANTUM.

Index vocum, quas in hac & priori opellæ parte vel reſtituimus vel emendavimus.

Obſervet B. L. allata heic legi Nomina, quatenus per analogiam Grammaticam fieri licuit, in caſu recto; Verba autem in præſent. tempore Infinitivi, atque aſteriſco Codici Argent. reſtitutas voces notari: addito Singulis numero vulgari paginam utriusque Partis ſignificante.

A

Afaikan, 16.
Afar thataei, 113.
Afetja, 110.
Afgaggan, 15.
* Aflageins, 21.
Afleithan, 90.
Afletan, afleitan, 94.
* Aflinnan, 132.
Afmaitan, 34.
Afqhaujan, 30.
Afſneithan, 150.
Afſtaſs, 3.
Agis, 72.
Aglo, 30.
Ai reſpondet Græco ε, 14.
Aibr, 2.
Aigan, 150.
Aigins, 126.
*Ainaha, 132.
Ainqharjis, 90.
Airus, 163.
Aithei, 81.
Aiw, 13.
Ajukduth, 66.
Ak, 28.

Akrs,

Akrs, 148.
*Alabalſtraun, 110.
Alakjo, 166.
Alatharba, 146.
*Aldoma, 68.
Alh, 80.
Alja, 175.
Allathro, 168.
*Althiza, 148.
An, 83.
Anahnaiwjan, 8.
Anaks, 132.
Anamahtjan, 83.
Anaslepan, 120.
Andanumts, 115.
Andawaurd, 170.
Andbahtjan, 115.
Andbahtei, 61.
Andbeitan, 40.
Andeis, 67.
Andhafjan, 156.
*Andizuh, 152.
Andquithan, 118. 135.
*Andtilon, 152.
Anno, 83.
Anſts, 63.
Anuhkumbjan, 155.
Aqha, 103. 117.
*Arans, 158.
Arjan, 154.
Arujo, 189.
Aſans, 138.
At, 17 107.
Atandbahtjam, 48.
Atgaggan, 131
Atgiban, 23. 190.
Athahan, 91.
Athrizans, 5.
Atſteigan, 156 162.
Attekan, 10
Atwandjan, 163.
Audahfta, 63.
Augo, 167.
Auhmiſts, 82. 168.
Aus & us, au & u permut. 71. 86.
Azetizo. 94.

B

Bajo thum, 10.
Balgs, 27.
Bandwjan, 91.
Banſts, 84.
Barn, 45.
Baurgs, 74.
Bidjan, 124.
Bigitan, 144.
Bigraban, 167.
Bilaigan, 153.
Bimaitan, 177.
*Biſatjan, 50.
Biſitan, 88.
Biſtandan, 168.
*Biſtiggquan, 103.
Biſunjai, 177.
Bithragjan, 161.
Blotan, 79.
Bringan, 147.
Bruthfads, 91.
Byſſaun, 153.

C

Chriſtus, 172.

D

Dal, 50.
Disſkreitan, 19.
Diſtahjan, 150.
Diz, 57.
*Domjan garaihtana, 108.
Drakmei, 146.
Drus, 6. 79.
Du, 99.
Du the ei, 68.
Duatgaggan, 120.
Dulgahaitja, 112.
Dulgisſkula, 112.

E

E reſpondet Græc. η, 25.
Ei autem Græc. ι, 74.
Ei, 45.

F

Faginon, 150.
Faheds, 29.
Faihus, 46.
Fairguni, 131.
Fairni, 98.
Fairqhus, 185.
Fan, 70.
Fana, 164.

Faur,

Faur, faura, 181.
Fauragaggja, 115.
Fauragaggi, 151.
Fauramathleis, 13. 160.
Faurhtei, 32.
Faurlageins, 27.
Fian, fijan, 3 152. 187.
Figragulth, 147.
Fimf, 81. 128.
Flodus, 103.
Frabugjan, 53.
*Fragiban, 104.
Frahunthans, 88.
Fraihnan, 129.
Fraiſtobnja, 88.
*Frajathan, 109.
Fraliuſan, 145.
Frathjan, 43.
Fraujinon, 78.
Frawardjan, 4.
Frawaurhts, 27. 162.
*Frawilwan, 16.
Frion, frijon, 53. 187.
Frumabaurans, 75.
Fulljan, 80.

G

G geminatum ſonat *ng*, 72.
G & j alternant, 184.
Gaaiwiſkon, 51.
Gabeigs, gabigs, 143.
Gabindan, 191.
Gadaban, 47.
Gadauthnan, 183.
Gadriuſan, 153. 140.
Gafulgin, 167.
*Gaguds, 56.
Gairnjan, 119.
Gajuko, 189.
Gakannjan, 76.
Gakunths, 85.
Galagjan, 92.
Galaubjan, 13.
Galeikinon, 115.
Galeithan, 26. 190.
Galewjan, 176.
Galukan, 4.
Gamainjan, 37.
Gamanwjan, 101.
Gameljan, 188.
Gamunds, 54.
*Ganaitjan, 51.
Ganasjan, 124.
*Ganohids, 83.
Garunjo, 103.
Gaſaiqhan, 179.
Gaſatjan, 93.
Gaſigquan, 24.
Gaſtandan, 28.
Gaſtigquan, 87.
*Gatahrjan, 19.
Gateihan, 58. 64
Gathlaihts, 100.
Gathliuhan, 122.
Gathulan, 156.
Gatils, 136.
Gawairthi, 113. 139.
Gawasjan, 123.
Gawaurkjan, 163.
Gawi, 88.
Git, 24. 166.
Glitmunjands, 41.
Goth, 18.
Graba &c. 167.
Gretan &c. 184.
Gudja, gudji, 18.
Guma, 160.

H

Hahan, 168.
Haims, 114.
Hairdeis, 77.
Haitan, 143.
Hardus, 165.
Hauhiſts, 65.
Hausjan, 77. 92.
Hidrei, 133.
Hiuſan &c. 110.
Hiuma, 116.
Hlauts, 60.
*Hoha, 136.
Horinon, 45.
Hraineins, 77.
Hraiwadubo, 78.
Hunjan &c. 46.
Hunsl, 44.

I
Iaiſus, 25.
Iddja, 94.
Idreigon, 154.
Idweit, 62.
Iku, 177.
*Il, 24.
Inkiltho, 68.
*Innagahts, 64.
Innatgaggan, 19.
Inngaggan, 24. 139.
Inngaleithan, 6.
Inſaiqhan, 132.
Inwitans, 37.
Ith, 67.
*Iumjons, 7.
Iup, 162.
Jah, 3. 67.
Jai, 15.
Jaindre, 158.
Jer, 84.
Ju, 100.
K
Kaupatjan, 54.
Kindins, 18.
Knuſsjan, 46.
Kukjan, 111.
Kuni, 39.
Kunnan, 179.
L
Laikan, 99.
Laiſtjan, 94.
*Lata, 165.
Lauhmoni, 141.
Leik, 44.
Lekeis, &c. 126.
Liban, 176.
Liutei, 170.
M
Magus, 72.
Managfalth, 159.
Manaſeds &c. 128.
Manleika, 52.
Manna, 8. 122.
Mannamaurthrja, 179.
Mannhun, 42.
Mariſaiws, 119.
Marka, 39.
Marzjan, 44.
Mawi, 11.
Menoths, 62. 68.
Midja, 93.
Mikiljan, 106.
Milhma, 131.
Mith, 93.
Munan, 137.
N
Nahtmatjan, 155.
Namnan, 127.
Natjan, 111.
Nauhthan, 61.
Neqhundja, 142.
Nih, 118. 144.
Niman, 18.
*Nis, 169.
Niſt, 69. 108.
Niutan, 171.
Niwaihts, 36. 172.
O
O & U promiſcue ponuntur, 88.
Ogan, 158.
P
*Plat, 97.
*Pugg, 138.
Q
Qhaitei, 185.
Qhathjan, 43.
*Qhatho, 131.
Qheits, 173.
Qhilſtrjom, 105.
Qu præfigitur, 116.
Quithan, 97. 117.
Qurammitha, 116.
R
Ragineis, 56.
Rahniths, 56.
Raihtis, 59.
Rodjan, 111.
S
Sah, 51. ſoh, 58.
Saian, 165.
Saiqhan, 20.
Sama, 45.
Samana, 53.
Sau, 24. 180.
Saurgan, 5.
Sigquan, 8.
Silubrs, 163.
Sineigs, 169.
Sitan, 54. Sitai-
wa,

wa, aut corruptum pro ſitaima, v. pag. 47. aut terminatio Num. Dualis.
Siuns, 60.
Skal, 90. 138.
Skalks, 70.
Skatts, 164.
Skattja, 165.
Skohs, 139.
Skohſla, 121.
Slepan, 11.
Sneithan, 4.
Sniumjan, 76.
Spaikulatur, 34.
Speiwan, 39.
Sprauto, 147.
Stibna, 181.
Sums, 184.
Swa ſwe, 41.
Sweran, 34.
Swigljan, 11.
Swikunths, 118.
Swiltan, 104.
Swiſtar, 183.

T

Taihuntaihundfalth, 117.
Taitarkes, 127.
Talzjand, 110.
Tekan, 111.
Til, 136.
Timbrjan, 144.
Triggws, 151.
Trudan, 102.
Tuggo, 72.
Twai, 39. 174.
Th & D permutantur, 66. atque per Th efferunt Gothi Græcorum Θ. vid. Alphabet. Goth. Gloſſario Juniano præmiſſum p. 10.
Thagkjan, 65.
Thairhbairan, 49.
Thairhleithan, 159.
Thairhwakan, 98.
Tharban, 128.
Tharei, 157.
*Tharihis, 9.
Thathroh, 35.
Thisqhaduh, 115.
Thiudans, 59.
Thiudangardi, 4.
Thiudinaſſus, 118.
Thiumagus, 71.
Thiuthspillon, 114.
Thiwi, 69.
Thramſteins, 21.
Threihan, 28.
Thu pro thau, 178.
Thulan, 42.
Thuſund, 31.

U

U ſimplex interrogat. 48. 191.
U & Uh euphonici, 1. 96.
Ubizwai, 182.
Uſaro, 164.
Uſkunnan, 187.
Uſmeſa, 50.
Uſwopjan, 71.
Ulbandus, 159.
Un, in, 37.
Unfagrs, 101.
Unhultha, 121.
Unmahteigs, 69.
Unthwahans, 35.
Urrinnan, 29.
Urrunſa, 38.
Us, 14. ut, 89. uta, 119.
*Usagljan, 158.
*Usbaugjan, 145.
Usbliggwan, 50.
Usdrufteis, 82.
Usfairhaitan, 155.
Usfulljan, 144.
Us & utgaggan, 33. 36.
Ushauhjan, 140.
Uskiuſan, 129.
Uskunnan, 182.
Usniman, 18.
Uſsaiqhan, 14.

Uſſatjan, 138.
Usſtaſs, 79.
Usſteigan, 161.
Usſpillon, 125.
*Uſtaubans, 102.
Uſtaiknjan, 137.
Uſthriutan, 158.
Uswairpan, 24.
*Utathro, 36.
W
W præponitur, 114.
Wahſtus, 5.
Waidedja, 49.
Waiht, 36.
Wailaſpillon, 114.
Wairpan, 24.
Waldan, 83.
Walduſni, 9.
Walwjan, 43.
Waurſtwja, 138.
Weihs, weiha, 130.
Weihs, wehs, 123.
Weinabaſi, 103.
Wenjan, 106.
Wigs, 29.
*Wilthi, 23.
Wintrus, 126.
Wiſan, 119.
Witan, 80.
Witodafaſteis, 141.
*Wokra, 165.
Wraiquo, 82.
Wrakja, 30.
*Wraton, 113.
*Writhus, 122.
*Writs, 153.
Wrohjan, 19.
*Wullareis, 41.

EMENDANDA.

Pag. 66. lin. 5. Jacobis: leg. Jacobi.
79. l. 2. Uſtaſſai: l. Usſtaſſai.
99. l. 13. usgaggands: l. atgaggands.
128. l. 5. Emanus: l. emamus.
l. 27. Fim: l. Fimf.
132. l. 10. qhaton: l. qhathon.
167. l. 30. ſuppoſuit grobos: l. ſuppoſuit trobos.
168. l. 14. præpoſito: l. præpoſita.
177. l. 11. Hierolymitanorum: l. Hieroſolymitanorum.

13384

SPECIAL 85-B
5588

GETTY CENTER LIBRARY